

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (έκτο τμήμα)
της 27ης Ιανουαρίου 2000 *

Στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-104/89 και C-37/90,

J. M. Mulder,

W. H. Brinkhoff,

J. M. M. Muskens,

Tj. Twijnstra,

εκπροσωπούμενοι από τους **H. J. Bronkhorst**, δικηγόρο Χάγης, και **E. H. Rijnacker Hordijk**, δικηγόρο Άμστερνταμ, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο το δικηγορικό γραφείο **J. Loesch**, 11, rue Goethe,

ενάγοντες στην υπόθεση C-104/89,

και

Otto Heinemann, εκπροσωπούμενος από τον **M. Düsing**, δικηγόρο Münster, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο το δικηγορικό γραφείο **Lambert, Dupong και Konsbruck**, 14a, rue des Bains,

ενάγων στην υπόθεση C-37/90,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

κατά

Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, εκπροσωπούμενου, στην υπόθεση C-104/89, από τους Arthur Brautigam, νομικό σύμβουλο, και G. Houttuin, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, και, στην υπόθεση C-37/90, από τον A. Brautigam, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον A. Morbilli, γενικό διευθυντή της υπηρεσίας νομικών υποθέσεων της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων, 100, boulevard Konrad Adenauer,

και

Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενης,

- στην υπόθεση C-104/89, από τον T. van Rijn, νομικό σύμβουλο
- στην υπόθεση C-37/90, από τον D. Βοοβ, νομικό σύμβουλο, επικουρούμενο από τον H.-J. Rabe, δικηγόρο Αμβούργου, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον C. Gómez de la Cruz, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, Centre Wagner, Kirchberg,

εναγομένων,

που έχει ως αντικείμενο αιτήσεις αποζημίωσης δυνάμει των άρθρων 178 και 215, δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρων 235 ΕΚ και 288, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

συγκείμενο από τους P. J. G. Καρτεγν, προεδρεύοντα του έκτου τμήματος, G. Hirsch (εισηγητή) και H. Ragnemalm, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: A. Saggio

γραμματέας: H. A. Rühl, κύριος υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου και τα δύο παραρτήματά της,

αφού άκουσε τις αγορεύσεις των διαδίκων κατά τη συνεδρίαση της 28ης Μαΐου 1998,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 10ης Δεκεμβρίου 1998,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με προσωρινή απόφαση της 19ης Μαΐου 1992 (Συλλογή 1992, σ. I-3061, στο εξής: προσωρινή απόφαση), η οποία εκδόθηκε στις παρούσες συνεκδικαζόμενες υποθέσεις, το Δικαστήριο καταδίκασε την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, εκπροσωπούμενη από το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ενώσεως και την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, να αποκαταστήσει τη ζημία που υπέστησαν οι ενάγοντες συνεπεία της εφαρμογής του

κανονισμού (ΕΟΚ) 857/84 του Συμβουλίου, της 31ης Μαρτίου 1984, περί γενικών κανόνων για την εφαρμογή της εισφοράς που αναφέρεται στο άρθρο 5γ του κανονισμού (ΕΟΚ) 804/68 στον τομέα του γάλακτος και των γαλακτοκομικών προϊόντων (ΕΕ L 90, σ. 13), όπως συμπληρώθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 1371/84 της Επιτροπής, της 16ης Μαΐου 1984, για τον καθορισμό των λεπτομερειών εφαρμογής της συμπληρωματικής εισφοράς που αναφέρεται στο άρθρο 5γ του κανονισμού (ΕΟΚ) 804/68 (ΕΕ L 132, σ. 11), στο μέτρο που οι κανονισμοί αυτοί δεν προέβλεψαν τη χορήγηση ποσότητας αναφοράς στους παραγωγούς που δεν είχαν παραδώσει γάλα κατά το έτος αναφοράς που επέλεξε το οικείο κράτος μέλος, σε εκτέλεση δεσμεύσεως που είχε αναληφθεί βάσει του κανονισμού (ΕΟΚ) 1078/77 του Συμβουλίου, της 17ης Μαΐου 1977, περί θεσπίσεως του συστήματος πριμοδοτήσεων για τη μη εμπορία του γάλακτος και των γαλακτοκομικών προϊόντων και τη μετατροπή των αγελών βοοειδών γαλακτοκομικής κατευθύνσεως (ΑΒΙ. L 131, σ. 1).

- 2 Το Δικαστήριο έκρινε ότι τα ποσά των οφειλομένων αποζημιώσεων θα είναι τοκοφόρα με επιτόκιο 8 % στην υπόθεση C-104/89 και 7 % στην υπόθεση C-37/90 από της ημερομηνίας δημοσιεύσεως της προσωρινής αποφάσεως. Το Δικαστήριο απέρριψε κατά τα λοιπά τις αγωγές.
- 3 Σύμφωνα με τα σημεία 4 και 5 του διατακτικού της προσωρινής αποφάσεως, οι διάδικοι έπρεπε να γνωστοποιήσουν στο Δικαστήριο, εντός προθεσμίας δώδεκα μηνών από της δημοσιεύσεως της αποφάσεως, τα καταβλητέα ποσά που θα προσδιορίζονταν κατόπιν συμφωνίας ή, ελλείψει συμφωνίας, να υποβάλουν στο Δικαστήριο, εντός της ίδιας προθεσμίας, τα αιτήματά τους με αριθμητικά στοιχεία. Το Δικαστήριο επιφυλάχθηκε ως προς τα δικαστικά έξοδα.
- 4 Κατόπιν αυτής της προσωρινής αποφάσεως, οι διάδικοι άρχισαν διαπραγματεύσεις για την εκτίμηση της ζημίας, οι οποίες δεν κατέληξαν σε αποτέλεσμα εντός της ταχθείσας προθεσμίας. Οι ενάγοντες υπέβαλαν τότε τα αιτήματά τους με αριθμητικά στοιχεία στις 19 Ιουλίου 1993 στην υπόθεση C-104/89 και στις 30 Ιουνίου 1993 στην υπόθεση

C-37/90, ενώ οι προτάσεις του Συμβουλίου και της Επιτροπής, κοινές επί των δύο υποθέσεων, κατατέθηκαν αντιστοίχως στις 3 Νοεμβρίου και στις 29 Οκτωβρίου 1993.

5 Για να ληφθούν υπόψη οι συνέπειες της προσωρινής αποφάσεως υπέρ όλων των ενδιαφερομένων παραγωγών, το Συμβούλιο θέσπισε, στις 22 Ιουλίου 1993, τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2187/93 για την προσφορά αποζημίωσης σε ορισμένους παραγωγούς γάλακτος ή γαλακτοκομικών προϊόντων, οι οποίοι εμποδίστηκαν προσωρινά να ασκήσουν τη δραστηριότητά τους (ΕΕ L 196, σ. 6). Ο κανονισμός αυτός συμπληρώθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2648/93 της Επιτροπής, της 28ης Σεπτεμβρίου 1993, περί λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του κανονισμού 2187/93 (ΕΕ L 243, σ. 1).

6 Κατ' εφαρμογήν των κανονισμών αυτών και ιδίως του πρώτου, η Επιτροπή προσέφερε σε όλους τους ενδιαφερόμενους παραγωγούς μια κατ' αποκοπήν αποζημίωση, υπολογιζόμενη κατ' ουσίαν βάσει της ποσότητας γάλακτος και της σχετικής περιόδου ενόψει της αποζημίωσης. Για τον καθορισμό του ποσού της οφειλόμενης κατ' αποκοπήν αποζημίωσης, ο κανονισμός 2187/93 καθορίζει τον τρόπο υπολογισμού και τα συναφή κριτήρια. Στο παράρτημα του κανονισμού καθορίζεται, κατ' έτος εμπορίας και για τρία μεγέθη παραγωγής, ένα κατ' αποκοπήν ποσό ανά 100 kg γάλακτος, εκφραζόμενο σε πράσινα ECU.

7 Δυνάμει του άρθρου 10, παράγραφος 2, του κανονισμού 2187/93, η προθεσμία καταθέσεως της αιτήσεως αποζημίωσης έληγε στις 30 Σεπτεμβρίου 1993. Δεδομένου ότι οι ενάγοντες υπέβαλαν στο Δικαστήριο τα αιτήματά τους με αριθμητικά στοιχεία πριν την έναρξη της ισχύος του εν λόγω κανονισμού, δεν έκαναν χρήση αυτής της προσφοράς αποζημίωσης.

I — Επί των αιτημάτων των διαδίκων και των αποτελεσμάτων της πραγματογνωμοσύνης

A — Τα αιτήματα στην υπόθεση C-104/89

- 8 Στην υπόθεση C-104/89, οι ενάγοντες ζητούν με την αγωγή τους, ως αποζημίωση, τα ακόλουθα ποσά, πλέον νομίμων τόκων με ετήσιο επιτόκιο 8 % μέχρι της ημερομηνίας καταβολής των οφειλομένων αποζημιώσεων και υπό την επιφύλαξη της υπολειπομένης ζημίας:

— για τον J. M. Mulder 533 937 NLG,

— για τον W. H. Brinkhoff 288 473 NLG,

— για τον J. M. M. Muskens 448 099 NLG,

— για τον Tj. Twijnstra 787 366 NLG.

- 9 Στη συνέχεια οι ενάγοντες επαύξησαν τις απαιτήσεις τους όσον αφορά την αποζημίωση, για πρώτη φορά με το υπόμνημα απαντήσεως και για δεύτερη φορά μετά τη δημοσίευση της προσωρινής αποφάσεως. Κατόπιν της αποφάσεως αυτής, ζήτησαν αντίστοιχα, ως διαφυγόν κέρδος, τα ακόλουθα ποσά: 1 159 000 ολλανδικά φιορίνια (NLG) για τον J. M. Mulder, 1 166 000 NLG για τον W. H. Brinkhoff, 778 500 NLG για τον J. M. M. Muskens και 1 069 000 NLG για τον Tj. Twijnstra.

- 10 Όσον αφορά τους τόκους, οι ενάγοντες ζήτησαν, με το υπόμνημα απαντήσεως, «τόκους με επιτόκιο 8 % ετησίως για την περίοδο από τις 30 Μαρτίου 1989 μέχρις αποπληρωμής», ενώ στη συνέχεια, με το υπόμνημα που κατέθεσαν μετά τη δημοσίευση της προσωρινής αποφάσεως, ζήτησαν «τόκους με επιτόκιο 8 % ετησίως από της δημοσιεύσεως της προσωρινής αποφάσεως, ήτοι από τις 19 Μαΐου 1992 μέχρις αποπληρωμής».
- 11 Επιπλέον, πέρα από την καταδίκη της Κοινότητας στα δικαστικά έξοδα, οι ενάγοντες ζήτησαν να συμπεριληφθούν σε αυτά «τα συνδεδόμενα με την εκτίμηση της ζημίας των εναγόντων έξοδα».
- 12 Με το απαντητικό υπόμνημά τους επί της εκθέσεως πραγματογνωμοσύνης, οι ενάγοντες ζητούν να τους καταβληθούν, ως αποζημίωση, τα ακόλουθα ποσά:

— για τον J. M. Mulder 703 090 NLG,

— για τον W. H. Brinkhoff 570 020 NLG,

— για τον J. M. M. Muskens 535 762 NLG,

— για τον Tj. Twijnstra 751 141 NLG,

πλέον αντισταθμιστικών τόκων μέχρι της ημερομηνίας δημοσιεύσεως της προσωρινής αποφάσεως με το επιτόκιο που εφαρμόζουν επί των κρατικών δανείων οι ολλανδικές

αρχές. Οι ενάγοντες ζητούν επίσης την καταδίκη του Συμβουλίου και της Επιτροπής στα δικαστικά έξοδα, συμπεριλαμβανομένων των εξόδων που συνδέονται με την εκτίμηση της ζημίας τους.

- 13 Το Συμβούλιο συμμερίζεται τα αριθμητικά στοιχεία και επιχειρήματα που παρουσιάζει η Επιτροπή, δηλώνει όμως έτοιμο, επικουρικώς, να προσφέρει αποζημίωση σύμφωνα με τον κανονισμό 2187/93.
- 14 Στηριζόμενη, στο μέτρο του δυνατού, στην ατομική κατάσταση των εναγόντων για τον καθορισμό του ύψους της ζημίας που υπέστησαν, η Επιτροπή θεωρεί ότι η ζημία αυτή ανέρχεται:

— για τον J. M. Mulder σε 50 579,15 NLG,

— για τον Binkhoff σε 109 675,55 NLG,

— για τον J. M. M. Muskens σε 120 090,83 NLG, και

— για τον Tj. Twijnstra σε 137 299,20 NLG.

15 Στο μέτρο πάντως που η Επιτροπή δηλώνει έτοιμη να δεχθεί, επικουρικός, αποζημίωση σύμφωνα με τον κανονισμό 2187/93, εκτιμά ότι η οφειλόμενη αποζημίωση ανέρχεται στα ακόλουθα ποσά:

— για τον J. M. Mulder σε 377 240,60 NLG,

— για τον Binkhoff σε 308 241,20 NLG,

— για τον J. M. M. Muskens σε 291 121,49 NLG, και

— για τον Tj. Twijnstra σε 393 014,95 NLG.

16 Το Συμβούλιο και η Επιτροπή ζητούν την καταδίκη των εναγόντων στα δικαστικά έξοδα σε περίπτωση απορρίψεως των αιτημάτων τους.

B — Τα αιτήματα στην υπόθεση C-37/90

17 Με την αγωγή του ο O. Heinemann ζήτησε να υποχρεωθούν αλληλεγγύως το Συμβούλιο και η Επιτροπή να του καταβάλουν ως αποζημίωση ποσό 52 652 γερμανικών μάρκων (DEM) πλέον νομίμων τόκων με ετήσιο επιτόκιο 7 % από της ημερομηνίας ασκήσεως της αγωγής. Με το υπόμνημα απαντήσεως, ζήτησε την καταδίκη των εναγομένων στα δικαστικά έξοδα.

- 18 Με το υπόμνημα που κατέθεσε μετά τη δημοσίευση της προσωρινής απόφασης, ο Ο. Heipemann ζητεί, αφενός, αποζημίωση 71 826 DEM, πλέον τόκων υπερημερίας με επιτόκιο 7 % από τις 19 Μαΐου 1992 και, αφετέρου, πρόσθετο ποσό 4 000 DEM ως συμψηφισμό του υψηλότερου φόρου εισοδήματος με τον οποίο θα επιβαρυνθεί το ποσό της αποζημίωσης που θα του καταβληθεί.
- 19 Το Συμβούλιο δηλώνει έτοιμο να προσφέρει αποζημίωση υπολογιζόμενη σύμφωνα με τις διατάξεις του κανονισμού 2187/93.
- 20 Η Επιτροπή δέχεται να αποζημιώσει τον ενάγοντα με ποσό 1 239 DEM, αλλά δηλώνει, επικουρικός, ότι δεν αντιτίθεται σε αποζημίωση σύμφωνη με τον κανονισμό 2187/93.
- 21 Το Συμβούλιο και η Επιτροπή ζητούν επιπλέον να καταδικαστεί ο ενάγων στα δικαστικά έξοδα σε περίπτωση απορρίψεως των αιτημάτων του από το Δικαστήριο.

Γ — Τα αποτελέσματα της πραγματογνωμοσύνης

- 22 Με διάταξη της 12ης Ιουλίου 1996, το Δικαστήριο διέταξε τη διενέργεια πραγματογνωμοσύνης, αφού προέβη προηγουμένως σε άτυπη ακρόαση των διαδίκων που πραγματοποιήθηκε στις 20 Μαΐου 1996. Ο πραγματογνώμων κατέθεσε την έκθεσή του στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 27 Φεβρουαρίου 1997. Η εν λόγω πραγματογνωμοσύνη αναφέρεται στην εκτίμηση του διαφυγόντος κέρδους που υπέστη κάθε ενάγων και στον καθορισμό των διαφόρων στοιχείων υπολογισμού της ζημίας τα οποία αποτέλεσαν αντικείμενο των ερωτήσεων του Δικαστηρίου.

23 Στην υπόθεση C-104/89, ο πραγματογνώμων προτείνει τα ακόλουθα ποσά προς αποκατάσταση του διαφυγόντος κέρδους:

— για τον J. M. Mulder 475 767 NLG,

— για τον W. H. Brinkhoff 386 891 NLG,

— για τον J. M. M. Muskens 318 938 NLG, και

— για τον Tj. Twijnstra 517 186 NLG.

24 Στην υπόθεση C-37/90, από την έκθεση πραγματογνωμοσύνης προκύπτει ότι το οφειλόμενο στον O. Heinemann ποσό προς αποκατάσταση του διαφυγόντος κέρδους εξαρτάται από τα εφαρμοζόμενα επί των ποσοτήτων αναφοράς ποσοστά μείωσης τα οποία θα εδικαιούτο ο ενάγων σύμφωνα με την κανονική πορεία των πραγμάτων. Αναλόγως του αν εφαρμόζεται μείωση ύψους 2 %, 4 % ή 7 % για όλη την περίοδο, ή μείωση λεγόμενη «προοδευτική» — ήτοι ύψους 2 % για τα τρία πρώτα έτη και 7,5 % για τα δύο τελευταία — το ποσό της εκτιμώμενης από τον εμπειρογνώμονα ζημίας ανέρχεται αντιστοίχως σε 13 096, 11 648, 13 325 ή 17 167 DEM.

II — Επί του παραδεκτού

- 25 Στην υπόθεση C-104/89, η Επιτροπή και το Συμβούλιο προβάλλουν ένσταση απαραδέκτου αντλούμενη εκ του ότι τα εσχάτως αιτούμενα ποσά ως αποκατάσταση του διαφυγόντος κέρδους (στο εξής: αιτήματα με αριθμητικά στοιχεία) αναθεωρήθηκαν και υπερβαίνουν τα ποσά τα οποία ζητούνταν με την αγωγή.
- 26 Κατά την άποψη της Επιτροπής, είναι επίσης απαράδεκτο στην παρούσα υπόθεση το αίτημα αποκατάστασης της ζημίας κατά τρία πρόσθετα κεφάλαια, τα οποία οι ενάγοντες προέβησαν μετά τη δημοσίευση της προσωρινής αποφάσεως (στο εξής: πρόσθετη ζημία). Το εν λόγω αίτημα αποσκοπεί πράγματι στην αποκατάσταση της ζημίας που απορρέει από τον προοδευτικό χαρακτήρα της φορολογικής κλίμακας (στο εξής: φορολογική ζημία), από την οικονομική απώλεια την οποία συνεπάγεται η μείωση της αξίας του νομίσιματος και από την άρνηση του Δικαστηρίου να χορηγήσει τόκους υπερημερίας για την προ της δημοσίευσής της προσωρινής αποφάσεως περίοδο. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι έγινε επίκληση αυτών των προσθέτων κεφαλαίων της ζημίας για πρώτη φορά μετά τη δημοσίευση της προσωρινής αποφάσεως.
- 27 Τα δύο εναγόμενα κοινοτικά όργανα προβάλλουν για τον ίδιο λόγο ένσταση απαραδέκτου των αιτημάτων των εναγόντων τα οποία διατυπώνονται στα τελευταία υπομνήματά τους και αφορούν τη χορήγηση αντισταθμιστικών τόκων.
- 28 Στην υπόθεση C-37/90, το Συμβούλιο και η Επιτροπή προβάλλουν ένσταση απαραδέκτου αντλούμενη κυρίως εκ του ότι τα με αριθμητικά στοιχεία αιτήματα περιλαμβάνουν ένα πρόσθετο αίτημα σε σχέση προς τα αρχικά αιτήματα, το οποίο αντιστοιχεί στους κεφαλοποιημένους αντισταθμιστικούς τόκους για την προ της δημοσίευσής της προσωρινής αποφάσεως περίοδο. Η Επιτροπή υποστηρίζει επιπλέον ότι το αίτημα αποκατάστασης της ζημίας η οποία προκλήθηκε από τον προοδευτικό χαρακτήρα της φορολογικής κλίμακας είναι απαράδεκτο.

- 29 Το Συμβούλιο επικαλείται επιπλέον, σε αμφότερες τις υποθέσεις, τη μη τήρηση από τους ενάγοντες του εκ της προσωρινής απόφασης δεδουλευμένου, δεδομένου ότι το Δικαστήριο χορήγησε μόνο τόκους υπερημερίας από τις 19 Μαΐου 1992 και απέρριψε κατά τα λοιπά τις αγωγές.
- 30 Σε αμφότερες τις υποθέσεις, οι ενάγοντες αντιτείνουν ότι τα ακριβή ποσά και η σύνθεση της ζημίας την οποία υπέστησαν δεν αποτέλεσαν ακόμη αντικείμενο της συζητήσεως, εφόσον το Δικαστήριο αποφάνθηκε μόνον επί του βασίμου της ευθύνης της Κοινότητας. Αναφέρονται στην απόφαση της 2ας Ιουνίου 1976, 56/74 έως 60/74, Kampffmeyer κ.λπ. κατά Επιτροπής και Συμβουλίου (Συλλογή τόμος 1976, σ. 291), κατά την οποία η μεταβολή, κατά τη διαδικασία, του ποσού της αιτούμενης αποζημιώσεως δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 42, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου. Για να δικαιολογήσουν το δικαίωμά τους επί αντισταθμιστικών τόκων, παραπέμπουν στην απόφαση της 2ας Αυγούστου 1993, C-271/91, Marshall (Συλλογή 1993, σ. I-4367).
- 31 Πρώτον, πρέπει να επισημανθεί ότι, σε αμφότερες τις υποθέσεις, προσάπτοντας στους ενάγοντες ότι παρέβησαν την προβλεπόμενη στο άρθρο 42, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας απαγόρευση προβολής νέων ισχυρισμών κατά τη διάρκεια της δίκης, τα εναγόμενα κοινοτικά όργανα προβάλλουν ένσταση αντλούμενη από τον όψιμο χαρακτήρα του συνόλου των νέων αιτημάτων των εναγόντων.
- 32 Δεύτερον, το Συμβούλιο επικαλείται την ισχύ του δεδουλευμένου μόνον όσον αφορά τα αιτήματα καταβολής αντισταθμιστικών τόκων.
- 33 Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να εξεταστούν χωριστά η αντλούμενη από τον όψιμο χαρακτήρα ένσταση απαραδέκτου και η ένσταση η οποία αντλείται από τη μη τήρηση του δεδουλευμένου.

Α — Όσον αφορά τον όψιμο χαρακτήρα των αιτημάτων

- 34 Για τη σαφήνεια του συλλογισμού, πρέπει να εξεταστούν χωριστά τα με αριθμητικά στοιχεία αιτήματα και τα λοιπά αιτήματα αποζημιώσεως.
- 35 Στην υπόθεση C-104/89, οι ενάγοντες μετέβαλαν κατ' αρχάς, μετά τη δημοσίευση της προσωρινής αποφάσεως, τα με αριθμητικά στοιχεία αιτημάτα τους, συμπεριλαμβανοντας ποσό το οποίο ζητούν, παρά τη μη επαρκή ακρίβεια επί του σημείου αυτού, προς αποκατάσταση της πρόσθετης ζημίας. Η μεταβολή αυτή του ποσού της αιτούμενης αποζημιώσεως σκοπό έχει επίσης να λάβει υπόψη τον τρόπο υπολογισμού της ζημίας που καθορίστηκε με την προσωρινή απόφαση και διευκρινίστηκε κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, είναι δε επιπλέον συνέπεια του γεγονότος ότι άλλες στατιστικές χρησιμοποιήθηκαν για τον καθορισμό του εν λόγω ποσού, όπως οι περιληφθείσες στην έκθεση πραγματογνωμοσύνης.
- 36 Στην υπόθεση C-37/90 απεναντίας, ο Ο. Heinemann ωθήθηκε κατ' ουσίαν στην αύξηση των με αριθμητικά στοιχεία αιτημάτων του για να συμπεριλάβει ποσό που αντιστοιχεί στους κεφαλαιοποιημένους αντισταθμιστικούς τόκους.
- 37 Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει πρώτον να εξεταστεί μόνον το παραδεκτό των με αριθμητικά στοιχεία αιτημάτων στην υπόθεση C-104/89, στο μέτρο που τα αιτήματα αυτά αυξήθηκαν λόγω μόνο του γεγονότος ότι ο τρόπος υπολογισμού και οι στατιστικές μεταβλήθηκαν. Πρέπει στη συνέχεια να εξεταστούν μαζί το ζήτημα του παραδεκτού των με αριθμητικά στοιχεία αιτημάτων τα οποία κατατείνουν, στην υπόθεση C-104/89, στην αποκατάσταση της πρόσθετης ζημίας καθώς και, σε αμφότερες τις υποθέσεις, τα αιτήματα σχετικά με τη χορήγηση αντισταθμιστικών τόκων. Αυτός ο τρόπος εξετάσεως είναι κατά μείζονα λόγο δικαιολογημένος διότι, στην υπόθεση C-104/89, η πρόσθετη ζημία αποδεικνύεται ότι συμπίπτει με τη ζημία για την οποία ζητείται η καταβολή αντισταθμιστικών τόκων.

1. Όσον αφορά τον όψιμο χαρακτήρα των με αριθμητικά στοιχεία αιτημάτων

- 38 Η ένσταση απαραδέκτου η οποία αντλείται από τον όψιμο χαρακτήρα των με αριθμητικά στοιχεία αιτημάτων στην υπόθεση C-104/89 δεν μπορεί να γίνει δεκτή εφόσον τα αιτήματα αυτά μεταβλήθηκαν για να ληφθεί υπόψη ο τρόπος υπολογισμού της ζημίας ο οποίος καθορίζεται με την προσωρινή απόφαση και στηρίζεται στα στατιστικά στοιχεία που έγιναν δεκτά από τον πραγματογνώμονα.
- 39 Πράγματι, τα ούτως μεταβληθέντα αιτήματα, τα οποία υποβλήθηκαν μετά την κατάθεση της εκθέσεως πραγματογνωμοσύνης, δεν μπορούν να θεωρηθούν ως οψίμως προβληθέντα. Υπό το φως της αποφάσεως της 15ης Ιουλίου 1963, 25/62, Plaumann (Συλλογή τόμος 1954-1964, σ. 937), τα αιτήματα αυτά εμφανίζονται ως ανάπτυξη αποδεκτή ή και αναγκαία των περιλαμβανομένων στην αγωγή αιτημάτων, στο μέτρο κυρίως κατά το οποίο, αφενός, το Δικαστήριο καθόρισε τα αναγκαία στοιχεία για τον υπολογισμό της ζημίας για πρώτη φορά με την προσωρινή απόφασή του και, αφετέρου, η ακριβής σύνθεση της ζημίας και ο ακριβής τρόπος υπολογισμού των οφειλομένων αποζημιώσεων δεν είχαν ακόμη αποτελέσει το αντικείμενο συζητήσεων.
- 40 Εξάλλου, το Δικαστήριο είχε καλέσει τους διαδίκους, με το διατακτικό της προσωρινής αποφάσεώς του, να υποβάλουν αιτήματα με αριθμητικά στοιχεία στην περίπτωση που δεν θα κατέληγαν σε συμφωνία επί του ύψους της ζημίας. Η πρόσκληση αυτή θα στερούνταν νοήματος και περιεχομένου αν οι διάδικοι δεν μπορούσαν να διατυπώσουν, μετά τη δημοσίευση της εν λόγω αποφάσεως, διαφορετικά αιτήματα από τα προβληθέντα με την αγωγή τους.

2. Όσον αφορά τον όψιμο χαρακτήρα των αιτημάτων καταβολής αντισταθμιστικών τόκων

- 41 Διευκρινίζεται προκαταρκτικά ότι, σε αμφότερες τις υποθέσεις, αρκεί να εξεταστεί ο όψιμος χαρακτήρας μόνο των αιτημάτων των εναγόντων που αφορούν τους αντισταθμιστικούς τόκους. Τα αιτήματα αυτά συμπίπτουν πράγματι με τα με αριθμητικά στοιχεία αιτήματα τα οποία αυξήθηκαν για να επιτευχθεί αποκατάσταση της πρόσθετης ζημίας.

Δεδομένου ότι οι δύο σειρές αιτημάτων έχουν το ίδιο και μόνο αντικείμενο, δηλαδή κατ' ουσίαν την αποκατάσταση ζημίας την οποία οι ενάγοντες χαρακτηρίζουν χρηματική, το αίτημα αποκαταστάσεως της πρόσθετης ζημίας με τη χορήγηση αντισταθμιστικών τόκων εξηγεί πράγματι τη μεγέθυνση των με αριθμητικά στοιχεία αιτημάτων.

- 42 Βέβαια, οι εξηγήσεις στις οποίες προβαίνουν συναφώς οι ενάγοντες όταν διευκρινίζουν τη φύση, το περιεχόμενο και την έκταση της πρόσθετης αυτής ζημίας, δεν είναι απαλλαγμένες ασαφειών. Από τη λογική όμως ερμηνεία των αιτημάτων προκύπτει ότι αν και η ζημία αυτή περιλαμβάνει επίσης ενδεχόμενες φορολογικές συνέπειες, κατ' ουσίαν συντίθεται από τους αντισταθμιστικούς τόκους και από ένα ποσό που αντιστοιχεί στη μείωση της αξίας του νομίσματος.
- 43 Πράγματι, οι αιτούμενοι σε αμφότερες τις υποθέσεις αντισταθμιστικοί τόκοι αποσκοπούν στην επίτευξη αποκαταστάσεως μιας χρηματικής ζημίας η οποία οφείλεται, κατά την άποψη των εναγόντων, εκτός από τη μείωση της αξίας του νομίσματος, στη μη κάρπωση των ωφελημάτων τα οποία προέρχονται από τη δραστηριότητα της παραγωγής γάλακτος.
- 44 Βάσει της ερμηνείας αυτής, η ένσταση απαραδέκτου που αντλείται από τον όψιμο χαρακτήρα των αιτημάτων πρέπει να εξεταστεί μόνο αναφορικά με τα τελευταία αιτήματα των εναγόντων στην υπόθεση C-104/89.
- 45 Όσον αφορά την υπόθεση C-37/90, ο Ο. Heinemann ζητεί επίσης, χωρίς να διατυπώσει συναφώς ρητά αιτήματα, τη χορήγηση αντισταθμιστικών τόκων αυξάνοντας τα με αριθμητικά στοιχεία αιτημάτα του όσον αφορά το ποσό που αντιστοιχεί σε αυτούς.
- 46 Κατά συνέπεια, σε αμφότερες τις υποθέσεις, μένει μόνο να εξεταστεί, πέραν της φορολογικής ζημίας στην υπόθεση C-37/90, το παραδεκτό των αιτημάτων που κατατείνουν στην καταβολή αντισταθμιστικών τόκων.

47 Προκύπτει συναφώς από τη νομολογία του Δικαστηρίου, ιδίως επί διαφορών αναφερομένων στην όψιμη ρύθμιση των αποδοχών των υπαλλήλων (βλ. π.χ. αποφάσεις της 15ης Ιανουαρίου 1985, 737/79, Battaglia κατά Επιτροπής, Συλλογή 1985, σ. 71, σκέψη 13, και 158/79, Roumengous Carpentier κατά Επιτροπής, Συλλογή 1985, σ. 39, σκέψη 14), ότι πρόσθετα αιτήματα, αναφερόμενα στην καταβολή αντισταθμιστικών τόκων, είναι απαράδεκτα όταν υποβάλλονται για πρώτη φορά κατά τη διάρκεια της δίκης και, ειδικότερα, μετά τη δημοσίευση προσωρινής αποφάσεως. Η νομολογία αυτή στηρίζεται στις διατάξεις των άρθρων 19 του Οργανισμού ΕΚ του Δικαστηρίου και 38 του Κανονισμού Διαδικασίας, τα οποία αποκλείουν την προσθήκη νέων αιτημάτων κατά τη διάρκεια της δίκης, ενώ το άρθρο 42, παράγραφος 2, του εν λόγω κανονισμού αποκλείει ρητώς μόνο την προβολή νέων ισχυρισμών.

48 Εντούτοις, στην υπόθεση C-104/89, οι αιτιάσεις που αντλούνται από τον όψιμο χαρακτήρα των αιτημάτων τα οποία κατατείνουν στην καταβολή αντισταθμιστικών τόκων δεν μπορούν να γίνουν δεκτές για τον λόγο ότι δεν πρόκειται για νέα αιτήματα. Πράγματι, τα παραρτήματα της κατατεθείσας στις 30 Μαρτίου 1989 αγωγής, που φέρουν τον τίτλο «Schadeberekening verzoeker», αποδεικνύουν ότι τα με αριθμητικά στοιχεία αιτήματα τα οποία διατύπωσαν οι ενάγοντες την ημερομηνία αυτή περιλάμβαναν ήδη ένα ποσό που αντιστοιχούσε στους κεφαλοποιημένους τόκους υπερημερίας για την περίοδο για την οποία ζητούνταν η αποζημίωση. Επομένως, δεν είναι πλέον αναγκαίο να εξεταστεί η ακριβής έννοια και το περιεχόμενο των πρώτων αιτημάτων σχετικά με τους νομίμους τόκους «με ετήσιο επιτόκιο 8 %» τα οποία οι ενάγοντες υπέβαλαν στο Δικαστήριο με την αγωγή τους και διευκρίνισαν με το υπόμνημα απαντήσεως· ειδικότερα, δεν είναι επίσης αναγκαίο να εξεταστεί το ζήτημα αν τα τελευταία αυτά αιτήματα περιλάμβαναν, εν μέρει τουλάχιστον, αίτημα αναφερόμενο στο ίδιο είδος τόκων, υπολογιζόμενο από της ημερομηνίας εκδηλώσεως της ζημίας.

49 Απεναντίας, στην υπόθεση C-37/90, το αίτημα περί καταβολής αντισταθμιστικών τόκων πρέπει να απορριφθεί λόγω του οψίμου χαρακτήρα του. Πράγματι, ο O. Heipennann διατύπωσε ρητώς στην αγωγή του την πρόθεσή του να μη ζητήσει αντισταθμιστικούς τόκους λόγω του ότι υπήρχε ενδεχόμενο τα έξοδα της διαδικασίας να είναι υψηλότερα, αν και είναι προφανές ότι κατά την ημερομηνία κατά την οποία προέβη στη δήλωση αυτή είχε γνώση της σχέσεως μεταξύ του δικαιώματος επί των αντισταθμιστικών τόκων και του βασίμου της εξωσυμβατικής ευθύνης.

- 50 Πράγματι, κατά πάγια νομολογία, για να μπορεί ο ενάγων να αξιώσει την καταβολή αντισταθμιστικών τόκων, απαιτείται να αποδείξει τη συνδρομή των όρων που θεμελιώνουν την ύπαρξη εξωσυμβατικής ευθύνης (βλ. προμνημονευθείσες αποφάσεις Kampffmeyer κ.λπ. κατά Επιτροπής και Συμβουλίου και Roumengous Carpentier κατά Επιτροπής· απόφαση του Πρωτοδικείου της 26ης Φεβρουαρίου 1992, T-17/89, T-21/89 και T-25/89, Brazzelli κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1992, σ. II-293, σκέψη 35, και απόφαση του Δικαστηρίου της 1ης Ιουνίου 1994, C-136/92 P, Επιτροπή κατά Brazzelli Lualdi κ.λπ., Συλλογή 1994, σ. I-1981, σκέψη 42).
- 51 Πρέπει να υπομνηστεί πάντως ότι, σύμφωνα με την απόφαση της 3ης Φεβρουαρίου 1994, C-308/87, Grifoni κατά ΕΚΑΕ (Συλλογή 1994, σ. I-341, σκέψη 40), η αποζημίωση στα πλαίσια της εξωσυμβατικής ευθύνης έχει ως αντικείμενο να αποκαταστήσει στο μέτρο του δυνατού την περιουσία του θύματος. Κατά συνέπεια, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις που θεμελιώνουν την ύπαρξη εξωσυμβατικής ευθύνης, οι αρνητικές συνέπειες που απορρέουν από το χρονικό διάστημα που διέρρευσε μεταξύ της επελεύσεως του ζημιογόνου γεγονότος και της ημερομηνίας καταβολής της αποζημίωσης δεν μπορούν να αγνοηθούν παρά την εν λόγω ρητή δήλωση του ενάγοντος, στο μέτρο που πρέπει να ληφθεί υπόψη η μείωση της αξίας του νομίσιματος.
- 52 Επομένως, η μεταβολή των με αριθμητικά στοιχεία αιτημάτων λόγω του αιτήματος καταβολής αντισταθμιστικών τόκων συνεπεία της μείωσης της αξίας του νομίσιματος — αιτήματος που υποβλήθηκε μετά τη δημοσίευση της προσωρινής απόφασης με την οποία διαπιστώθηκε η ευθύνη της Κοινότητας — αποτελεί αναγκαία προσαρμογή.
- 53 Απεναντίας, η αύξηση των με αριθμητικά στοιχεία αιτημάτων λόγω της μη καρπώσεως των ενδεχομένων ωφελιμάτων που απορρέουν από τη δραστηριότητα της παραγωγής γάλακτος πρέπει να θεωρηθεί απαράδεκτη, όπως και το αίτημα αποκαταστάσεως της φορολογικής ζημίας.

B — Όσον αφορά την ένσταση απαραδέκτου που αντλείται από την ισχύ του δεδικασμένου

- 54 Στην περίπτωση κατά την οποία θα θεωρούνταν ότι η καταβολή αντισταθμιστικών τόκων δεν ζητήθηκε οψίμως, το Συμβούλιο προβάλλει ένσταση αντλούμενη από την ισχύ του δεδικασμένου για να αντικρούσει το αίτημα των εναγόντων. Κατά την άποψή του το Δικαστήριο, αποφασίζοντας ότι έπρεπε να καταβληθούν τόκοι υπερημερίας από της ημερομηνίας δημοσίευσως της προσωρινής αποφάσεως, αποφάνθηκε γενικώς επί των τόκων και αρνήθηκε ιδίως να αναγνωρίσει στους ενάγοντες δικαίωμα επί αντισταθμιστικών τόκων.
- 55 Από πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, αναφερόμενη ιδίως στις διαφορές σχετικά με την όψιμη ρύθμιση των αποδοχών των υπαλλήλων, προκύπτει συναφώς ότι πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ των τόκων υπερημερίας και των αντισταθμιστικών τόκων (προμνημονευθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Brazzelli Lualdi κ.λπ., σκέψη 35). Η απόφαση επί των τόκων υπερημερίας δεν μπορεί επομένως να έχει επίπτωση επί της τύχης των αντισταθμιστικών τόκων.
- 56 Κατά συνέπεια, η αντλούμενη από την ισχύ του δεδικασμένου ένσταση απαραδέκτου έναντι των αντισταθμιστικών τόκων πρέπει να απορριφθεί.
- 57 Όσον αφορά το σύνολο των αιτιάσεων που αντλούνται από το अपαράδεκτο των αιτημάτων που υποβλήθηκαν τελευταία στο Δικαστήριο, διαπιστώνεται, στην υπόθεση C-104/89, ότι καμία από τις προβληθείσες από τα εναγόμενα κοινοτικά όργανα ενστάσεις δεν μπορεί να γίνει δεκτή εφόσον τα τελευταία αιτήματα των εναγόντων είναι παραδεκτά (βλ. σκέψεις 38 έως 40 καθώς και 48 και 56 της παρούσας αποφάσεως).
- 58 Απεναντίας, στην υπόθεση C-37/90, εφόσον τα με αριθμητικά στοιχεία αιτήματα του O. Heinemann υπερβαίνουν το αρχικώς αιτηθέν ποσό, είναι παραδεκτά μόνο στο μέτρο που η αύξηση ανταποκρίνεται στη λήψη υπόψη των κεφαλαιοποιημένων τόκων που αντιστοιχούν στη μείωση της αξίας του νομίσματος. Κατά τα λοιπά, τα αυξημένα αι-

τήματα του ενάγοντος καθώς και εκείνα που αναφέρονται σε αποκατάσταση της υποτιθέμενης φορολογικής ζημίας είναι απαράδεκτα (βλ. σκέψεις 53 και 56 της παρούσας αποφάσεως).

III — Επί της ουσίας των δύο υποθέσεων

A — Όσον αφορά τον υπολογισμό του διαφυγόντος κέρδους σύμφωνα με την προσωρινή απόφαση

- 59 Πρέπει να υπομνηστεί προκαταρκτικά ότι, σύμφωνα με την προσωρινή απόφαση, η προς αποκατάσταση ζημία στις δύο υποθέσεις αντιστοιχεί στο διαφυγόν κέρδος που υπέστη πράγματι καθένας από τους ενάγοντες κατά τη περίοδο την οποία πρέπει να καλύπτει η καταβλητέα αποζημίωση.
- 60 Το διαφυγόν κέρδος συνίσταται, σύμφωνα με τη σκέψη 26 της προσωρινής αποφάσεως, στη διαφορά μεταξύ, αφενός, των εισοδημάτων που θα μπορούσαν να είχαν πραγματοποιήσει οι ενάγοντες, κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων, από τις παραδόσεις γάλακτος τις οποίες θα είχαν διενεργήσει αν τους είχαν χορηγηθεί, κατά την περίοδο μεταξύ της 1ης Απριλίου 1984, ημερομηνίας ενάρξεως της ισχύος του κανονισμού 857/84, και της 29ης Μαρτίου 1989, ημερομηνίας ενάρξεως της ισχύος του κανονισμού (ΕΟΚ) 764/89 του Συμβουλίου, της 20ής Μαρτίου 1989, περί τροποποίησης του κανονισμού 857/84 (ΕΕ L 84, σ. 2), οι ποσότητες αναφοράς που δικαιούνταν (στο εξής: υποθετικά εισοδήματα), αφετέρου δε, των εισοδημάτων που πράγματι αποκόμισαν από τις παραδόσεις του γάλακτος κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου χωρίς οποιαδήποτε ποσότητα αναφοράς, προσαυξημένων κατά το εισόδημα που πραγματοποίησαν ή θα είχαν μπορέσει να πραγματοποιήσουν κατά την ίδια αυτή περίοδο από ενδεχόμενες εναλλακτικές δραστηριότητες (στο εξής: εναλλακτικά εισοδήματα).
- 61 Το Δικαστήριο, αφού αποφάνθηκε, με τις σκέψεις 28 έως 31 της προσωρινής αποφάσεως, επί του καθορισμού της ποσότητας αναφοράς, διευκρινίζει, με τη σκέψη 32, ότι για τον υπολογισμό των υποθετικών εισοδημάτων, τα οποία αντιστοιχούν προς τις

παραδόσεις γάλακτος που θα είχαν πραγματοποιήσει οι ενάγοντες αν είχαν στη διάθεσή τους τις ποσότητες αναφοράς τις οποίες δικαιούνταν, πρέπει να ληφθεί ως βάση η αποδοτικότητα μιας αντιπροσωπευτικής εκμεταλλεύσεως, όπως της εκμεταλλεύσεως καθενός από τους ενάγοντες, εξυπακουμένου ότι πρέπει να ληφθεί υπόψη μειωμένη αποδοτικότητα κατά την περίοδο της πρώτης φάσεως της γαλακτοπαραγωγής.

- 62 Σύμφωνα με τη σκέψη 33 της προσωρινής αποφάσεως, τα εναλλακτικά εισοδήματα περιλαμβάνουν τα εισοδήματα που πράγματι αποκόμισαν οι ενδιαφερόμενοι από εναλλακτικές δραστηριότητες (στο εξής: πραγματικά εναλλακτικά εισοδήματα), και τα εισοδήματα που θα μπορούσαν να έχουν πραγματοποιήσει αν είχαν λελογισμένως επιδοθεί σε τέτοιες δραστηριότητες (στο εξής: μέσα εναλλακτικά εισοδήματα)

B — Όσον αφορά τις αρχές που διέπουν την αποκατάσταση της ζημίας που υπέστησαν οι ενάγοντες

- 63 Όπως διαπιστώθηκε ήδη με τη σκέψη 51 της παρούσας αποφάσεως, κατά πάγια νομολογία η αποκατάσταση της ζημίας έχει ως αντικείμενο να αποκαταστήσει στο μέτρο του δυνατού την περιουσία του θύματος της παράνομης συμπεριφοράς των κοινοτικών οργάνων (βλ. προμνημονευθείσα απόφαση Grifoni κατά ΕΚΑΕ, σκέψη 40). Για να επανέλθουν τα θύματα στην κατάσταση στην οποία θα ευρίσκονταν αν δεν είχε πραγματοποιηθεί η ζημιογόνος ενέργεια, πρέπει κατά πρώτο λόγο να αποκατασταθεί η ζημία την οποία υπέστησαν πράγματι. Επομένως, το διαφυγόν κέρδος πρέπει να αποτιμηθεί, στο μέτρο του δυνατού, βάσει των ατομικών δεδομένων και αριθμητικών στοιχείων τα οποία αντικατοπτρίζουν την πραγματική κατάσταση κάθε ενάγοντος και της εκμεταλλεύσεώς του.

- 64 Πάντως, τέτοια εκτίμηση στηριζόμενη σε ατομικά και συγκεκριμένα στοιχεία προσκρούει εν προκειμένω σε διαρθρωτικά και πραγματικά εμπόδια τα οποία αφορούν τόσο τα υποθετικά όσο και τα εναλλακτικά εισοδήματα.

65 Όπως προκύπτει από την προσωρινή απόφαση, τα εισοδήματα που θα είχαν αποκομίσει οι ενάγοντες από τις παραδόσεις γάλακτος σύμφωνα με τη συνήθη πορεία των πραγμάτων — δηλαδή αν είχαν παραγωγή γάλακτος αντιστοιχούσα στις ποσότητες αναφοράς τις οποίες δικαιούνταν —, αποτελούν εισοδήματα υποθετικού χαρακτήρα. Κατά συνέπεια, εκ της φύσεώς τους, τα εισοδήματα αυτά μπορούν να προσδιοριστούν μόνο με την προσφυγή σε μέσες στατιστικές τιμές αντιστοιχούσες — σύμφωνα με το πνεύμα της προσωρινής αποφάσεως — σε αντιπροσωπευτική εκμετάλλευση όπως εκείνη καθενός από τους ενάγοντες.

66 Τέτοια μέθοδος ισχύει επίσης για τα εναλλακτικά εισοδήματα, εφόσον αυτά περιλαμβάνουν, σύμφωνα με τη σκέψη 33 της προσωρινής αποφάσεως, τα μέσα εναλλακτικά εισοδήματα που θα μπορούσαν να έχουν πραγματοποιήσει οι ενάγοντες αν είχαν λελογισμένως επιδοθεί σε εναλλακτικές δραστηριότητες.

1. Όσον αφορά τον τρόπο υπολογισμού

67 Λόγω των δυσχερειών αυτών, οι διάδικοι συμφώνησαν επί των αρχών οι οποίες πρέπει να διέπουν τον τρόπο υπολογισμού του διαφυγόντος κέρδους. Η συμφωνία αφορά τα περισσότερα από τα διάφορα στοιχεία που συνθέτουν τον υπολογισμό των υποθετικών και εναλλακτικών εισοδημάτων. Τα διάφορα αυτά στοιχεία βάσει των οποίων πρέπει να διενεργηθεί ο καθορισμός των επίμαχων εισοδημάτων αντιστοιχούν, σε μεγάλο βαθμό, στα προταθέντα από τα εναγόμενα κοινοτικά όργανα. Η πραγματογνωμοσύνη την οποία διέταξε το Δικαστήριο τήρησε επίσης αυτόν τον τρόπο υπολογισμού.

68 Για να καθοριστούν τα υποθετικά έσοδα, οι διάδικοι έλαβαν υπόψη, πέραν των εσόδων που προέρχονται από υποθετικές παραδόσεις γάλακτος, τα υποθετικά εισοδήματα τα προερχόμενα από την πώληση των αγελάδων μετατροπής και των μόσχων.

69 Λόγω του ότι ορισμένα έξοδα είναι σύμφυτα με κάθε παραγωγή γάλακτος, οι διάδικοι συμφώνησαν να αφαιρέσουν τα μεταβλητά έξοδα από τα ακαθάριστα υποθετικά

εισοδήματα, δηλαδή τα έξοδα που εξαφανίζονται με την παύση της παραγωγής γάλακτος (στο εξής: μεταβλητά έξοδα ή μεταβλητές επιβαρύνσεις). Απεναντίας, τα πάγια έξοδα δεν αφαιρούνται διότι ο κάτοχος της εκμεταλλεύσεως τα φέρει ακόμη και όταν διακόπτει την παραγωγή γάλακτος.

70 Η αρχή της εξαιρέσεως των μεταβλητών εξόδων δεν αμφισβητείται μεν καθεαυτή στις δύο υποθέσεις, η σύνθεση όμως των εξόδων αυτών και ορισμένα από τα συστατικά στοιχεία τους αμφισβητούνται απεναντίας στην υπόθεση C-104/89.

71 Στην υπόθεση αυτή, επικρίνεται ειδικότερα, είτε ως συστατικό στοιχείο των μεταβλητών εξόδων, είτε ως μεμονωμένο στοιχείο, η αφαίρεση των εξόδων που αφορούν τη χρήση έξωθεν εργατικών χεριών. Η συναφής διαφωνία μεταξύ των διαδίκων εντοπίζεται τόσο στο επίπεδο της αρχής της δυνατότητας αφαιρέσεως όσο και στο επίπεδο της πραγματικότητας τέτοιων εξόδων.

72 Οι ενάγοντες, για τον καθορισμό του εναλλακτικού εισοδήματος καθενός από αυτούς, εξαιρέσει του O. Heinemann, κατέληξαν στο να αποδεχθούν την προσφυγή στα μέσα εναλλακτικά εισοδήματα, υπολογιζόμενα βάσει των τριών συντελεστών της παραγωγής οι οποίοι ελευθερώθηκαν με τη διακοπή της παραγωγής γάλακτος και οι οποίοι κατέστη δυνατό να χρησιμοποιηθούν για άλλες οικονομικές δραστηριότητες, ήτοι του κεφαλαίου, του εδάφους και της εργασίας.

2. Όσον αφορά τις στατιστικές τιμές

73 Οι διάδικοι συμφώνησαν επίσης όσον αφορά τις πηγές των σχετικών αριθμών και δεδομένων στις δύο υποθέσεις. Δέχονται τελικά τα στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν για τους υπολογισμούς στους οποίους προέβη ο πραγματογνώμων. Οι στατιστικές καθώς και οι αριθμοί και τα στοιχεία που έγιναν δεκτά προέρχονται από τους ειδικευμένους στον εν λόγω τομέα αρμόδιους κρατικούς οργανισμούς. Πρόκειται, στην υπόθεση C-104/89, για το Landbouw Economisch Instituut (Ινστιτούτο Γεωργικής Οικονομίας,

στο εξής: LEI) και, στην υπόθεση C-37/90, κυρίως για τον Landwirtschaftskammer Hannover (Γεωργικό Επιμελητήριο του Ανοβέρου).

- 74 Τα εναγόμενα κοινοτικά όργανα αντιτίθενται εντούτοις, υπογραμμίζοντας την προτίμησή τους για τη χρήση πραγματικών αριθμών έναντι του συνδυασμού στατιστικών δεδομένων και πραγματικών αριθμών των οποίων αμφισβητούν το βάσιμο. Τέτοιος συνδυασμός υπάρχει κίνδυνος να στρεβλώσει, κατά την άποψή τους, τον πραγματικό χαρακτήρα της ζημίας που υπέστη πράγματι κάθε ενάγων.
- 75 Τονίζεται ότι αν και τα εναγόμενα κοινοτικά όργανα επικρίνουν τον συνδυασμό στατιστικών τιμών και πραγματικών αριθμών, αναγνώρισαν εντούτοις, κατά την ακρόαση της 20ής Μαΐου 1996, την ακρίβεια ορισμένων από τα στοιχεία αυτά και δέχθηκαν τον λυσιτελή χαρακτήρα τους προκειμένου παραδείγματος χάριν για την τιμή του γάλακτος που κατέβαλαν τα γαλακτοκομεία στα οποία διενεργήθηκαν παραδόσεις γάλακτος. Δεν μπορούν επίσης να παραβλέψουν ότι η προσφυγή σε στατιστικές τιμές αποδεικνύεται αναπόφευκτη όταν πρέπει να αξιολογηθούν υποθετικές δραστηριότητες.
- 76 Δεδομένου ότι τόσο τα υποθετικά όσο και τα εναλλακτικά εισοδήματα, καθοριζόμενα βάσει στατιστικών τιμών, δεν αντικατοπτρίζουν παρά τη μέση κατάσταση της κατηγορίας εκμεταλλεύσεων στην οποία ανήκουν οι εκμεταλλεύσεις των εναγόντων, η χρήση των πραγματικών αριθμών, στο μέτρο που υπάρχουν, επιτρέπει πάντως μια ακριβέστερη θεώρηση της ατομικής καταστάσεως κάθε ενάγοντος.
- 77 Ο κίνδυνος τον οποίο επικαλούνται τα εναγόμενα όργανα, καθώς και ο πραγματογνώμων κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, δεν μπορεί όμως να αγνοηθεί. Διότι, αφενός, δεν μπορεί να αποκλειστεί ότι η σύγχρονη χρήση στατιστικών στοιχείων και πραγματικών αριθμών θα στρεβλώσει πράγματι τον υπολογισμό της αποζημιώσεως και θα καταλήξει σε εσφαλμένα αποτελέσματα. Ενόψει όμως του υπολογισμού, στο μέτρο του δυνατού, της ζημίας που υπέστησαν πράγματι οι ενάγοντες, οι διαθέσιμοι πραγματικοί αριθμοί δεν μπορούν να παραβλεφθούν πλήρως, εκτός αν τα εναγόμενα όργανα

ή κάθε διάδικος που θα θεωρούσε ότι αυτή η μέθοδος εκτιμής της ζημίας τον φέρει σε δυσμενή θέση αποδείξουν σε ποιο βαθμό ο εν λόγω υπολογισμός στρεβλώνεται από τη χρήση των πραγματικών αριθμών.

78 Αφετέρου, ούτε η προσφυγή σε μέσα εισοδήματα εγγυάται ότι η οικονομική κατάσταση καθενός από τους ενάγοντες εκτιμάται ορθά, εφόσον δεν λαμβάνονται υπόψη οι οικονομικές ιδιαιτερότητες κάθε εκμεταλλεύσεως.

79 Υπογραμμίζεται ότι στις παρούσες υποθέσεις, το διαφυγόν κέρδος δεν αποτελεί το αποτέλεσμα ενός απλού μαθηματικού υπολογισμού, αλλά το αποτέλεσμα εκτιμής και αξιολόγησης σύνθετων οικονομικών στοιχείων. Το Δικαστήριο καλείται έτσι να αξιολογήσει οικονομικές δραστηριότητες που έχουν κατά μεγάλο μέρος υποθετικό χαρακτήρα. Επομένως, όπως και ο εθνικός δικαστής, διαθέτει σημαντικό περιθώριο εκτιμής είτε έναντι των στατιστικών δεδομένων και τιμών που πρέπει να γίνουν δεκτά είτε προπαντός όσον αφορά τη χρήση των στοιχείων αυτών για τον υπολογισμό και την εκτίμηση της ζημίας.

80 Όσον αφορά το επιχείρημα των εναγόντων στην υπόθεση C-104/89, που αντλείται από την έλλειψη διαφοροποιήσεως ή, τουλάχιστον, από την ανεπαρκή διαφοροποίηση κατά χώρα ή κατά περιφέρεια, κατέστη άνευ αντικειμένου εφόσον οι στατιστικές στις οποίες στηρίζονται οι υπολογισμοί για την εκτίμηση της ζημίας αφορούν τις περιφέρειες όπου ευρίσκονται οι εκμεταλλεύσεις των ενδιαφερομένων. Έτσι, τα στοιχεία που αναφέρονται στην αργιλώδη και ελώδη βόρεια περιφέρεια (Nordliches Klei- und Moorbodengebiet) εφαρμόζονται στην κατάσταση των J. M. Mulder, W. H. Brinkhoff και Tj. Twijnstra, ενώ τα στοιχεία της δυτικής περιφέρειας των βοσκοτόπων (Westliches Weidegebiet) εφαρμόζονται στην κατάσταση του J. M. M. Muskens.

81 Η αιτίαση των εναγόντων στην υπόθεση C-104/89, που αναφέρεται σε μια προφανή αυστηρότητα στο πλαίσιο του κατά περιφέρειες εντοπισμού των στοιχείων, πρέπει να απορριφθεί για τον λόγο ότι δεν είναι αρκούντως εμπεριστατωμένη. Προκειμένου ιδίως

για τον J. M. M. Muskens, δεν επικαλείται κανένα στοιχείο ικανό να καταδείξει ότι θα υπήρχε καλύτερη εκτίμηση της καταστάσεώς του με την εφαρμογή των στοιχείων που αναφέρονται στην άλλη περιφέρεια.

3. Όσον αφορά το βάρος αποδείξεως

- 82 Στην περίπτωση ασυμφωνίας όσον αφορά τα πραγματικά δεδομένα και τα συστατικά της ζημίας στοιχεία, απόκειται στους ενάγοντες στις δύο υποθέσεις να αποδείξουν, αφενός, την ύπαρξη της ζημίας που υπέστησαν καθώς και, αφετέρου, τα συστατικά στοιχεία και την έκταση της ζημίας. Δεδομένου όμως ότι η ύπαρξη ζημίας διαπιστώθηκε εν προκειμένω με την προσωρινή απόφαση, οι ενάγοντες πρέπει μόνο να αποδείξουν τα διάφορα συστατικά στοιχεία και την έκταση της ζημίας αυτής.
- 83 Εφόσον τα εναγόμενα όργανα αμφισβητούν τα στοιχεία και τους αριθμούς που προβάλλουν οι ενάγοντες, δεν αρκεί να αρνούνται την ύπαρξη των στοιχείων αυτών ή την ακρίβεια των αριθμών. Οφείλουν ιδίως να εκθέσουν επακριβώς τις επικρίσεις τους κατά τρόπο εμπειριστατωμένο.
- 84 Πρέπει επίσης να διευκρινιστεί ότι, λόγω του ουσιωδώς υποθετικού χαρακτήρα της εκτιμήσεως του διαφυγόντος κέρδους, η πραγματογνωμοσύνη είναι καθοριστικής σημασίας όταν ουδείς των διαδίκων δύναται να αποδείξει την ακρίβεια των στοιχείων ή των αριθμών που επικαλείται και τα οποία αμφισβητούνται.

IV — Επί της ουσίας της υποθέσεως C-104/89

A — Όσον αφορά τις περιόδους που πρέπει να ληφθούν υπόψη για την αποζημίωση

- 85 Σύμφωνα με τη σκέψη 26 της προσωρινής αποφάσεως, η περίοδος που πρέπει να ληφθεί υπόψη για τον καθορισμό της προς αποκατάσταση ζημίας είναι η περιλαμβανόμενη μεταξύ της 1ης Απριλίου 1984 και της 29ης Μαρτίου 1989, κατά την οποία οι ενάγοντες θα είχαν πραγματοποιήσει, κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων, εισοδήματα από την παράδοση γάλακτος αν τους είχαν χορηγηθεί οι ποσότητες αναφοράς που δικαιούνται.
- 86 Η ατομική περίοδος αποζημιώσεως κάθε ενάγοντος αρχίζει την ημερομηνία κατά την οποία έληξε η δέσμευσή του περί μη διαθέσεως στο εμπόριο. Δεν αμφισβητείται ότι η ημερομηνία αυτή είναι, για τον J. M. Mulder, η 1η Οκτωβρίου 1984, για τον W. H. Brinkhoff, η 5η Μαΐου 1984, για τον J. M. M. Muskens, η 22α Νοεμβρίου 1984 και, για τον Tj. Twijnstra, η 10η Απριλίου 1985.
- 87 Η περίοδος κατά την οποία γεννάται δικαίωμα αποζημιώσεως περατώνεται το αργότερο, σύμφωνα με την ίδια σκέψη 26 της προσωρινής αποφάσεως, στις 29 Μαρτίου 1989, ημερομηνία ενάρξεως της ισχύος του κανονισμού 764/89. Η Επιτροπή διατείνεται όμως ότι όλοι οι ενάγοντες και ιδίως οι W. H. Brinkhoff και J. M. M. Muskens άρχισαν εκ νέου την παραγωγή τους πριν από τις 31 Δεκεμβρίου 1988 και φαίνεται ότι θεωρούν την ημερομηνία αυτή ως το πέρας της περιόδου που πρέπει να ληφθεί υπόψη. Όσον αφορά τον W. H. Brinkhoff, η Επιτροπή αναφέρθηκε, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 28ης Μαΐου 1998, σε πληροφορία προερχόμενη από το ολλανδικό Υπουργείο Γεωργίας κατά την οποία ο ενάγων αυτός είχε αρχίσει εκ νέου την παραγωγή του στις 25 Δεκεμβρίου 1988.
- 88 Με εξαίρεση τον J. M. M. Muskens για τον οποίο καμία ένδειξη δεν επιτρέπει να συναχθεί το συμπέρασμα ότι άρχισε εκ νέου την παραγωγή γάλακτος πριν από την ανωτέρω ημερομηνία, τέτοια έναρξη της παραγωγής επιβεβαιώνεται για τους τρεις άλλους ενάγοντες. Προκύπτει πράγματι από το υπόμνημα απαντήσεως ότι ο J. M.

Mulder άρχισε εκ νέου την παραγωγή στις 10 Ιουλίου 1988 και ο Tj. Twijnstra την 1η Μαΐου 1988. Όσον αφορά τον W. H. Brinkhoff, επιβεβαίωσε ο ίδιος την ημερομηνία της 31ης Δεκεμβρίου 1988 κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 28ης Μαΐου 1998.

- 89 Επομένως, όσον αφορά τους J. M. Mulder, W. H. Brinkhoff και Tj. Twijnstra, η περίοδος που πρέπει να ληφθεί υπόψη για την αποζημίωση περατώνεται την ημέρα κατά την οποία άρχισαν πράγματι εκ νέου, κατά τρόπο πρόωρο, την παραγωγή γάλακτος, έστω και αν το Δικαστήριο έκρινε με την προσωρινή απόφαση ότι η εν λόγω περίοδος έληγε το αργότερο στις 29 Μαρτίου 1989.
- 90 Βέβαια, η περίοδος πλήρους αποκλεισμού περατώνεται πράγματι την ημέρα ενάρξεως της ισχύος του κανονισμού 764/89, επιτρέποντας στους ενδιαφερόμενους παραγωγούς (στο εξής: παραγωγοί SLOM), μετά τη χορήγηση της ειδικής ποσότητας αναφοράς την οποία δικαιούνταν, να αρχίσουν εκ νέου την παραγωγή γάλακτος. Η περίοδος αυτή μπορεί πάντως να περατωθεί πριν από την ημερομηνία αυτή με την πραγματική επανάληψη της παραγωγής όταν αυτή είναι σύμφωνη με το καθεστώς της συμπληρωματικής εισφοράς και με τη σχετική νομολογία του Δικαστηρίου. Πράγματι, η προσωρινή απόφαση αποσκοπεί στην αποζημίωση των εναγόντων για την περίοδο κατά την οποία είχαν αποκλειστεί από το αρχικό καθεστώς συμπληρωματικής εισφοράς και, κατά συνέπεια, από κάθε παραγωγή γάλακτος. Εν προκειμένω, εφόσον πληρούνταν οι προϋποθέσεις, οι ενάγοντες κατέστη δυνατό να αρχίσουν εκ νέου την παραγωγή την επαύριο της δημοσίευσσης των αποφάσεων της 28ης Απριλίου 1988, 120/86, Mulder (Συλλογή 1988, σ. 2321), και 170/86, von Deetzen (Συλλογή 1988, σ. 2355).
- 91 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι η περίοδος κατά την οποία πρέπει να χορηγηθεί αποζημίωση εκτείνεται από την 1η Οκτωβρίου 1984 μέχρι τις 10 Ιουλίου 1988 για τον J. M. Mulder (ήτοι 182 ημέρες κατά την περίοδο εμπορίας 1984/1985, 365 ημέρες κατά τις τρεις επόμενες περιόδους εμπορίας και 100 ημέρες για την περίοδο 1988/1989), από τις 5 Μαΐου 1984 μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1988 για τον W. H. Brinkhoff (ήτοι 331 ημέρες κατά την περίοδο εμπορίας 1984/1985, 365 ημέρες για τις τρεις επόμενες περιόδους και 275 ημέρες για την περίοδο 1988/1989), από τις 22 Νοεμβρίου 1984 μέχρι τις 29 Μαρτίου 1989 για τον J. M. M. Muskens (ήτοι 130 ημέρες για την περίοδο εμπορίας 1984/1985 και 365 ημέρες για τις τέσσερις επόμενες περιόδους) και από τις 10 Απριλίου 1985 μέχρι την 1η Μαΐου 1988 για τον Tj. Twijnstra (ήτοι 356 ημέρες για την περίοδο εμπορίας 1985/1986, 365 ημέρες για τις δύο επόμενες περιόδους και 30 ημέρες για την περίοδο 1988/1989).

B — Όσον αφορά τα υποθετικά εισοδήματα των εναγόντων

1. Όσον αφορά τα προερχόμενα από την παράδοση γάλακτος υποθετικά εισοδήματα

92 Τα εισοδήματα που θα μπορούσαν να αποκομίσουν οι ενάγοντες από την παράδοση γάλακτος, κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων, υπολογίζονται με τον πολλαπλασιασμό των ποσοτήτων γάλακτος που θα μπορούσαν να παραδώσουν κατά την περίοδο που πρέπει να ληφθεί υπόψη για την αποζημίωση επί την τιμή του γάλακτος. Είναι συνεπώς αναγκαίο να καθοριστούν κατ' αρχάς οι ποσότητες αναφοράς τις οποίες θα δικαιούνταν οι ενάγοντες κατά την εν λόγω περίοδο (στο εξής: υποθετικές ποσότητες αναφοράς).

α) Οι υποθετικές ποσότητες αναφοράς

93 Οι υποθετικές ποσότητες αναφοράς πρέπει να υπολογιστούν, σύμφωνα με τις σκέψεις 28 έως 32 της προσωρινής αποφάσεως, βάσει των ποσοτήτων που χρησιμοποιήθηκαν για τον καθορισμό της πριμοδοτήσεως μη εμπορίας. Δεν αμφισβητείται ότι η ποσότητα αυτή είναι 463 566 kg για τον J. M. Mulder, 296 507 kg για τον W. H. Brinkhoff, 300 340 kg για τον J. M. M. Muskens και 591 905 kg για τον Tj. Twijnstra.

94 Στις ποσότητες αυτές, πρέπει να εφαρμοστούν το ποσοστό αύξησεως κατά 1 % και τα ποσοστά μειώσεως που αναφέρονται στις σκέψεις 29 έως 31 της προσωρινής αποφάσεως. Οι απόψεις των διαδίκων δεν αποκλίνουν όσον αφορά τα διάφορα ποσοστά μειώσεως που ισχύουν ανά περίοδο εμπορίας γάλακτος. Πάντως, όταν μια γαλακτοκομική περίοδος μπορεί να ληφθεί υπόψη μόνον εν μέρει — όταν η χρονική περίοδος κατά την οποία ισχύει η δέσμευση περί μη διαθέσεως στο εμπόριο περατώνεται κατά τη διάρκεια μιας γαλακτοκομικής περιόδου ή ο ενάγων άρχισε εκ νέου την παραγωγή γάλακτος κατά τη διάρκεια της περιόδου —, η ποσότητα αναφοράς μειώνεται κατ'

αναλογία. Επομένως, όσον αφορά τα πραγματικά ποσοστά παραγωγής ανά περίοδο εμπορίας, οι υποθετικές ποσότητες αναφοράς ανέρχονται στα ακόλουθα επίπεδα, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του πραγματογνώμονα:

- 228 049 kg γάλακτος για την περίοδο 1984/1985, 454 015 kg γάλακτος για τις περιόδους 1985/1986 και 1986/1987, 444 932 kg γάλακτος για την περίοδο 1987/1988 και 118 859 kg γάλακτος για την περίοδο 1988/1989 όσον αφορά τον J. M. Mulder·

- 265 282 kg γάλακτος για την περίοδο 1984/1985, 290 398 kg γάλακτος για τις περιόδους 1985/1986 και 1986/1987, 284 588 kg γάλακτος για την περίοδο 1987/1988 και 209 069 kg γάλακτος για την περίοδο 1988/1989 όσον αφορά τον W. H. Brinkhoff·

- 105 536 kg γάλακτος για την περίοδο 1984/1985, 294 152 kg γάλακτος για τις περιόδους 1985/1986 και 1986/1987, 288 267 kg γάλακτος για την περίοδο 1987/1988 και 281 078 kg γάλακτος για την περίοδο 1988/1989 όσον αφορά τον J. M. M. Muskens,

- 565 416 kg γάλακτος για την περίοδο 1985/1986, 579 710 kg γάλακτος για την περίοδο 1986/1987, 568 112 kg γάλακτος για την περίοδο 1987/1988 και 45 530 kg γάλακτος για την περίοδο 1988/1989 όσον αφορά τον Tj. Twijnstra.

β) Η τιμή του γάλακτος

95 Η τιμή του γάλακτος αναφορικά με τις ανωτέρω καθορισθείσες υποθετικές ποσότητες αναφοράς αποτέλεσε το αντικείμενο συζητήσεων, όπως επισημαίνει ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 56 των προτάσεών του.

96 Κατά την ακρόαση της 20ής Μαΐου 1996, οι διάδικοι συμφώνησαν να λάβουν υπόψη τις τιμές τις οποίες κατέβαλαν πράγματι, κατά τη διάρκεια της περιόδου αποζημιώσεως, τα γαλακτοκομεία στα οποία οι ενάγοντες προέβαιναν σε παραδόσεις γάλακτος πριν και, για τους περισσότερους από αυτούς, επίσης μετά την ανάληψη της δεσμεύσεώς τους περί μη διαθέσεως γάλακτος στο εμπόριο. Υπό τις συνθήκες αυτές, ο πραγματογνώμων κατήρτισε, στη σελίδα 18 της εκθέσεώς του, τον πίνακα των τιμών ανά γαλακτοκομείο, σε NLG ανά 100 kg γάλακτος, συμπεριλαμβανομένου του ολλανδικού φόρου προστιθεμένης αξίας. Τις τιμές αυτές χρησιμοποίησε ο γενικός εισαγγελέας στον πίνακα Α που περιλαμβάνεται στο σημείο 57 των προτάσεών του.

97 Ο πολλαπλασιασμός των τιμών αυτών επί τις υποθετικές ποσότητες αναφοράς που κάθε ενάγων θα είχε παραδώσει, κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων, αποδίδει, μετά τη διόρθωση ορισμένων υπολογιστικών λαθών και λαμβανομένων υπόψη τόσο των περιόδων αποζημιώσεως όπως καθορίστηκαν για κάθε ενάγοντα όσο και των γαλακτοκομείων στα οποία θα είχαν διενεργηθεί οι παραδόσεις, τα ακόλουθα συνολικά εισοδήματα:

— για τον J. M. Mulder 1 353 918 NLG,

— για τον W. H. Brinkhoff 1 075 069 NLG,

— για τον J. M. M. Muskens 1 002 178 NLG,

— για τον Tj. Twijnstra 1 399 748 NLG.

98 Σύμφωνα με τα υποστηριζόμενα από το Συμβούλιο και την Επιτροπή σε απάντηση στην έκθεση του πραγματογνώμονα, οι τιμές που πρέπει να γίνουν δεκτές όσον αφορά τον Tj. Tuijnstra είναι οι τιμές του γαλακτοκομείου Twee Provinciën και όχι εκείνες του γαλακτοκομείου De Goede Verwachting. Πράγματι, ο ενάγων ανέφερε ο ίδιος ότι πραγματοποιούσε τις παραδόσεις του στο ίδιο γαλακτοκομείο με τον J. M. Mulder. Αλλά και αν ακόμη το γαλακτοκομείο De Goede Verwachting αγόρασε το γαλακτοκομείο Twee Provinciën, το τελευταίο εξακολουθεί να εφαρμόζει τις δικές του τιμές όπως το αποδεικνύει η περίπτωση του J. M. Mulder. Επιπλέον, ούτε ο πραγματογνώμων ούτε ο ενδιαφερόμενος προσκόμισαν στοιχεία ικανά να δικαιολογήσουν γιατί ο τελευταίος έπρεπε να συνδέεται υποθετικά με άλλο γαλακτοκομείο από εκείνο στο οποίο πραγματοποιούσε τις παραδόσεις του.

99 Απεναντίας, οι επικρίσεις των εναγόντων κατά τις οποίες ο πραγματογνώμων έπρεπε να εφαρμόσει τιμές αναφερόμενες σε γαλακτοκομική περίοδο και όχι σε ημερολογιακό έτος δεν μπορούν να γίνουν δεκτές. Οι τιμές που ανακοινώνουν τα οικεία γαλακτοκομεία αποτελούν μέσες τιμές οι οποίες δεν προσφέρονται για μετατροπή σε τιμές ανά γαλακτοκομική περίοδο. Έτσι, στην περίπτωση γαλακτοκομικής παραγωγής η οποία άρχισε το 1984, η λήψη υπόψη υψηλότερης τιμής από την 1η Ιανουαρίου 1985 βαίνει προς όφελος του παραγωγού ήδη από την περίοδο 1984/1985, ενώ, στην περίπτωση τιμής υπολογιζόμενης όχι ανά ημερολογιακό έτος αλλά ανά περίοδο εμπορίας, η αύξηση δεν θα είχε επίπτωση στην εν λόγω περίοδο 1984/1985.

2. Όσον αφορά τα υποθετικά εισοδήματα που προέρχονται από την πώληση των αγελάδων μετατροπής και των μόσχων

100 Το δεύτερο στοιχείο που πρέπει να ληφθεί υπόψη για τον καθορισμό των υποθετικών εισοδημάτων των εναγόντων είναι τα έσοδα τα προερχόμενα από την πώληση, αφενός, των αγελάδων μετατροπής, δηλαδή των προοριζομένων για σφαγή αγελάδων και, αφετέρου, των μόσχων.

101 Έχοντας συμφωνήσει επί της αρχής να ληφθούν υπόψη τα εισοδήματα αυτά, οι ενάγοντες καταλήγουν, στους πίνακες υπολογισμού που φέρουν τον τίτλο «Begroting inkomstenschade» και είναι συνημμένοι στο υπόμνημά τους της 18ης Ιουνίου 1993, σε

έσοδα χαμηλότερα από εκείνα στα οποία καταλήγει η Επιτροπή στους πίνακες υπολογισμού που φέρουν τον τίτλο «Schadeberekening» και είναι συνημμένοι στο υπόμνημά της της 28ης Οκτωβρίου 1993.

102 Έτσι, για να περιοριστούμε στην περίπτωση του J. M. Mulder, οι ενάγοντες αναφέρουν, στο κεφάλαιο «omzet en aanwas», εισόδημα 13,24 NLG/100 kg γάλακτος για το 1984, 13,99 NLG/100 kg γάλακτος για το 1985, 11,84 NLG/100 kg γάλακτος για το 1986 και 13,51 NLG/100 kg γάλακτος για το 1987, ενώ τα αντίστοιχα ποσά τα οποία αναφέρει η Επιτροπή στο κεφάλαιο «έσοδα = πώληση μόσχων και αγελάδων» ανέρχονται σε 18,11 NLG/100 kg γάλακτος για την περίοδο εμπορίας 1984/1985, 18,63 NLG/100 kg γάλακτος για την περίοδο 1985/1986, 19,46 NLG/100 kg γάλακτος για την περίοδο 1986/1987, 20,27 NLG/100 kg γάλακτος για την περίοδο 1987/1988 και 21,12 NLG/100 kg γάλακτος για την τελευταία περίοδο. Η διαφορά αυτή εξηγείται ιδίως από την προσφυγή των εναγόντων σε στατιστικές καταρτισθείσες από ιδιωτικό οργανισμό.

103 Κατά την ακρόαση της 20ής Μαΐου 1996, οι διάδικοι κατέληξαν σε συμφωνία επί των τιμών των αγελάδων μετατροπής και των μόσχων, οι οποίες καθορίστηκαν, όσον αφορά τις αγελάδες, σε 1 600 NLG για την περίοδο 1984/1985, 1 650 NLG για την περίοδο 1985/1986, 1 700 NLG για την περίοδο 1986/1987, 1 750 NLG για την περίοδο 1987/1988, 1 800 NLG για την περίοδο 1988/1989 και, για τους μόσχους, σε 385 NLG για την περίοδο 1984/1985, 395 NLG για την περίοδο 1985/1986, 418 NLG για την περίοδο 1986/1987, 440 NLG για την περίοδο 1987/1988 και 465 NLG για την περίοδο 1988/1989.

104 Τα έσοδα τα προερχόμενα από την πώληση των αγελάδων μετατροπής και των μόσχων εξαρτώνται επίσης από τον αριθμό των ζώων που κάθε ενάγων θα μπορούσε να πωλήσει ανά περίοδο εμπορίας. Οι διάδικοι συμφώνησαν συναφώς ότι το 25 % των γαλακτοφόρων αγελάδων μιας αγέλης προορίζονται κατ' έτος για σφαγή και το 95 % από αυτές γεννούν μόσχους που μπορούν να πωληθούν.

105 Η συμφωνία όμως των διαδίκων επί των ανωτέρω τιμών καθώς και επί του ποσοστού των αγελάδων μετατροπής και των μόσχων, εντός κάθε αγέλης, που θα μπορούσαν να πωληθούν δεν αρκεί ώστε να είναι σε θέση το Δικαστήριο να καθορίσει τον ακριβή αριθμό των ζώων που διατέθηκαν προς πώληση. Πράγματι, ακόμη και το μέγεθος της

αγέλης, ακριβέστερα ο αριθμός των γαλακτοφόρων αγελάδων που είναι αναγκαίος ώστε κάθε ενάγων να είναι σε θέση να παραγάγει τις σχετικές ανά περίοδο εμπορίας υποθετικές ποσότητες αναφοράς, εξακολουθεί να αμφισβητείται.

- 106 Η Επιτροπή εμμένει επίσης στην άποψή της ότι είναι αναγκαίο — λόγω της υποτιθέμενης αποδοτικότητας των εκμεταλλεύσεων των εναγόντων η οποία είναι κατώτερη του ολλανδικού μέσου όρου — να γίνει γνωστός ο συνολικός αριθμός των γαλακτοφόρων αγελάδων που κατείχε κάθε ενάγων κατά την ημερομηνία κατά την οποία ανέλαβε τη δέσμευση περί μη εμπορίας. Απεναντίας, οι ενάγοντες προβάλλουν την εξέλιξη της παραγωγικότητας γάλακτος ανά αγελάδα και θεωρούν επομένως ότι ο αναγκαίος αριθμός αγελάδων ήταν σημαντικά μικρότερος.
- 107 Στηριζόμενος στις τιμές που υπέδειξαν οι διάδικοι, ο πραγματογνώμων θεωρεί απεναντίας ότι είναι αναγκαίο να ληφθούν υπόψη — για να καθοριστεί ο αριθμός των αγελάδων μετατροπής και των διατιθεμένων προς πώληση μόσχων — η αναγκαία προσαρμογή του αριθμού των γαλακτοφόρων αγελάδων προς τις ποσότητες αναφοράς που ποικίλλουν κάθε περίοδο εμπορίας, η εξέλιξη της μέσης παραγωγικότητας μιας αγελάδας, η ανάγκη αντικατάστασης των πωληθεισών αγελάδων μετατροπής, οι οφειλόμενες στη θνησιμότητα απώλειες και η προσαρμογή της αγέλης ενόψει της αυτοανανεώσεώς της.
- 108 Επίσης, για τον καθορισμό του αριθμού των αγελάδων μετατροπής και των μόσχων που μπορούν να πωληθούν εντός της αγέλης κάθε ενάγοντος, ο πραγματογνώμων καθορίζει κατ' αρχάς την εξέλιξη της μέσης παραγωγικότητας ανά αγελάδα βάσει των στατιστικών στοιχείων που αναφέρονται στις δύο οικείες περιφέρειες.
- 109 Εκφραζόμενες σε χιλιόγραμμα γάλακτος ανά αγελάδα και ανά περίοδο εμπορίας, οι μέσες ποσότητες, όπως προκύπτουν από τον πρώτο πίνακα που περιλαμβάνεται στο σημείο 70 των προτάσεων του γενικού εισαγγελέα, αντιπροσωπεύουν, εν σχέσει προς τις πράγματι παραχθείσες μέσες ποσότητες, μόνο το μέρος των ποσοτήτων που μπορούν να παραδοθούν στα γαλακτοκομεία. Το μέρος αυτό αποτελεί ποσοστό 95,51 έως 97,54 % του παραχθέντος γάλακτος, το υπόλοιπο δε της παραγωγής προορίζεται για την εκτροφή των μόσχων, για αυτοκατανάλωση και για άλλους σκοπούς.

- 110 Αφού καθόρισε, βάσει της ποσότητας του κατά μέσο όρο παραδοθέντος γάλακτος ανά αγελάδα και ανά περίοδο εμπορίας, τον αριθμό των γαλακτοκοφόρων αγελάδων που έπρεπε να κατέχει κάθε ενάγων — αριθμό που προκύπτει από τον δεύτερο πίνακα ο οποίος περιλαμβάνεται στο σημείο 70 των προτάσεων του γενικού εισαγγελέα — και αφού ανασυνέστησε το συνολικό μέγεθος κάθε αγέλης τηρώντας την ανάγκη της αυτοανανεώσεώς της, ο πραγματογνώμων καταλήγει στον καθορισμό του ακριβούς αριθμού των γαλακτοκοφόρων αγελάδων και των μόσχων που μπορούν να πωληθούν.
- 111 Βάσει αυτού του καθορισθέντος αριθμού αγελάδων μετατροπής και μόσχων και των τιμών επί των οποίων συμφώνησαν οι διάδικοι, ο πραγματογνώμων καταλήγει σε εισοδήματα τα οποία είναι, συνολικά, 255 980 NLG για τον J. M. Mulder, 174 324 NLG για τον W. H. Brinkhoff, 157 090 NLG για τον J. M. M. Muskens και 228 641 NLG για τον Tj. Twijnstra.
- 112 Τόσο οι ενάγοντες όσο και τα εναγόμενα κοινοτικά όργανα επικρίνουν τα αποτελέσματα αυτά ιδίως για τον λόγο ότι ο πραγματογνώμων στρογγύλεψε προς τα πάνω τον αριθμό των αγελάδων που είναι αναγκαίες για την παραγωγή των χορηγηθεισών ποσοτήτων, αντί να στηρίζει τους υπολογισμούς του σε «δέκατα ζώων» αντιστοιχούντα στον ακριβή αριθμό των ζώων που είναι αναγκαίος για την παραγωγή. Η στρογγυλοποίηση των αριθμών θα μπορούσε, κατά την άποψη της Επιτροπής, να συνεπάγεται τη λήψη υπόψη 5 000 ή 6 000 επιπλέον λίτρων γάλακτος και να καταλήγει, κατά την άποψη των εναγόντων, στην απώλεια πολλών χιλιάδων φιορινίων.
- 113 Το επιχείρημα αυτό που αντλείται από τη διαφορά μεταξύ της πραγματικής καταστάσεως καθεμιάς από τις εκμεταλλεύσεις και των στατιστικών δεν μπορεί να γίνει δεκτό. Χωρίς να αμφισβητούν στην πραγματικότητα το βάσιμο της διαδικασίας που συνίσταται στην στρογγυλοποίηση προς τα πάνω του αριθμού των αγελάδων — πράγμα που οδηγεί στον υπολογισμό μιας επιπλέον αγελάδας ανά ενάγοντα και ανά περίοδο εμπορίας —, οι διάδικοι έχουν διστάμενες απόψεις ουσιαστικά όσον αφορά τα μειονεκτήματα που

συνεπάγεται η υπερεκτίμηση της παραγωγής γάλακτος. Χωρίς όμως να εισέλθουμε στις λεπτομέρειες, αρκεί η παραπομπή στις σκέψεις 137 έως 139 της παρούσας αποφάσεως όπου διευκρινίζεται ότι ο πραγματογνώμων έλαβε υπόψη την υπερεκτίμηση αυτή στο πλαίσιο των μεταβλητών εξόδων, και επομένως οι ποσότητες οι θεωρούμενες ως εμπίπτουσες στην υπερπαραγωγή δεν συνιστούν ούτε πλεονέκτημα ούτε μειονέκτημα για τον ένα ή τον άλλο από τους διαδίκους.

- 114 Η Επιτροπή επαναλαμβάνει επιπλέον τις επικρίσεις της σχετικά με τη χαμηλή αποδοτικότητα των εκμεταλλεύσεων των εναγόντων και προσάπτει στον πραγματογνώμονα ότι παρέλειψε να καθορίσει το ατομικό επίπεδο αποδοτικότητας καθεμιάς από αυτές και να αποφανθεί επί των διαρθρωτικών προβλημάτων τα οποία αντιμετωπίζουν. Εμμένει ιδίως στο ότι, με εξαίρεση την περίπτωση του Tj. Twijmstra, η αποδοτικότητα των λοιπών εκμεταλλεύσεων τοποθετείται κάτω από τη μέση αποδοτικότητα μιας συγκρίσιμης εκμεταλλεύσεως.
- 115 Τα επιχειρήματα της Επιτροπής δεν μπορούν να γίνουν δεκτά. Προκειμένου να εκτιμηθεί η εξέλιξη μιας υποθετικής παραγωγής γάλακτος, η εξέλιξη της παραγωγικότητας δεν μπορεί να ανασυσταθεί, λόγω της συνολικής απουσίας στοιχείων για την ατομική κατάσταση κάθε ενάγοντος, παρά μόνο με τη βοήθεια στατιστικών δεδομένων που αντικατοπτρίζουν τη μέση αύξηση που χαρακτηρίζει την κατηγορία εκμεταλλεύσεων στην οποία ανήκουν οι εκμεταλλεύσεις των εναγόντων στις δύο περιφέρειες στις οποίες αυτές βρίσκονται. Επιπλέον, η Επιτροπή δεν επικαλείται συγκεκριμένες και εμπειριστατωμένες ενδείξεις επιτρέπουσες να συναχθεί ασθενέστερη αποδοτικότητα.
- 116 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι, εφόσον οι διάδικοι δεν αμφισβητούν τα γενικά δεδομένα σχετικά με τη σύνθεση της αγέλης και δεν αντιτίθενται κατά τρόπο εμπειριστατωμένο στη μέθοδο καθορισμού, για κάθε εκμετάλλευση, του αριθμού των γαλακτοφόρων αγελάδων και των μόσχων, το Δικαστήριο πρέπει να δεχθεί τις εκτιμήσεις του πραγματογνώμονα.

Γ — Όσον αφορά τις μεταβλητές επιβαρύνσεις που πρέπει να αφαιρεθούν

1. Όσον αφορά τα μεταβλητά έξοδα, εξαιρουμένου του κόστους των έξωθεν εργατικών χειρών

α) Όσον αφορά τους υπολογισμούς των διαδίκων και του πραγματογνώμονα

- 117 Ενώ συμφώνησαν επί της αρχής της αφαίρεσεως των μεταβλητών εξόδων (βλ. σκέψη 69 της παρούσας αποφάσεως), οι διάδικοι διαφωνούν απεναντίας επί πολλών σημείων, αναφερομένων ιδίως στο βάσιμο του υπολογισμού είτε βάσει των χορηγηθεισών ποσοτήτων αναφοράς, είτε βάσει του μεγέθους κάθε εκμεταλλεύσεως, σε ορισμένα στοιχεία ικανά να αποτελέσουν συστατικό μέρος των εξόδων αυτών — όπως ιδίως το κόστος των έξωθεν εργατικών χειρών — και στον υπολογισμό ορισμένων στοιχείων συστατικών των μεταβλητών εξόδων — όπως το κόστος των ζωοτροφών.
- 118 Τα διαφορετικά αποτελέσματα στα οποία κατέληξαν οι διάδικοι — και τα οποία επισημαίνονται από τον γενικό εισαγγελέα στο σημείο 63 των προτάσεών του — εξηγούνται κατ' αρχάς και κυρίως από τη διαφωνία την αναφερόμενη στον αριθμό των γαλακτοκοφόρων αγελάδων που είναι αναγκαίες για την παραγωγή των χορηγηθεισών υποθετικών ποσοτήτων αναφοράς, ενώ απεναντίας φαίνεται ότι οι διάδικοι συμφωνούν επί της αρχής κατά την οποία το κόστος των ζωοτροφών, θεωρούμενο ως το πλέον σημαντικό στοιχείο των μεταβλητών εξόδων, πρέπει να καθοριστεί βάσει ακριβώς του αριθμού των αγελάδων που είναι αναγκαίες για την παραγωγή των υποθετικών ποσοτήτων αναφοράς. Όπως επισημάνθηκε στη σκέψη 106 της παρούσας αποφάσεως, το Συμβούλιο και η Επιτροπή τονίζουν τη σημασία της αγέλης την οποία κατείχε κάθε ενάγων στην αρχή της περιόδου μη εμπορίας, ενώ οι ενάγοντες στηρίζονται σε μικρότερο αριθμό αγελάδων λόγω της εξελίξεως της παραγωγικότητας ανά ζώο.
- 119 Οι ενάγοντες επικρίνουν επίσης τον τρόπο υπολογισμού της Επιτροπής στο μέτρο που αυτή λαμβάνει ως αναφορά το ποσό των μεταβλητών εξόδων ανά εκτάριο. Κατά την

άποψη των εναγόντων, η Επιτροπή, σχετίζοντας τα μεταβλητά έξοδα με την επιφάνεια των υπό εκμετάλλευση εκτάσεων, υποθέτει εσφαλμένα ότι τα μεταβλητά έξοδα ανά χιλιόγραμμο γάλακτος αυξάνουν στο μέτρο που αυξάνει η ανά εκτάριο παραγωγή. Όσο μεγαλύτερη είναι η εκμετάλλευση, τόσο λιγότερο το μέγεθός της έχει επίπτωση επί του κόστους της συνολικής παραγωγής.

- 120 Επιπλέον, οι ενάγοντες αμφισβητούν τα έξοδα που προκαλούνται από την εκτροφή των πουλερικών και των χοίρων. Χωρίς να αρνούνται τη συχνή παρουσία αυτών, ακόμη και σε εξαιρετικά εξειδικευμένες εκμεταλλεύσεις γαλακτοκομικής παραγωγής, επισημαίνουν ότι τα έσοδα τα προερχόμενα από την εκτροφή αυτών των ζώων υπερβαίνουν τα έξοδα που είναι αναγκαία για ζωοτροφές.
- 121 Σε αντίθεση προς τους αριθμούς που επικαλούνται οι διάδικοι, ο πραγματογνώμων παρουσιάζει δύο πίνακες υπολογισμού των μεταβλητών εξόδων, στηριζόμενος στη διαφορά παραγωγικότητας που χαρακτηρίζει τις δύο περιφέρειες στις οποίες ευρίσκονται οι εκμεταλλεύσεις των εναγόντων.
- 122 Από τους εκτιθέμενους στην έκθεση πραγματογνωμοσύνης πίνακες, τους οποίους συμπεριέλαβε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 64 των προτάσεών του, προκύπτει, υπό το φως των διευκρινίσεων στις οποίες προέβη ο πραγματογνώμων κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ότι τα συστατικά των μεταβλητών εξόδων στοιχεία είναι, αφενός, στατιστικές τιμές εκφραζόμενες σε NLG ανά ζώο και, αφετέρου, στοιχεία ληφθέντα υπόψη από τον πραγματογνώμονα, εκφραζόμενα σε NLG ανά εκτάριο, τα οποία προκύπτουν από τους υπολογισμούς στους οποίους προέβη ο τελευταίος.
- 123 Η πρώτη κατηγορία στοιχείων αποτελείται, όπως προκύπτει από τα δύο πρώτα κεφάλαια των δύο πινάκων, από τις «ζωοτροφές» και τα «λοιπά μεταβλητά έξοδα». Στη δεύτερη κατηγορία περιλαμβάνονται τα ακόλουθα κεφάλαια: «ενέργεια», «καλλιεργητικά», «προϊόντα καλλιεργειών κ.λπ.», «υπεργολαβία», «μίσθωση και συντήρηση μηχανών», «συντήρηση των κτιρίων» και «εκτροφή των λοιπών ζώων».

- 124 Ο πραγματογνώμων εκφράζει επίσης σε NLG ανά εκτάριο το συνολικό ποσό που λαμβάνει υπόψη ως μεταβλητά έξοδα.
- 125 Λαμβανομένου υπόψη του αριθμού και της σημασίας των επικρίσεων που προέβησαν οι διάδικοι όσον αφορά τον υπολογισμό των μεταβλητών εξόδων, το Δικαστήριο πρέπει να προβεί σε χωριστή εξέτασή τους.

β) Όσον αφορά την έννοια των μεταβλητών εξόδων

- 126 Οι ενάγοντες επικρίνουν κατ' ουσίαν την έννοια των μεταβλητών εξόδων όπως αυτή χρησιμοποιείται από τον πραγματογνώμονα. Σύμφωνα με τη μέθοδο που επέλεξαν τα εναγόμενα όργανα, στα πλαίσια του κανονισμού 2187/93, χαρακτηρίζουν τα έξοδα αυτά αναφερόμενοι στους ορισμούς που περιλαμβάνονται στο παράρτημα Ι της αποφάσεως 85/377/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 7ης Ιουνίου 1985, για τη θέσπιση κοινοτικής τυπολογίας των γεωργικών εκμεταλλεύσεων (ΕΕ L 220, σ. 1). Σύμφωνα με την εν λόγω απόφαση, διαπιστώνουν, βάσει εκθέσεως που συνέταξε το ΛΕΙ, ότι κανένα από τα κεφάλαια στα οποία αναφέρεται ο πραγματογνώμων δεν ανταποκρίνεται ακριβώς στον ορισμό των μεταβλητών εξόδων. Αυτό ισχύει ιδίως για τα κεφάλαια που αφορούν τα έξοδα τα αναφερόμενα στην ενέργεια, στη συντήρηση, στην υπεργολαβία και ειδικότερα ακόμη στις επιβαρύνσεις λόγω «μισθώσεως και συντηρήσεως των μηχανών», για τα οποία δεν τηρήθηκαν οι ορισμοί των εν λόγω εξόδων. Επομένως, οι ενάγοντες θεωρούν ότι πρέπει να γίνει αναφορά στους ορισμούς των μεταβλητών εξόδων που γίνονται δεκτοί στην απόφαση 85/377.
- 127 Πέραν των επικρίσεων αυτών, οι ενάγοντες θεωρούν ότι πρέπει να αφαιρεθούν από τα ακαθάριστα υποθετικά εισοδήματα όχι μόνο τα μεταβλητά έξοδα όπως τα έξοδα λιπασμάτων, αλλά επίσης ορισμένος αριθμός άλλων μη μεταβλητών εξόδων που εξαφανίζονται με την παύση της παραγωγής γάλακτος. Μεταξύ των τελευταίων αυτών περιλαμβάνονται τα έξοδα για «καύσιμα», «μίσθωση μηχανών», «μισθούς» και τα αναφερόμενα στο «νερό και τον ηλεκτρισμό» και στα «υλικά», όπως προκύπτει από τους πίνακες Α και Β, τους οποίους επίσης παραθέτει ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 64 των προτάσεών του.

- 128 Σε απάντηση επί των επικρίσεων των εναγόντων αναφορικά με την έννοια των μεταβλητών εξόδων, ο πραγματογνώμων προέβαλε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ότι οι αποκλίνοντες ορισμοί των εξόδων αυτών δεν έχουν συνέπειες, στο μέτρο που οι ενάγοντες προτείνουν επίσης να αφαιρεθούν από τα υποθετικά εισοδήματα τα ίδια στοιχεία εξόδων ανεξάρτητα από τη διάκριση στην οποία προβαίνουν μεταξύ «μεταβλητών εξόδων» και «άλλων μη μεταβλητών αφαιρετέων εξόδων».

γ) Όσον αφορά το κόστος των ζωοτροφών

- 129 Σύμφωνα με τα συναγόμενα από τη σκέψη 122 της παρούσας αποφάσεως, ο πραγματογνώμων αρκείται να αναφέρει τα έξοδα ζωοτροφών ανά αγελάδα, σε NLG, όπως αυτά προκύπτουν από τις στατιστικές για κάθε περιφέρεια. Αντίθετα προς τους διαδίκους, αποφεύγει να υπολογίσει ένα συνολικό ποσό που αντιστοιχεί στο κόστος των ζωοτροφών ανά περίοδο εμπορίας και ανά αγέλη για να μην είναι υποχρεωμένος να στηριχθεί, για τέτοιον υπολογισμό, στον συνολικό αριθμό αγελάδων που αποτελούν την αγέλη η οποία είναι αναγκαία για την παραγωγή των ποσοτήτων που έχουν χορηγηθεί σε κάθε ενάγοντα. Τα έξοδα των ζωοτροφών, ανά ζώο, ανέρχονται επομένως, για τη βόρεια περιφέρεια, σε 1 391 NLG κατά την περίοδο 1984/1985, σε 1 398 NLG κατά την περίοδο 1985/1986, σε 1 319 NLG κατά την περίοδο 1986/1987, σε 1 129 NLG κατά την περίοδο 1987/1988, σε 1 142 NLG κατά την περίοδο 1988/1989 και, για τη δυτική περιφέρεια, σε 1 622 NLG κατά την περίοδο 1984/1985, σε 1 589 NLG κατά την περίοδο 1985/1986, σε 1 517 NLG κατά την περίοδο 1986/1987, σε 1 286 NLG κατά την περίοδο 1987/1988 και σε 1 229 NLG κατά την περίοδο 1988/1989.
- 130 Δεδομένου ότι η αιτίαση των εναγόντων η αναφερόμενη στην έλλειψη διαφοροποίησης των δεδομένων ανά περιφέρεια κατέστη άνευ αντικειμένου, όπως εκτέθηκε στη σκέψη 80 της παρούσας αποφάσεως, δεν υπάρχει κανένας λόγος να μη γίνουν δεκτοί οι αριθμοί αυτοί ως δίκαιοι και εύλογοι.

δ) Όσον αφορά τα έξοδα τα αναφερόμενα στο κεφάλαιο «μίσθωση και συντήρηση των μηχανών»

- 131 Οι ενάγοντες υποστηρίζουν ότι το κεφάλαιο «μίσθωση και συντήρηση των μηχανών» είναι ανακριβές. Το κεφάλαιο αυτό περιλαμβάνει τις επιβαρύνσεις τις αναφερόμενες στα έξοδα για εργαλεία και για το σύνολο των εγκαταστάσεων, όπως ελκυστήρες, θεριστικές μηχανές, στάβλους, μηχανές αλμέγματος και ψυκτικούς θαλάμους.
- 132 Οι επικρίσεις των εναγόντων έναντι του υπολογισμού των εν λόγω επιβαρύνσεων δεν μπορούν πάντως να γίνουν δεκτές, έστω και αν τα αναφερόμενα από αυτούς ποσά και εκείνα τα οποία γίνονται συναφώς δεκτά από τον πραγματογνώμονα αποκλίνουν σημαντικά.
- 133 Σύμφωνα με τις διευκρινίσεις του πραγματογνώμονα κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η διαφορά αποτελεσμάτων δεν εξηγείται από το γεγονός ότι διαφορετικά στοιχεία έγιναν δεκτά κατά τη σύσταση των μεταβλητών εξόδων, αλλά οφείλεται στο γεγονός ότι ενσωμάτωσε στα στοιχεία αυτά, αντίθετα προς τις πηγές που χρησιμοποιήσαν οι ενάγοντες, τις δαπάνες που αντιστοιχούν σε αποσβέσεις και σε έξοδα συνδεδεμένα με τη χρηματοδότηση των μηχανών. Δικαιολογεί τη μέθοδο αυτή με το ότι δεν έκανε δεκτό, στο πλαίσιο του υπολογισμού των εναλλακτικών εισοδημάτων, κανένα ποσό που αντιστοιχεί σε κεφάλαιο το οποίο ελευθερώνεται ως αναφερόμενο σε μηχανές και εγκαταστάσεις.
- 134 Διαπιστώνεται ότι αυτός ο τρόπος υπολογισμού των εξόδων που αντιστοιχούν στο εν λόγω κεφάλαιο εντάσσεται στη λογική της μεθόδου που επέλεξε ο πραγματογνώμων για να καθορίσει το κεφάλαιο το οποίο ελευθερώνεται. Η μέθοδος αυτή στηρίζεται ιδίως στην υπόθεση ότι το κεφάλαιο το οποίο ελευθερώνεται δεν συνίσταται στα ποσά τα οποία είναι αναγκαία για την ανασύσταση της αγέλης γαλακτοφόρων αγελάδων κατά την επανάληψη της παραγωγής. Απεναντίας, από τις διευκρινίσεις αυτές προκύπτει ότι η παύση της παραγωγής γάλακτος έχει ως συνέπεια την εκ μέρους των εναγόντων πραγματοποίηση οικονομιών επί των εξόδων μισθώσεως και συντηρήσεως των μηχανών και των εγκαταστάσεων. Κατά συνέπεια, ο πραγματογνώμων δεν αποδίδει καμία σημασία σε αυτές στο πλαίσιο της εκτίμησής του κεφαλαίου το οποίο ελευθερώνεται αλλά τις λαμβάνει υπόψη κατά την εκτίμηση των μεταβλητών εξόδων.

135 Δεν μπορεί να αμφισβητηθεί ότι τέτοιες οικονομικές εκτιμήσεις είναι εύλογες και φαίνεται ότι ανταποκρίνονται στην οικονομική πραγματικότητα των εκμεταλλεύσεων των εναγόντων. Δεν αποτελούν άλλωστε το αντικείμενο ουδεμίας εμπειριστατωμένης κριτικής εκ μέρους τους.

ε) Όσον αφορά τη λήψη υπόψη της υπερπαραγωγής γάλακτος

136 Ενώ οι ενάγοντες υποστηρίζουν ότι δεν μπορούν να δεχθούν τις επιβαρύνσεις για «προϊόντα καλλιέργειες κ.λπ.» οι οποίες γίνονται δεκτές από τον πραγματογνώμονα, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι στον αριθμό τον αναφερόμενο στα «προϊόντα, καλλιέργειες κ.λπ.» τα οποία δεν καταναλώθηκαν εντός της εκμεταλλεύσεως πρέπει να υποκατασταθεί ο αριθμός που αναφέρεται στα «έξοδα παραγωγής των καλλιεργειών αυτών».

137 Κατά τον πραγματογνώμονα, στο κεφάλαιο «προϊόντα καλλιέργειες κ.λπ.» περιλαμβάνονται ποσά με τα οποία προσπαθεί να αξιολογήσει τα οικονομικά αποτελέσματα μιας ορισμένης υπερεκτιμήσεως της παραγωγής γάλακτος. Αυτή εξηγείται, όπως προκύπτει ήδη από τη σκέψη 113 της παρούσας αποφάσεως, από το ότι ο πραγματογνώμων έκρινε σκόπιμο να στρογγυλοποιήσει προς τα πάνω τον αριθμό των αγελάδων που είναι αναγκαίος για την παραγωγή των χορηγηθεισών ποσοτήτων γάλακτος. Ενώ το κεφάλαιο αυτό περιλαμβάνει, κατά τις διευκρινίσεις του πραγματογνώμονα, τις πωληθείσες ζωτροφές, τα πλεονάσματα του γάλακτος εν σχέσει προς τις παραδοθείσες και αυτοκαταναλωθείσες ποσότητες και ενδεχόμενες επιδοτήσεις στο πλαίσιο της μειώσεως των ποσοστώσεων του γάλακτος, το κεφάλαιο «εκτροφή των λοιπών ζώων» αποσκοπεί στην αποτίμηση, κατ' αποκοπήν, του πλεονεκτήματος που αντλεί κάθε προσφεύγων από τις αυτοκαταναλωθείσες ποσότητες καθώς και από τις ζωτροφές που προορίζονται για την εκτροφή των λοιπών ζώων που είναι παρόντα σε μια εκμετάλλευση γαλακτοπαραγωγής.

138 Τα περιλαμβανόμενα στα δύο αυτά κεφάλαια ποσά αφαιρούνται, κατά τον πραγματογνώμονα, από τα μεταβλητά έξοδα. Πράγματι, σύμφωνα με όσα αναφέρει, λαμβάνει εν προκειμένω υπόψη οικονομικά πλεονεκτήματα συναφή και σε σχέση με την υποθετική παραγωγή γάλακτος.

- 139 Η αφαίρεση των ποσών αυτών από τα μεταβλητά έξοδα φαίνεται εύλογη υπό το φως των όσων εξέθεσε ο πραγματογνώμων όσον αφορά τη διαφορά μεταξύ των παραδοθεισών και των παραχθεισών ποσοτήτων γάλακτος. Στο μέτρο που οι ενάγοντες έχουν οικονομικά πλεονεκτήματα προερχόμενα από την παραγωγή γάλακτος που υπερβαίνει τις υποθετικές ποσότητες αναφοράς — που μόνον αυτές μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο αποζημιώσεως —, τέτοια πλεονεκτήματα αποτελούν πράγματι ένα οικονομικό μέγεθος που ισούνται είτε με ένα πρόσθετο υποθετικό εισόδημα είτε με εξοικονομηθείσες δαπάνες.
- 140 Εξάλλου, το κεφάλαιο «εκτροφική των λοιπών ζώων» δεν μπορεί να αμφισβητηθεί διότι οι ενάγοντες δέχονται την παρουσία άλλων ζώων, ιδίως κατοικιδίων, ακόμη και στις εκμεταλλεύσεις που είναι αποκλειστικά εξειδικευμένες στην παραγωγή γάλακτος.
- 141 Επομένως, δεν υφίσταται κανένας λόγος ικανός να εμποδίσει να ληφθεί υπόψη τέτοια μείωση των αναφερομένων στην παραγωγή γάλακτος επιβαρύνσεων.

στ) Όσον αφορά τον διπλό υπολογισμό των εξόδων σποράς και άλλων εξόδων

- 142 Επειδή οι ενάγοντες ισχυρίστηκαν ότι τα έξοδα σποράς, φυτωρίων και φυτοφαρμακευτικών προϊόντων ελήφθησαν δύο φορές υπόψη, μια πρώτη φορά ως «λοιπές μεταβλητές επιβαρύνσεις» και μια δεύτερη φορά ως «επιβαρύνσεις καλλιεργειών», ο πραγματογνώμων διευκρίνισε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ότι το πρώτο κεφάλαιο περιλαμβάνει τα έξοδα σποράς, υγειονομικής φροντίδας, σπόρων και φυτωρίων, προστασίας των φυτωρίων και των αχυροστρωμάτων, ενώ το δεύτερο περιλαμβάνει τις δαπάνες λιπασμάτων.
- 143 Η διευκρίνιση αυτή είναι πειστική. Κατά συνέπεια, τα επιχειρήματα των εναγόντων σχετικά με τον διπλό υπολογισμό ορισμένων κεφαλαίων, όπως των εξόδων σποράς, δεν μπορούν να γίνουν δεκτά.

ζ) Όσον αφορά τις επικρίσεις σχετικά με τις εδαφικές εκτάσεις που ελήφθησαν υπόψη ή που πρέπει να ληφθούν υπόψη

- 144 Στο μέτρο που οι ενάγοντες επικρίνουν το ότι ελήφθησαν υπόψη τα έξοδα ανά εκτάριο των προοριζομένων για ζωτροφές φυτών και τα έξοδα ανά εκτάριο των καλλιεργημένων γαιών για τον λόγο ότι η ανά εκτάριο καλλιεργημένη έκταση με φυτά προοριζόμενα για ζωτροφές, που είναι η μόνη που πρέπει να ληφθεί υπόψη, δεν αντιστοιχεί στη συνολική επιφάνεια των καλλιεργημένων γαιών, οι επικρίσεις αυτές δεν μπορούν να γίνουν δεκτές. Πράγματι, οι ενάγοντες δεν διευκρινίζουν, κατά τρόπο εμπεριστατωμένο, σε ποιο βαθμό αυτή η διαφορά καλλιέργειας είναι ικανή να έχει επιπτώσεις επί των αποτελεσμάτων στα οποία κατέληξε ο πραγματογνώμων.
- 145 Η Επιτροπή θεωρεί ότι η απουσία ενδείξεως του αριθμού εκταρίων ανά κατηγορία καλλιέργειας που κατέχει κάθε ενάγων είναι ικανή να έχει επιπτώσεις επί του καθορισμού των μεταβλητών εξόδων, χωρίς πάντως να διευκρινίσει, κατά τρόπο εμπεριστατωμένο, τη σημασία τέτοιας επιπτώσεως.
- 146 Πρέπει συνεπώς να διαπιστωθεί ότι οι επικρίσεις αυτές δεν μπορούν να γίνουν δεκτές.

η) Όσον αφορά την ατομική αποδοτικότητα

- 147 Όσον αφορά τις επικρίσεις της Επιτροπής, στο μέτρο που εντάσσονται στο πλαίσιο των μεταβλητών εξόδων, κατά τις οποίες ο πραγματογνώμων παρέλειψε να εξετάσει την ατομική αποδοτικότητα κάθε εκμεταλλεύσεως, το Δικαστήριο αρκείται να παραπέμψει σε ό,τι εκτέθηκε στις σκέψεις 114 έως 116 της παρούσας αποφάσεως.
- 148 Από όλες τις ανωτέρω σκέψεις προκύπτει ότι οι διευκρινίσεις τις οποίες παρέσχε ο πραγματογνώμων σχετικά με τον καθορισμό των ποσών των μεταβλητών εξόδων φαίνονται εύλογες και δίκαιες, ιδίως όσον αφορά τον τρόπο υπολογισμού των ποσών που

διαφέρει από τον τρόπο υπολογισμού που χρησιμοποίησαν οι διάδικοι. Πρέπει επομένως να γίνουν δεκτοί οι αριθμοί του πραγματογνώμονα, κυρίως διότι οι διάδικοι δεν διατυπώνουν καμία εμπειριστατωμένη κριτική έναντι τέτοιου τρόπου υπολογισμού και δεν επικαλούνται κανένα επιχείρημα ή λόγο ικανό να ανασκευάσει τη μέθοδο του πραγματογνώμονα.

- 149 Επομένως, τα συνολικά μεταβλητά έξοδα που έπρεπε να φέρουν οι ενάγοντες, κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων, ανέρχονται σε 756 323 NLG για τον J. M. Mulder, 607 116 NLG για τον W. H. Brinkhoff, 574 588 NLG για τον J. M. M. Muskens και 773 196 NLG για τον Tj. Twijnstra.

2. Όσον αφορά το κόστος έξωθεν εργατικών χειρών

- 150 Οι διάδικοι διαφωνούν επί του βασίμου της σημασίας των εξόδων που αφορούν τη χρήση μισθωτών εργατών. Δεν αμφισβητείται ότι αυτό το σημείο διαφωνίας δεν αφορά τα έξοδα σχετικά με την υπεργολαβία ορισμένων εποχικών και χρονικά περιορισμένων εργασιών.
- 151 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι είναι αναγκαίο να γίνουν δεκτά, ως έξοδα εξομοιούμενα προς μεταβλητά έξοδα, τα έξοδα παραγωγής τα οποία προκλήθηκαν από το ότι μισθωτοί εργάτες πραγματοποίησαν ορισμένο αριθμό ωρών εργασίας. Η Επιτροπή λαμβάνει συναφώς υπόψη, ανά ενάγοντα και ανά περίοδο εμπορίας, τα ποσά στα οποία αναφέρεται ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 74 των προτάσεών του. Οι αριθμοί στηρίζονται σε χρόνο εργασίας 60 ωρών ετησίων ανά αγελάδα, πολλαπλασιαζόμενο επί τον αριθμό των αγελάδων των ευρισκομένων σε κάθε εκμετάλλευση στην αρχή της περιόδου μη εμπορίας· από αυτό τον συνολικό αριθμό ωρών που αναφέρονται στην αγέλη, η Επιτροπή αφαιρεί 2 496 ώρες εργασίας που θεωρείται ότι ο ιδιοκτήτης πραγματοποίησε μόνος του, οι απομένουσες δε ώρες αντιστοιχούν στις ώρες εργασίας των μισθωτών εργατών.

- 152 Οι ενάγοντες δηλώνουν ότι δεν χρησιμοποίησαν ποτέ μισθωτούς εργάτες. Αμφισβητούν την αρχή της λήψεως υπόψη του κόστους έξωθεν εργατικών χειρών για τον λόγο ιδίως ότι η προσφυγή των γεωργικών εκμεταλλεύσεων των Κάτω Χωρών σε μισθωτό προσωπικό δεν υπερβαίνει, υπό κανονικές συνθήκες, το 4 % του συνόλου των εργατικών χειρών που απασχολούνται στην εκμετάλλευση. Προβάλλουν συναφώς ότι η ίδια η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη τέτοιο κόστος μισθών ούτε στην απόφαση 85/377 ούτε στην πρόταση κανονισμού (ΕΟΚ) της 13ης Μαΐου 1993 την προβλέπουσα την προσφορά αποζημίωσης σε ορισμένους παραγωγούς γάλακτος ή γαλακτοκομικών προϊόντων, οι οποίοι εμποδίστηκαν προσωρινά να ασκήσουν τη δραστηριότητά τους [COM(93) 161 τελικό, ΕΕ C 157, σ. 11)], βάσει της οποίας θεσπίστηκε, μετά από ορισμένες τροποποιήσεις που επέφερε το Συμβούλιο, ο κανονισμός 2187/93.
- 153 Κατά την ακρόαση της 20ής Μαΐου 1996, οι ενάγοντες δέχθηκαν τον αριθμό των 60 ωρών εργασίας ετησίως ανά αγελάδα που πρότεινε η Επιτροπή.
- 154 Αντίθετα ιδίως προς την Επιτροπή, ο πραγματογνώμων θεωρεί ότι, για να καθοριστεί ο αριθμός των ωρών που διαθέτει ο κάτοχος μιας υποθετικής ποσότητας αναφοράς, πρέπει να ληφθεί υπόψη όχι μόνον η εργασία την οποία πραγματοποιεί άμεσα ο ίδιος ο κατέχων την εκμετάλλευση, αλλά επίσης η εργασία των μελών της οικογενείας τους. Στηριζόμενος στις στατιστικές του LBI, λαμβάνει ως βάση υπολογισμού τις 2 496 ώρες εργασίας ετησίως (ήτοι 312 ημέρες επί 8 ώρες ημερησίως) τις οποίες αφιερώνει ο ίδιος ο επιχειρηματίας στην εκμετάλλευσή του, στις οποίες προστίθεται, σύμφωνα με τις ενδείξεις του πραγματογνώμονα, ένας χρόνος εργασίας πραγματοποιούμενος από τα μέλη της οικογενείας του που πρέπει να εκπηγηθεί στο 80 % της εργασίας του κατέχοντος την εκμετάλλευση. Έτσι, συνολικά, ο κατέχων την εκμετάλλευση και η οικογένειά του διαθέτουν ετησίως 4 492 ώρες εργασίας.
- 155 Η προσφυγή σε έξωθεν εργατικές χείρες καθίσταται αναγκαία, κατά τον πραγματογνώμονα, μόνον όταν η εκμετάλλευση χρειάζεται ώρες εργασίας που υπερβαίνουν τις 4 492 ώρες που παρέχουν ο έχων την εκμετάλλευση και η οικογένειά του. Οι ανάγκες σε ώρες εργασίας που απαιτεί κάθε εκμετάλλευση καθορίζονται βάσει του μεγέθους της αγέλης.

- 156 Υπό τις συνθήκες αυτές, αφού προέβη στην εκτίμηση, μέσω μιας σταθερής μονάδας παραγωγής, του αναγκαίου χρόνου εργασίας ανά αγελάδα και ανά έτος, ο πραγματογνώμων διαπιστώνει την ανάγκη έξωθεν εργατικών χεριών μόνο στην περίπτωση της εκμεταλλεύσεως του Tj. Twijnstra και μόνο για την περίοδο εμπορίας 1985/1986, ανάγκη που ανέρχεται, όπως προκύπτει από τον πίνακα που περιέλαβε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 75 των προτάσεών του, σε 1,35 NLG ανά 100 kg παραδοθέντος γάλακτος.
- 157 Αν και οι ενάγοντες εκφράζουν τη συμφωνία τους με το αποτέλεσμα στο οποίο καταλήγει ο πραγματογνώμων συμπεριλαμβάνοντας στην εκτίμησή του τα μέλη της οικογένειας, επαναλαμβάνουν εντούτοις τις επικρίσεις τους αμφισβητώντας, κατά τρόπο εμπειριστατωμένο, κάθε προσφυγή σε έξωθεν εργατικές χείρες και κάθε συνεργασία των μελών της οικογένειάς τους. Ο αριθμός των ωρών εργασίας ανά αγελάδα εξαρτάται, κατά την άποψή τους, περισσότερο από το μέγεθος και τη λειτουργία της εκμεταλλεύσεως παρά από την περιφέρεια στην οποία αυτή ευρίσκεται. Επιπλέον, ο κάτοχος εκμεταλλεύσεως είναι εύλογο να πραγματοποιεί περισσότερες ώρες εργασίας από ό,τι αναφέρει ο πραγματογνώμων.
- 158 Η Επιτροπή επικαλείται τον συμβιβασμό που επετεύχθη κατά την ακρόαση της 20ής Μαΐου 1996, κατά τον οποίο οι J. M. Mulder και Tj. Twijnstra πραγματοποίησαν 60 ώρες εργασίας ετησίως ανά αγελάδα και οι W. H. Brinkhoff και J. M. M. Muskens 65 ώρες.
- 159 Επισημαίνεται ότι η στατιστική προσέγγιση την οποία επέλεξε ο πραγματογνώμων στηρίζεται στην υπόθεση κατά την οποία, κατά την επίμαχη περίοδο, μέλη της οικογένειας των εναγόντων συνεργάστηκαν κατά την εκπλήρωση των συνδεόμενων με την παραγωγή γάλακτος καθηκόντων. Η υποτιθέμενη αυτή συνεργασία επέτρεψε στους ενάγοντες, με εξαίρεση τον Tj. Twijnstra για μια μόνη περίοδο εμπορίας, να αποφύγουν την πρόσληψη μισθωτών εργατών.
- 160 Κατά τη συλλογιστική του πραγματογνώμονα, η υπόθεση αυτή πρέπει να έχει ως συνέπεια, όσον αφορά τα εναλλακτικά εισοδήματα, ότι το εισόδημα που θεωρείται ότι άντλησαν τα μέλη της οικογένειας από άλλες αμειβόμενες ασχολίες κατά την περίοδο διακοπής της παραγωγής γάλακτος θα έπρεπε οπωσδήποτε να προστεθεί στα εναλλακτικά εισοδήματα κάθε ενάγοντος. Κατά την άποψή του, αν δεν συνέβαινε αυτό, η οικονομική θεώρηση των πραγμάτων θα ήταν ανακόλουθη.

- 161 Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ο πραγματογνώμων δεν αντέκρουσε τα επιχειρήματα των εναγόντων κατά τα οποία η μέθοδος του, η οποία στηρίζεται σε στατιστικά δεδομένα σχετικά με τη χρήση έξωθεν εργατικών χεριών, δεν αποκλείει τη δυνατότητα να παρήγαγαν οι ενάγοντες τις υπέρ αυτών υπολογισθείσες ποσότητες χωρίς να προσφύγουν σε έξωθεν εργατικές χείρες. Ο πραγματογνώμων δεν ανασκεύασε επίσης τους ισχυρισμούς κατά τους οποίους οι ενάγοντες δεν χρησιμοποίησαν στην πραγματικότητα ποτέ μισθωτούς εργάτες και τα αποτελέσματα στα οποία καταλήγει η πραγματογνωμοσύνη αναφέρουν μόνον ένα μέσο όρο και δεν είναι ικανά να δώσουν ακριβή περιγραφή της καταστάσεως καθενός από τους ενάγοντες.
- 162 Τέτοιοι ισχυρισμοί όμως δεν είναι επίσης απαλλαγμένοι κάθε αμφιβολίας. Πράγματι, οι ενάγοντες θεωρούν ότι οι ανάγκες τους σε ώρες εργασίας ανά αγελάδα και ανά έτος είναι μεγαλύτερες από ό,τι αναφέρει ο πραγματογνώμων, ισχυρίζονται δε συγχρόνως ότι είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν μόνοι ένα μεγαλύτερο φόρτο εργασίας χωρίς να προσφύγουν στη συνεργασία των μελών της οικογενείας τους ούτε σε εκείνη μισθωτών εργατών.
- 163 Διαπιστώνεται συναφώς ότι τα αποτελέσματα στα οποία καταλήγει ο πραγματογνώμων κατ' εφαρμογήν των στατιστικών τιμών δεν επιτρέπουν ούτε να συναχθεί η ύπαρξη έξωθεν εργατικών χεριών ούτε να απορριφθεί ο ισχυρισμός των εναγόντων κατά τον οποίο δεν είχαν τη συνεργασία των μελών της οικογενείας τους. Δεδομένου όμως ότι η προσφυγή στις στατιστικές τιμές δεν συνεπάγεται κατ' ανάγκη ότι θα αγνοηθούν οι πραγματικές συνθήκες που χαρακτηρίζουν τις επαγγελματικές δραστηριότητες των εναγόντων, οι συνθήκες αυτές πρέπει συνεπώς να ληφθούν υπόψη.
- 164 Όπως πάντως επισημαίνει ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 77 των προτάσεών του, η Επιτροπή, κληθείσα αφενός να δικαιολογήσει την ανάγκη να συμπεριληφθεί, στα μεταβλητά έξοδα, το κόστος έξωθεν εργατικών χεριών και να καθορίσει το μέγεθός του και, αφετέρου, να αποδείξει ότι οι ενάγοντες προσέφυγαν πράγματι σε μισθωτούς εργάτες, δεν επικαλείται κανένα επιχειρήμα για να δικαιολογήσει τη λήψη υπόψη του κόστους της έξωθεν εργασίας και δεν προβάλλει καμία συγκεκριμένη ένδειξη επιτρέπουσα να συναχθεί η χρήση μισθωτών εργατών. Υπενθυμίζεται εξάλλου ότι η ίδια η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη αυτό το στοιχείο υπολογισμού κατά την πρόταση κανονισμού.

165 Υπό τις συνθήκες αυτές, δεδομένου ότι οι ισχυρισμοί των εναγόντων ότι δεν χρησιμοποίησαν ποτέ μισθωτούς εργάτες δεν ανασκευάστηκαν ούτε από μια στατιστική προσέγγιση ούτε από την επιχειρηματολογία της Επιτροπής, το Δικαστήριο πρέπει να αποκλείσει από τα μεταβλητά έξοδα τις επιβαρύνσεις που αντιστοιχούν στη χρήση μισθωτών εργατών.

166 Κατά συνέπεια, από τα υποθετικά εισοδήματα πρέπει να αφαιρεθούν μόνο τα μεταβλητά έξοδα όπως αυτά καθορίζονται στη σκέψη 149 της παρούσας αποφάσεως.

Δ — Όσον αφορά τα μεταβλητά εισοδήματα

1. Όσον αφορά τον λυσιτελή χαρακτήρα των μέσων εναλλακτικών εισοδημάτων και των πραγματικών εναλλακτικών εισοδημάτων

167 Κατ' αρχήν, όπως επισημαίνει ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 79 των προτάσεών του, τα εναλλακτικά εισοδήματα είναι πραγματικά εισοδήματα προερχόμενα από πράγματι ασκηθείσες δραστηριότητες. Πρέπει συνεπώς να ληφθούν υπόψη όλα τα ποσά τα οποία πράγματι εισέπραξαν συναφώς οι ενάγοντες, ιδίως λόγω του ότι πρέπει να αποκατασταθεί μόνον η πράγματι επελθούσα ζημία.

168 Σύμφωνα πάντως με την υπομνησθείσα στη σκέψη 33 της προσωρινής αποφάσεως γενική αρχή, κατά την οποία κάθε ζημιωθέν πρόσωπο πρέπει να επιδείξει εύλογη επιμέλεια για να περιορίσει την έκταση της ζημίας, το εναλλακτικό εισόδημα περιλαμβάνει το εισόδημα που θα μπορούσε να έχει πραγματοποιήσει ο ενάγων αν είχε λελογισμένως επιδοθεί σε εναλλακτικές δραστηριότητες. Από την αρχή αυτή συνάγεται ότι, εν πάση περιπτώσει, τα μέσα εναλλακτικά εισοδήματα είναι λυσιτελή εφόσον τα πραγματικά εισοδήματα δεν είναι ανώτερα.

- 169 Οι ενάγοντες δεν αμφισβητούν ότι στηρίζονται οι ίδιοι κατ' ουσίαν σε στατιστικές τιμές για να καθορίσουν τα εναλλακτικά εισοδήματά τους και, στο μέτρο που παρουσιάζουν στοιχεία και αριθμούς αντλούμενους από πράγματι ασκηθείσες δραστηριότητες, αυτοί είναι ατελείς και μη εμπειροστατωμένοι.
- 170 Από τις εκτιμήσεις αυτές προκύπτει ότι πρέπει κατ' αρχάς να καθοριστούν τα μέσα εναλλακτικά εισοδήματα που οι ενάγοντες όφειλαν να έχουν πραγματοποιήσει χάρη στους διάφορους συντελεστές της παραγωγής, αυτά δε να παραβληθούν στη συνέχεια με τα ποσά που οι ενάγοντες διατείνονται ότι άντλησαν από τις δραστηριότητες που πράγματι άσκησαν. Για να αποφευχθεί ο κίνδυνος φαλκιδεύσεως των στοιχείων της συγκρίσεως αυτής, τον οποίο επικαλέστηκαν τόσο τα εναγόμενα όργανα όσο και ο πραγματογνώμων, πρέπει να σταθμιστούν τα συνολικά ποσά που ισχύουν για όλη την περίοδο η οποία πρέπει να ληφθεί υπόψη ενόψει της αποζημιώσεως και όχι τα ποσά που αντιστοιχούν σε κάθε περίοδο εμπορίας.

2. Όσον αφορά το εισόδημα που αντλείται από το ελευθερωθέν κεφάλαιο

- 171 Κατ' αρχάς, οι ενάγοντες αμφισβητούν την αρχή κατά την οποία οι τόκοι θεωρούνται ως εισόδημα αντλούμενο από υποθετικό κεφάλαιο. Κατά την άποψή τους, το κεφάλαιο που αντλήθηκε από την πώληση των αγελάδων επενδύθηκε εκ νέου σε δραστηριότητες υποκαταστάσεως. Εν πάση περιπτώσει, από γενικότερη άποψη, οι τόκοι δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη παρά όταν λαμβάνονται επίσης υπόψη καθεαυτοί στο πλαίσιο του υποθετικού εισοδήματος.
- 172 Στη συνέχεια, οι διάδικοι δεν κατόρθωσαν να συμφωνήσουν ούτε επί των συνολικών ποσών που πρέπει να ληφθούν υπόψη για τον καθορισμό του ύψους του ελευθερωθέντος κεφαλαίου ούτε επί των συστατικών στοιχείων του κεφαλαίου αυτού. Από τις συζητήσεις συνάγεται ιδίως ότι διαφωνούν επί της τιμής των αγελάδων, επί του βασίμου της λήψεως υπόψη ορισμένων άλλων συστατικών στοιχείων του ελευθερωθέντος κεφαλαίου καθώς και επί των επιτοκίων που εφαρμόζονται στο ληφθέν υπόψη κεφάλαιο.

- 173 Το Συμβούλιο και η Επιτροπή αποτιμούν το εισόδημα το οποίο θα είχε καταστεί δυνατό να αποκομίσει κάθε ενάγων από το κεφάλαιο το οποίο ελευθερώθηκε λόγω της παύσεως της δραστηριότητας παραγωγής γάλακτος σε 6 700 NLG ανά αγελάδα. Το κεφάλαιο αυτό συντίθεται, σύμφωνα με τις διευκρινίσεις της Επιτροπής, από 3 800 NLG για το κεφάλαιο που αφορά τους στάβλους, τις εγκαταστάσεις αποθηκεύσεως και το γεωργικό υλικό, από 1 100 NLG για το κεφάλαιο που αντιπροσωπεύει τις μηχανές αλμέγματος και τις εγκαταστάσεις ψύξεως και από 1 800 NLG για την τιμή μιας γαλακτοφόρου αγελάδας.
- 174 Η Επιτροπή προσθέτει ότι αυτό το κεφάλαιο των 6 700 NLG ανά αγελάδα, το οποίο ελευθερώνεται τη στιγμή της διακοπής της παραγωγής γάλακτος, πρέπει να παραμείνει διαθέσιμο μέχρι την επανάληψη της παραγωγής και μπορεί να αποφέρει, κατά τη διάρκεια της περιόδου αυτής, τόκους ύψους 5 %. Υπό τις συνθήκες αυτές, το εισόδημα ανέρχεται ετησίως σε 368,50 NLG ανά αγελάδα.
- 175 Απεναντίας, οι ενάγοντες θεωρούν κατ' αρχάς ότι η λογιστική αξία μιας γαλακτοφόρου αγελάδας ανέρχεται κατά μέσο όρο σε 3 100 NLG. Η αξία σφαγής πάντως μιας τέτοιας αγελάδας, την οποία θεωρούν περισσότερο ενδεδειγμένη για τον καθορισμό των εναλλακτικών εισοδημάτων, ανήρχετο σε 1 630 NLG κατά το τέλος της δεκαετίας του '70. Μετατρέποντας την αξία αυτή σε μη πραγματοποιηθείσα παραγωγή ανά χιλιόγραμμο γάλακτος, βάσει τόκων υπολογιζομένων με ετήσιο επιτόκιο 5,5 % και παραγωγικότητας 5 500 kg γάλακτος ετησίως ανά αγελάδα, καταλήγουν σε ποσό 1,63 NLG ανά 100 kg. Κατά την άποψή τους, το αντλούμενο από το ελευθερωθέν κεφάλαιο εισόδημα δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να υπερβαίνει 3,10 NLG ανά 100 kg γάλακτος.
- 176 Τέλος, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 87 έως 89 των προτάσεών του, οι ενάγοντες επικρίνουν από τρεις απόψεις τα στοιχεία τα οποία, σύμφωνα με τα εναγόμενα όργανα, είναι συστατικά του ελευθερωθέντος κεφαλαίου. Πρώτον, δεν δέχονται να ληφθεί υπόψη ελευθερωθέν κεφάλαιο που αντιπροσωπεύει μέσα παραγωγής, όπως οι στάβλοι, οι μηχανές αλμέγματος και οι εγκαταστάσεις ψύξεως· δεύτερον, υποστηρίζουν ότι η αγοραία αξία μιας αγελάδας που πωλήθηκε στην αρχή της περιόδου κατά την οποία ίσχυε η δέσμευσή τους περί μη εμπορίας ήταν πολύ χαμηλότερη από την αξία που δέχεται η Επιτροπή· τρίτον, αρνούνται τη λήψη υπόψη των επιτοκίων για τον υπολογισμό των εισοδημάτων εκ του ελευθερωθέντος κεφαλαίου.

- 177 Όσον αφορά τα μέσα παραγωγής, οι ενάγοντες υποστηρίζουν ότι αντίθετα προς τους ισχυρισμούς της Επιτροπής, έπρεπε να συντηρήσουν τις εγκαταστάσεις, ιδίως ενόψει άλλων δραστηριοτήτων, και δεν αποκόμισαν από αυτές κανένα εισόδημα. Στην περίπτωση πωλήσεως του υλικού, η αγοραία αξία του ήταν ελάχιστη.
- 178 Η Επιτροπή απαντά ότι προέβλεψε την επαναχρησιμοποίηση των μέσων παραγωγής για άλλους οικονομικούς σκοπούς λαμβάνοντας υπόψη μόνο το 50 % του κόστους συντηρήσεως.
- 179 Όσον αφορά την αξία μιας αγελάδας, οι ενάγοντες αναφέρονται στην τιμή η οποία ίσχυε κατά την περίοδο κατά την οποία άρχισε η δέσμευσή τους περί μη εμπορίας. Όσον αφορά τη διαφορά μεταξύ του αριθμού των 3 100 NLG που λαμβάνουν υπόψη οι ενάγοντες και του αριθμού των 6 700 NLG που λαμβάνει υπόψη η Επιτροπή, η τελευταία υπενθυμίζει ότι το ποσό αυτό περιλαμβάνει το ανά αγελάδα κόστος της παραγωγής γάλακτος. Όσον αφορά την αξία του ζώου κατά τη σφαγή, η Επιτροπή διαπιστώνει ότι η διαφορά μεταξύ του αριθμού που προβάλλουν οι ενάγοντες, ο οποίος ανέρχεται σε 1 630 NLG ανά αγελάδα, και του αριθμού που λαμβάνει υπόψη η ίδια, ο οποίος ανέρχεται σε 1 800 NLG, είναι σχετικά ασήμαντη.
- 180 Όσον αφορά την εκτίμηση του πραγματογνώμονα, βάσει ελευθερωθέντος κεφαλαίου 2 358 NLG ανά αγελάδα, του αναγκαίου αριθμού αγελάδων κατά τη χρονολογούμενη το 1984 ή το 1985 επανάληψη της επαγγελματικής δραστηριότητας και του ποσοστού αποδόσεως του κεφαλαίου αυτού, μειωμένου κατά το ύψος του πληθωρισμού ή αυξημένου κατά το ποσοστό του αποπληθωρισμού, καταλήγει στα εισοδήματα που αναγράφονται στον πίνακα ο οποίος περιλαμβάνεται στο σημείο 91 των προτάσεων του γενικού εισαγγελέα.
- 181 Προς αποσαφήνιση των αριθμών αυτών, ο πραγματογνώμων υπενθυμίζει τους οικονομικούς λόγους που τον οδήγησαν να λάβει υπόψη μόνο το προερχόμενο από την πώληση των αγελάδων κεφάλαιο. Σύμφωνα με τις διευκρινίσεις αυτές, ο έχων την εκμετάλλευση πρέπει να έχει εξοικονομήσει, μέσω των λογιστικών και από την πώληση της αγέλης αποσβέσεων, κατά την παύση της παραγωγής, το αναγκαίο ποσό για την ανασύσταση της αγέλης. Κατά συνέπεια, ο πραγματογνώμων στηρίζεται — για να εκτιμήσει το αναγκαίο κεφάλαιο — σε τιμή η οποία συντίθεται, αφενός, από το κεφάλαιο που αποκόμισε ο επιχειρηματίας από την πώληση των αγελάδων και, αφετέρου, από τις συσσωρευθείσες αποσβέσεις κατά την ημερομηνία παύσεως της

παραγωγής, τιμή που αντιστοιχεί στο κόστος κτήσεως των γαλακτοφόρων αγελάδων κατά την ίδια ημερομηνία.

- 182 Ο πραγματογνώμων δεν λαμβάνει υπόψη ανά αγελάδα την ίδια τιμή με την Επιτροπή για τον λόγο ότι ο έχων την εκμετάλλευση επιχειρηματίας, για να αρχίσει εκ νέου την παραγωγή γάλακτος, πρέπει να επενδύσει σε αγέλη αποτελούμενη κατά 25 % από αγελάδες 1ου θηλασμού, κατά 25 % από αγελάδες 2ου θηλασμού, κατά 25 % από αγελάδες 3ου θηλασμού και κατά 25 % από αγελάδες 4ου θηλασμού. Βάσει τέτοιας συνθέσεως της αγέλης, οι υπολογισμοί του καταλήγουν ανά αγελάδα σε μέση τιμή κτήσεως 2 358 NLG.
- 183 Η Επιτροπή αντιπαρατηρεί ότι τέτοια σύνθεση της αγέλης είναι απρόσφορη· θεωρεί ότι ο πραγματογνώμων έπρεπε να λάβει υπόψη, παράλληλα με τον αριθμό των γαλακτοφόρων αγελάδων, τον αριθμό των δαμάλεων άνω των δύο ετών και τον αριθμό των δαμάλεων κάτω των δύο ετών· υποδεικνύει μια τιμή 2 390 NLG για μια γαλακτοφόρο αγελάδα και 2 265 NLG για μια δάμαλι άνω των δύο ετών.
- 184 Υπενθυμίζεται ότι, στον υπολογισμό του πραγματογνώμονα, τα δύο άλλα στοιχεία στα οποία στηρίζει τον υπολογισμό της η Επιτροπή — ήτοι αφενός οι μηχανές αλμέγματος και οι εγκαταστάσεις ψύξεως και, αφετέρου, οι στάβλοι και οι χώροι αποθηκείσεως — είτε περιλαμβάνονται στα μεταβλητά έξοδα, όπως οι δαπάνες που αντιστοιχούν σε αποσβέσεις και σε έξοδα συνδεόμενα με τη χρηματοδότηση των μηχανών και των εγκαταστάσεων ή σε επιβαρύνσεις για τη μίσθωσή τους (βλ. σκέψη 133 της παρούσας αποφάσεως), είτε ενσωματώνονται στα εισοδήματα που αντλούνται από τις ελευθερωθείσες γαίες, όπως οι στάβλοι και οι χώροι αποθηκείσεως.
- 185 Η απόδοση του κεφαλαίου που ο πραγματογνώμων εφαρμόζει στην ανά αγελάδα ληφθείσα υπόψη τιμή είναι το επιτόκιο που προσφέρουν τα τοπικά ταμειυτήρια μειωμένο κατά το ύψος του πληθωρισμού.

- 186 Η Επιτροπή δεν δέχεται τη μείωση κατά το ύψος του πληθωρισμού των επιτοκίων που εφαρμόζονται στα ελευθερωθέντα κεφάλαια.
- 187 Επισημαίνεται ότι ο τρόπος υπολογισμού που χρησιμοποιήσε ο πραγματογνώμων φαίνεται εύλογος και πειστικός, με εξαίρεση πάντως την αφαίρεση του ύψους του πληθωρισμού.
- 188 Αφενός, από τις διευκρινίσεις στις οποίες προέβη ο πραγματογνώμων κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση συνάγεται ότι η λήψη υπόψη μόνο των περιλαμβανομένων στην αγέλη αγελάδων κατά τη στιγμή της παύσεως της παραγωγής δεν είναι, καθεαυτή, ικανή να φρακιδεύσει τον υπολογισμό του κεφαλαίου που αντλείται από την πώληση των αγελάδων. Διότι, για την ανασύσταση της εν λόγω αγέλης κατά την επανάληψη της παραγωγής, λαμβάνονται υπόψη μόνον οι αγελάδες που είναι αναγκαίες για την παραγωγή της χορηγηθείσας ποσοστώσεως γάλακτος. Λαμβανομένης λοιπόν υπόψη της εξελίξεως της παραγωγικότητας, ο αριθμός των αγελάδων αυτών είναι μικρότερος από τον αριθμό των αγελάδων που πωλήθηκαν κατά την παύση της παραγωγής γάλακτος.
- 189 Αφετέρου, δεν μπορούν επίσης να γίνουν δεκτές οι επικρίσεις της Επιτροπής αναφορικά με τις διάφορες κατηγορίες αγελάδων που πρέπει να συμπεριληφθούν στη σύνθεση της αγέλης εφόσον, σύμφωνα με τις δηλώσεις που έγιναν κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, οι κατηγορίες αυτές ελήφθησαν υπόψη.
- 190 Απεναντίας, οι επικρίσεις της που αναφέρονται στην αφαίρεση του ύψους του πληθωρισμού από τα επιτόκια πρέπει να γίνουν δεκτές, όπως επισημαίνει ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 94 των προτάσεών του. Δεδομένης της σταθερότητας της ονομαστικής αξίας του νομίσματος και της αυξήσεως των τιμών καταναλώσεως, το εκ του κεφαλαίου εισόδημα μειώνεται βάσει της μειώσεως της αγοραστικής ισχύος του νομίσματος. Για να αντισταθμιστεί αυτή η μείωση εις βάρος του κεφαλαιούχου, τα επιτόκια, που αποτελούν κατά κάποιο τρόπο το εκ του κεφαλαίου εισόδημα, πρέπει να τη λάβουν υπόψη. Διαφορετικά, οι οφειλόμενες στον πληθωρισμό απώλειες θα εβάρυναν τους δικαιούχους της αποζημιώσεως, δηλαδή τους ενάγοντες.

191 Βάσει των ανωτέρω εκτιμήσεων και κατ' εφαρμογή των τιμών που έλαβε υπόψη ο πραγματογνώμων πριν από την αφαίρεση του ύψους του πληθωρισμού, ήτοι 7,65 % για την περίοδο 1984/1985, 6,46 % για την περίοδο 1985/1986, 6,36 % για την περίοδο 1986/1987, 5,97 % για την περίοδο 1987/1988 και 7,4 % για την περίοδο 1988/1989, το συνολικό εισόδημα που θα είχε αντλήσει ο J. M. Mulder από το ελευθερωθέν κεφάλαιο πρέπει να εκτιμηθεί σε 49 370 NLG, το εισόδημα του W. H. Brinkhoff σε 40 596 NLG, το εισόδημα του J. M. M. Muskens σε 37 499 NLG και το εισόδημα του Tj. Twijnstra σε 47 179 NLG.

3. Όσον αφορά το αντιλούμενο από τις ελευθερωθείσες εκτάσεις εισόδημα

192 Οι ενάγοντες υποστηρίζουν ότι δεν εκμίσθωσαν τις γεωργικές εκτάσεις τους κατά τη διακοπή της παραγωγής γάλακτος και εκφράζουν επομένως την κατ' αρχήν αντίθεσή τους προς τη μέθοδο της Επιτροπής, η οποία συνίσταται στον καθορισμό αυτής της κατηγορίας εισοδήματος βάσει μέσου μισθώματος ανά εκτάριο μιας γεωργικής εκτάσεως ευρισκόμενης στις περιφέρειες όπου είναι εγκατεστημένες οι αντίστοιχες εκμεταλλεύσεις.

193 Μετά την ακρόαση της 20ής Μαΐου 1996 όμως, οι ενάγοντες δεν αμφισβητούν πλέον τα ανά εκτάριο μισθώματα που έλαβε υπόψη η Επιτροπή — ήτοι 435 NLG για την περίοδο 1984/1985, 443 NLG για την περίοδο de 1985/1986, 468 NLG για την περίοδο 1986/1987, 490 NLG για την περίοδο 1987/1988 και 478 NLG για την περίοδο 1988/1989, οι τιμές δε αυτές είναι υπολογισμένες βάσει του μέσου μισθώματος ανά εκτάριο γεωργικής εκτάσεως ευρισκόμενης στην περιφέρεια όπου είναι εγκατεστημένη η οικεία εκμετάλλευση.

194 Παρά τη συμφωνία επί του ύψους των μισθωμάτων, ο πραγματογνώμων δεν τα χρησιμοποιεί ως έχουν για τον λόγο ότι οι τιμές αυτές αποκλείουν τη μίσθωση των κτιρίων. Ο πραγματογνώμων, προσαυξάνοντας το ύψος των μισθωμάτων με την αξία εκμισθώσεως των κτιρίων, καταλήγει στα ακόλουθα μισθώματα ανά εκτάριο, ήτοι, για τη βόρεια περιφέρεια: 642 NLG κατά την περίοδο 1984/1985, 653 NLG κατά την περίοδο 1985/1986, 659 NLG κατά την περίοδο 1986/1987, 699 NLG κατά την περίοδο 1987/1988 και 685 NLG κατά την περίοδο 1988/1989 και, για τη δυτική περιφέρεια: 538 NLG κατά την περίοδο 1984/1985, 558 NLG κατά την περίοδο 1985/1986, 528

NLG κατά την περίοδο 1986/1987, 529 NLG κατά την περίοδο 1987/1988 και 577 NLG κατά την περίοδο 1988/1989.

- 195 Κατά την άποψη του πραγματογνώμονα, τα ελεθερωθέντα κτίρια κατά τη διακοπή της παραγωγής δεν αποτελούν διαθέσιμο κεφάλαιο, αλλά θα μπορούσαν να εκμισθωθούν με τις ελεθερωθείσες γεωργικές εκτάσεις. Κατά συνέπεια, η αξία των κτιρίων θα έπρεπε να ενσωματωθεί στο εισόδημα υποκαταστάσεως το προερχόμενο από τις ελεθερωθείσες γεωργικές εκτάσεις, λαμβανομένου υπόψη του μέσου ποσού του προερχομένου από την εκμίσθωση των γαιών, συμπεριλαμβανομένων των κτιρίων.
- 196 Για να υπολογίσει κατόπιν το συνολικό ποσό του εισοδήματος που αντλείται από την εκμίσθωση των γαιών, συμπεριλαμβανομένων των σχετικών κτιρίων, ο πραγματογνώμων πολλαπλασίασε το μίσθωμα επί τον αριθμό των εκταρίων που θα χρειαζόταν κάθε ενάγων για να παραγάγει τις χορηγηθείσες υποθετικές ποσότητες, ο οποίος ποικίλλει, σύμφωνα με τις διευκρινίσεις του, από περίοδο σε περίοδο βάσει των αναγκαίων αγελάδων για την παραγωγή γάλακτος.
- 197 Τα εναγόμενα όργανα θεωρούν αυτή την αντιστοιχούσα στα κτίρια αξία ως εντασσόμενη στο εισόδημα που αντλείται από το κεφάλαιο, όπως εκτέθηκε στη σκέψη 173 της παρούσας αποφάσεως. Επιπλέον, η Επιτροπή προβάλλει την αβέβαιη προέλευση των τιμών αυτών που αναφέρονται στην εκμίσθωση των γαιών και των κτιρίων. Οι ενάγοντες ισχυρίζονται ότι η μέθοδος που επέλεξε ο πραγματογνώμων θα τους είχε αναγκάσει να αναζητήσουν εναλλακτικά καταλύματα, πράγμα που θα είχε ως συνέπεια τη δημιουργία εξόδων τα οποία θα έπρεπε να αφαιρεθούν από τα εισοδήματα τα προερχόμενα από τις ελεθερωθείσες γεωργικές εκτάσεις.
- 198 Είναι προφανές, εξάλλου δε δεν αμφισβητείται από τους διαδίκους, ότι τα ελεθερωθέντα κτίρια από τη διακοπή της παραγωγής γάλακτος κατέστη δυνατό και έπρεπε να χρησιμεύσουν στα πλαίσια των εναλλακτικών δραστηριοτήτων. Η επαναχρησιμοποίησή τους αποτελεί μια υπεραξία που πρέπει να ληφθεί υπόψη για τον καθορισμό των μέσων εναλλακτικών εισοδημάτων. Ενώ η Επιτροπή θεωρεί ότι πρέπει να ληφθεί υπόψη αυτή η υπεραξία κατά τον υπολογισμό του ελεθερωθέντος κεφαλαίου, ο πραγματογνώμων τη λαμβάνει υπόψη ως στοιχείο του εισοδήματος που αντλείται από τον συντελεστή

έδαφος και δικαιολογεί τους οικονομικούς λόγους της μεθόδου αυτής κατά τρόπο πειστικό. Η μέθοδος αυτή πρέπει να γίνει δεκτή, δεδομένου ότι κανένα στοιχείο δεν είναι ικανό να την ανασκευάσει.

- 199 Όσον αφορά τον υπολογισμό των συνολικών ποσών των εισοδημάτων που αντλούνται από την εκμίσθωση των γεωργικών γαιών και των κτιρίων, διαπιστώνεται ότι ο κατ' αναλογία υπολογισμός των γεωργικών εκτάσεων ανά περίοδο εμπορίας βάσει των αναγκών σε αγελάδες δεν οδήγησε τον πραγματογνώμονα στον επακριβή καθορισμό του αριθμού των εκταρίων ανά ενάγοντα και ανά περίοδο εμπορίας τον οποίο κρίνει ο ίδιος αναγκαίο. Μόνο από τον αναφερόμενο στα εν λόγω εισοδήματα πίνακα, που περιλαμβάνεται στο σημείο 95 των προτάσεων του γενικού εισαγγελέα, προκύπτει ότι ο πραγματογνώμων αναφέρεται σε μέση γεωργική έκταση ανά ενάγοντα ανερχόμενη για τον J. M. Mulder σε 42 εκτάρια, για τους W. H. Brinkhoff και J. M. M. Muskens σε 24 εκτάρια και για τον Tj. Twijnstra σε 54 εκτάρια.
- 200 Τα στοιχεία όμως που εκθέτουν οι ενάγοντες στα συνημμένα στο υπόμνημα απαντήσεώς τους «schadereports» φαίνεται — με εξαίρεση την περίπτωση του Tj. Twijnstra — ότι ανταποκρίνονται περισσότερο προς την πραγματικότητα, κατά μείζονα λόγο διότι ο αριθμός των γαλακτοφόρων αγελάδων που οι ενάγοντες θεωρούν ως αναγκαίο στο πλαίσιο αυτό είναι κατά προσέγγιση εκείνος τον οποίο υπέδειξε ο πραγματογνώμων. Φαίνεται επομένως δικαιότερο, όπως αναφέρει ο γενικός εισαγγελέας στην υποσημείωση 22 των προτάσεών του, να ληφθούν υπόψη οι ακόλουθες γεωργικές εκτάσεις, ήτοι: για τον J. M. Mulder, 46 εκτάρια το 1984, 43,5 εκτάρια το 1985, 41,5 εκτάρια το 1986, 38 εκτάρια το 1987 και 36 εκτάρια το 1988· για τον W. H. Brinkhoff, 27 εκτάρια το 1984, 1985 και 1986, 25 εκτάρια το 1987 και 23 εκτάρια το 1988· για τον J. M. M. Muskens, 29 εκτάρια το 1984, 28 εκτάρια το 1985, 26,5 εκτάρια το 1986, 24,5 εκτάρια το 1987 και 23,5 εκτάρια το 1988· για τον T. Twijnstra, 54 εκτάρια από το 1984 έως το 1988.
- 201 Όσον αφορά την κατηγορία των αντλουμένων από τις ελευθερωθείσες γεωργικές εκτάσεις εισοδημάτων, λαμβανομένων υπόψη των προσαρμογών που επιβάλλονται σχετικά με τις εκτάσεις όπως αυτές διευκρινίζονται στην προηγούμενη σκέψη, κανένα στοιχείο του φακέλου δεν επιτρέπει να τεθούν υπό αμφισβήτηση τα αποτελέσματα στα οποία καταλήγει ο πραγματογνώμων. Υπό τις συνθήκες αυτές, το συνολικό ποσό του εναλλακτικού εισοδήματος που αντλείται από τις ελευθερωθείσες γεωργικές εκτάσεις εκτιμάται σε 103 796 NLG για τον J. M. Mulder, σε 80 746 NLG για τον W. H.

Brinkhoff, σε 61 692 NLG για τον J. M. M. Muskens και σε 110 764 NLG για τον Tj. Twijnstra.

4. Όσον αφορά το εισόδημα που αντλείται από τον ελευθερωθέντα χρόνο εργασίας

- 202 Η Επιτροπή θεωρεί ότι οι ενάγοντες δεν αμφισβητούν ότι το εισόδημα που προέρχεται από τον χρόνο εργασίας ο οποίος ελευθερώνεται λόγω της παύσεως της παραγωγής γάλακτος είναι εκείνο που μόνον ο έχων την εκμετάλλευση θα μπορούσε να κερδίσει ασκώντας μια ή περισσότερες άλλες δραστηριότητες. Απεναντίας, δεν περιλαμβάνονται στον υπολογισμό τα μέλη της οικογένειας του κατόχου της εκμεταλλεύσεως.
- 203 Όσον αφορά τον τρόπο καθορισμού του εισοδήματος αυτού, η Επιτροπή στηρίζεται, όπως για τον υπολογισμό του κόστους των έξωθεν εργατικών χεριών, σε επίσιο χρόνο εργασίας 2 496 ωρών. Ο αριθμός αυτός πολλαπλασιάζεται στη συνέχεια επί το μέσο ωρομίσθιο των εργαζομένων στη γεωργία ανά περίοδο εμπορίας, ήτοι 14,80 NLG για την περίοδο 1984/1985, 15,14 NLG για την περίοδο 1985/1986, 15,46 NLG για την περίοδο 1986/1987, 15,62 NLG για την περίοδο 1987/1988 και 15,88 NLG για την περίοδο 1988/1989. Διαιρώντας το αποτέλεσμα της πράξεως αυτής διά της χορηγηθείσας σε κάθε ενάγοντα ποσότητας αναφοράς και μετά τον πολλαπλασιασμό του αποτελέσματος της πράξεως αυτής επί 100, η Επιτροπή καταλήγει σε μία αμοιβή εκφραζόμενη σε NLG ανά 100 kg γάλακτος.
- 204 Κατά την ακρόαση της 20ής Μαΐου 1996, οι ενάγοντες δέχθηκαν τους αριθμούς και τους υπολογισμούς που παρουσίασε η Επιτροπή. Προέβαλαν όμως την πραγματική τους κατάσταση όπως αυτή περιγράφεται στο υπόμνημά τους που κατατέθηκε μετά τη δημοσίευση της προσωρινής αποφάσεως.

- 205 Όσον αφορά το υποθετικό εισόδημα που αποκομίζει μόνος ο κατέχων την εκμετάλλευση, ο πραγματογνώμων λαμβάνει υπόψη τον ίδιο αριθμό ωρών εργασίας ετησίως και το ίδιο μέσο ωρομίσθιο με αυτά τα οποία αναφέρονται στη σκέψη 203 και με τα οποία συμφωνούν οι διάδικοι.
- 206 Απεναντίας, θεωρεί ότι είναι αναγκαίο να λάβει υπόψη, πέραν του εναλλακτικού εισοδήματος που αποκομίζει ο κατέχων την εκμετάλλευση μόνος αφιερώνοντας τον ελευθερωθέντα χρόνο εργασίας του σε άλλες δραστηριότητες, τα εισοδήματα που αποκομίζουν τα μέλη της οικογένειας ασκώντας άλλες δραστηριότητες. Υπενθυμίζει ότι η μη λήψη υπόψη των πραγματοποιούμενων από την οικογένεια ωρών εργασίας στο πλαίσιο των μεταβλητών εξόδων μπορεί να δικαιολογηθεί μόνον υπό την προϋπόθεση ότι οι ώρες αυτές περιλαμβάνονται στον υπολογισμό των εισοδημάτων υποκαταστάσεως.
- 207 Διαπιστώνεται ότι η μέθοδος αυτή που οδηγεί στο να ληφθεί υπόψη, κατά τον υπολογισμό του διαφυγόντος κέρδους, η αξία της συνεργασίας των μελών της οικογένειας του κατέχοντος την εκμετάλλευση δεν είναι πειστική. Κατά συνέπεια, στο αντλούμενο από τον ελευθερωθέντα χρόνο εργασίας εισόδημα δεν μπορεί να συμπεριληφθεί ποσό που αντιστοιχεί σε ενδεχόμενο εναλλακτικό εισόδημα των μελών της οικογένειας.
- 208 Όπως επισημαίνει ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 99 των προτάσεών του, δεν έχει αποδειχθεί ότι οι ενάγοντες θα μπορούσαν να έχουν τύχει ουσιώδους συνεργασίας εκ μέρους των μελών της οικογενείας τους. Η διαπίστωση αυτή ουδόλως ανασκευάζεται από τις εμπειριστατωμένες και μη αμφισβητηθείσες πληροφορίες που παρέχουν οι ενάγοντες όσον αφορά την οικογενειακή τους κατάσταση σε απάντηση στην έκθεση πραγματογνωμοσύνης, έστω και αν, σύμφωνα με τις πληροφορίες αυτές, δεν μπορεί να αποκλειστεί ότι κάποιος από αυτούς μπορούσε να υπολογίσει, για ορισμένες περιόδους, επί του ότι μέλη της οικογενείας του θα συμμετείχαν πιθανόν σε κάποιο βαθμό στις γεωργικές δραστηριότητες.

- 209 Και αν υποθεθεί ότι τα μέλη της οικογένειας του κατέχοντος γεωργική εκμετάλλευση έχουν στην πραγματικότητα τη συνήθεια να αναλαμβάνουν ορισμένα καθήκοντα και να συμβάλλουν σε ορισμένες δραστηριότητες, τίποτα δεν επιτρέπει να θεωρηθεί ότι η συνεργασία αυτή λαμβάνει τη μορφή μιας πραγματικής απασχολήσεως ή ότι συνεχίζει να ασκείται κατά τον ίδιο τρόπο όταν ο κατέχων την εκμετάλλευση αφιερώνεται σε άλλες δραστηριότητες ή μεταβάλλει τον τρόπο εκμεταλλεύσεως των εκτάσεών του.
- 210 Εξάλλου, όταν τα μέλη της οικογένειας ασκούν εναλλακτική δραστηριότητα εκτός της γεωργικής εκμεταλλεύσεως, δεν μπορεί να συναχθεί ότι εκ του εισοδήματος που αποκόμισαν προσωπικά ωφελείται ο κατέχων την εκμετάλλευση. Είναι αντίθετα εύλογο να θεωρηθεί ότι διαθέτουν ελεύθερα τους καρπούς τέτοιας δραστηριότητας.
- 211 Επιπλέον, στην περίπτωση που τα μέλη της οικογένειας θα αποφάσιζαν αυτοβούλως να θέσουν τα εισοδήματά τους στη διάθεση του κατέχοντος την εκμετάλλευση και να συμμετάσχουν έτσι στο εισόδημα της οικογένειας, η επιλογή αυτή θα ήταν αυστηρά προσωπική και δεν θα μπορούσε να έχει επίπτωση επί της διαπιστώσεως κατά την οποία τα ενδεχόμενα εισοδήματα των μελών της οικογένειας δεν μπορούν να περιληφθούν στον υπολογισμό του διαφυγόντος κέρδους.
- 212 Βάσει των προηγούμενων σκέψεων, πρέπει να τροποποιηθεί ο πίνακας του πραγματογνώμονα που περιλαμβάνεται στο τέλος του σημείου 97 των προτάσεων του γενικού εισαγγελέα, ώστε να ληφθεί υπόψη μόνον ο χρόνος εργασίας των εναγόντων.
- 213 Λαμβάνοντας υπόψη — σύμφωνα με τη συμφωνία των διαδίκων — μόνο το εναλλακτικό εισόδημα που άντλησαν οι ίδιοι οι ενάγοντες από τον ελευθερωθέντα χρόνο εργασίας τους, το εισόδημα αυτό εκτιμάται σε 144 591 NLG για τον J. M. Mulder, 158 532 NLG για τον W. H. Brinkhoff, 160 575 NLG για τον J. M. M. Muskens και 117 680 NLG για τον Tj. Twijnstra.

E — Όσον αφορά τους αντισταθμιστικούς τόκους

214 Από την ανάλυση των διαφόρων αιτημάτων, στις σκέψεις 41 έως 45 της παρούσας αποφάσεως, συνάγεται ότι οι ενάγοντες ζητούν αντισταθμιστικούς τόκους για την περίοδο προ της ημερομηνίας δημοσιεύσεως της προσωρινής αποφάσεως. Οι τόκοι αυτοί προορίζονται να αποκαταστήσουν τις απώλειές τους που προκύπτουν, αφενός, από τη μείωση της αξίας του νομίσματος από της εκδηλώσεως της ζημίας και μετέπειτα και, αφετέρου, από το ότι δεν είχαν στη διάθεσή τους τα ωφελήματα τα οποία ήταν ικανοί να αντλήσουν, σύμφωνα με τη συνήθη πορεία των πραγμάτων, από την παραγωγή γάλακτος. Υποστηρίζουν συναφώς ότι οι τόκοι αυτοί πρέπει να υπολογιστούν, από της ημερομηνίας επελεύσεως της ζημίας, σύμφωνα με τα επιτόκια των δανείων του ολλανδικού κράτους, ήτοι: 7,91 % για την περίοδο 1984/1985, 7,08 % για την περίοδο 1985/1986, 6,36 % για την περίοδο 1986/1987, 6,30 % για την περίοδο 1987/1988, 6,39 % για την περίοδο 1988/1989, 7,66 % για την περίοδο 1989/1990, 8,94 % για την περίοδο 1990/1991 και 8,63 % για την περίοδο 1991/1992.

215 Όσον αφορά την αποκατάσταση των απωλειών που προκλήθηκαν από τη μείωση της αξίας του νομίσματος, το Δικαστήριο παραπέμπει στη σκέψη 51 της παρούσας αποφάσεως καθώς και στη σκέψη 40 της προμνημονευθείσας αποφάσεως Grifoni κατά ΕΚΑΕ και διαπιστώνει το βάσιμο αυτού του κεφαλαίου των αιτημάτων.

216 Όσον αφορά τη ζημία που προκλήθηκε εκ του ότι οι ενάγοντες δεν είχαν στη διάθεσή τους τα αντλούμενα από την παραγωγή γάλακτος ωφελήματα, το Δικαστήριο αναφέρεται, όπως και ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 105 των προτάσεών του, στην κοινή στα κράτη μέλη αρχή, η οποία υπενθυμίζεται επίσης στη σκέψη 40 της προμνημονευθείσας αποφάσεως Grifoni κατά ΕΚΑΕ, της πλήρους αποκαταστάσεως της θιγείσας περιουσίας. Κατ' εφαρμογήν της αρχής αυτής, αποκαταστάσεως τυγχάνει μόνον η πράγματι προκληθείσα ζημία.

- 217 Οι ενάγοντες όμως αρκούνται να αναφέρουν συναφώς ότι θα είχαν τοποθετήσει τα όσα θα απεκόμιζαν από τη δραστηριότητα παραγωγής γάλακτος σε τραπεζικό λογαριασμό. Απεναντίας, ο πραγματογνώμων, την άποψη του οποίου συμμερίζεται ο γενικός εισαγγελέας, δήλωσε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ότι τα αντλούμενα από τη δραστηριότητα παραγωγής γάλακτος εισοδήματα — όπως άλλωστε και τα εισοδήματα υποκαταστάσεως — αποτελούν εισοδήματα προοριζόμενα προς κατανάλωση και όχι εισοδήματα που μπορούν να αποτελέσουν το αντικείμενο τοποθέτησεως στην τράπεζα.
- 218 Βάσει των δηλώσεων του πραγματογνώμονα και των προτάσεων του γενικού εισαγγελέα, πρέπει να γίνει δεκτό ότι τα εισοδήματα που θα αντλούσαν οι ενάγοντες από τη δραστηριότητα παραγωγής γάλακτος θα προορίζονταν κατ' ουσία για την κάλυψη των καθημερινών αναγκών τους και των αναγκών της οικογενείας τους. Οι ενάγοντες δεν προσκομίζουν καμία ένδειξη ικανή να ανασκευάσει τέτοια ανάλυση.
- 219 Ακόμη και αν δεν μπορεί να αποκλειστεί πλήρως ότι ένα μέρος, έστω ελάχιστο, των εισοδημάτων θα μπορούσε να διατεθεί για τοποθέτηση στη τράπεζα ή για άλλη μορφή οικονομίας, τα εισοδήματα αυτά δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη εφόσον οι ενάγοντες, οι οποίοι φέρουν εν προκειμένω το βάρος της αποδείξεως, δεν προσκόμισαν συναφώς εμπειριστατωμένες ενδείξεις.
- 220 Από τις προηγούμενες σκέψεις προκύπτει ότι οι ενάγοντες δικαιούνται να απαιτήσουν τους τόκους που αντιστοιχούν στο ύψος του πληθωρισμού για την περίοδο από την ημερομηνία επελεύσεως της ζημίας μέχρι την ημερομηνία δημοσιεύσεως της προσωρινής αποφάσεως. Στο εν λόγω σημείο 105 των προτάσεών του, ο γενικός εισαγγελέας επισημαίνει ότι, για την περίοδο από το 1984 μέχρι το 1992, το ύψος του πληθωρισμού ήταν κατά μέσο όρο 1,85 %, σύμφωνα με τα στοιχεία της στατιστικής υπηρεσίας της Κοινότητας. Το ύψος αυτό αντιστοιχεί σε εκείνο που μπορεί να συναχθεί από τις ενδείξεις του πραγματογνώμονα.

221 Επιπλέον, είναι επίσης εύλογο και οικονομικώς προσήκον — για να αποκατασταθεί η ζημία που προκλήθηκε από τη μείωση της αξίας του νομίσματος — η συνολική αποζημίωση την οποία μπορούν να ζητήσουν οι ενάγοντες να συνοδεύεται από τόκους με ετήσιο επιτόκιο 1,85 % από της ημερομηνίας κατά την οποία καθένας από αυτούς θα μπορούσε, κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων, να είχε αρχίσει εκ νέου την παραγωγή γάλακτος μέχρι της ημερομηνίας δημοσιεύσεως της προσωρινής αποφάσεως.

ΣΤ — Όσον αφορά τις ατομικές αποζημιώσεις

222 Βάσει των προηγούμενων εκτιμήσεων, πρέπει να διενεργηθεί ο ατομικός υπολογισμός του διαφυγόντος κέρδους κάθε ενάγοντος και, στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να διενεργηθεί η εκτίμηση των μέσων εναλλακτικών εισοδημάτων με την ανάλυση των πραγματικών εναλλακτικών εισοδημάτων, δεδομένου ότι αυτά είναι τα μόνα που πρέπει να ληφθούν υπόψη στην περίπτωση κατά την οποία υπερβαίνουν τα μέσα εισοδήματα.

1. Όσον αφορά την οφειλόμενη στον J. M. Mulder αποζημίωση

223 Όσον αφορά τον J. M. Mulder, οι τιμές που πρέπει να γίνουν δεκτές είναι οι εφαρμοζόμενες από το γαλακτοκομείο Twee Provinciën, στο οποίο διενεργεί παραδόσεις γάλακτος. Οι τιμές αυτές ανέρχονται, ανά 100 kg γάλακτος, σε 77,87 NLG για το 1984, 78,97 NLG για το 1985, 78,77 NLG για το 1986, 80,55 NLG για το 1987, 85,63 NLG για το 1988 και 84,35 NLG για το 1989. Λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων αυτών, το συνολικό εισόδημα που ο J. M. Mulder θα είχε αντλήσει από την υποθετική παράδοση γάλακτος πρέπει να καθορισθεί, σύμφωνα με τον υπολογισμό του πραγματογνώμονα, σε 1 353 918 NLG (βλ. σκέψη 97 της παρούσας αποφάσεως).

- 224 Η πώληση των αγελάδων μετατροπής και των μόσχων θα του είχε αποφέρει, όπως εκτέθηκε στη σκέψη 111 της παρούσας αποφάσεως, το συνολικό ποσό των 255 980 NLG που αντιστοιχεί στο υποδεικνυόμενο από τον πραγματογνώμονα ποσό.
- 225 Από τα ανωτέρω ποσά αφαιρούνται τα μεταβλητά έξοδα που αντιστοιχούν, σύμφωνα με όσα εκτέθηκαν στη σκέψη 149 της παρούσας αποφάσεως, σε εκείνα στα οποία κατέληξε ο πραγματογνώμων. Τα μεταβλητά έξοδα ανέρχονται συνολικά σε 756 323 NLG.
- 226 Όσον αφορά τους τρεις συντελεστές της παραγωγής που αποτελούν τα μέσα εναλλακτικά εισοδήματα, το εισόδημα που θα είχε αντλήσει ο J. M. Mulder από το ελευθερωθέν κεφάλαιο εκτιμάται σε 49 370 NLG, το εισόδημα που θα είχε αποκομίσει από τις γεωργικές εκτάσεις οι οποίες είχαν καταστεί διαθέσιμες εκτιμάται σε 103 796 NLG και το εισόδημα που θα του είχε αποφέρει μια εναλλακτική εργασία εκτιμάται σε 144 591 NLG (βλ., αντιστοίχως, σκέψεις 191, 201 και 213 της παρούσας αποφάσεως).
- 227 Σύμφωνα με την αρχή της πλήρους αποκατάστασης της πράγματι προκληθείσας ζημίας, πρέπει να γίνουν δεκτά τα πραγματικά εναλλακτικά εισοδήματα για τον υπολογισμό της οφειλόμενης αποζημιώσεως όταν αυτά υπερβαίνουν το ποσό των μέσων εναλλακτικών εισοδημάτων.
- 228 Όσον αφορά τα πραγματικά εναλλακτικά εισοδήματά του, από τις παρατηρήσεις του ίδιου του J. M. Mulder προκύπτει ότι επώλησε, το 1984, μία αγέλη περιλαμβάνουσα 70 γαλακτοφόρες αγελάδες και 10 δαμάεις, μετά την άρνηση χορηγήσεως ποσοτώσεως γάλακτος. Δεν αμφισβητείται ότι αναγκάστηκε να προβεί στις πωλήσεις αυτές υπό συνθήκες όχι ευνοϊκές. Από τις παρατηρήσεις του προκύπτει επιπλέον ότι από 68 πρόβατα το 1985, συνέστησε αγέλη προβάτων περιλαμβάνουσα 463 ζώα το 1988. Είχε

επίσης ταύρους παχύνσεως σε αριθμό κυμαινόμενο μεταξύ 2 το 1985 και 49 ένα έτος αργότερα, καθώς και αγέλη γαλακτοφόρων αγελάδων, μόσχων και δαμάλεων.

- 229 Παρά το ότι τα στοιχεία αυτά επιβεβαιώνουν ότι ο J. M. Mulder είχε πραγματικά εναλλακτικά εισοδήματα και ενώ όφειλε να προσδιορίσει τη φύση και το μέγεθός τους, δεν προσκόμισε στο Δικαστήριο αρκούντως ακριβή στοιχεία επιτρέποντα να καθοριστεί ότι τα πραγματικά εναλλακτικά εισοδήματά του υπερέβαιναν τα μέσα εναλλακτικά εισοδήματα και επομένως, κατ' εφαρμογήν της αρχής της πλήρους αποκατάστασης της προκληθείσας ζημίας, να μη ληφθούν υπόψη τα τελευταία και να γίνουν δεκτά τα πραγματικά εναλλακτικά εισοδήματα.
- 230 Κατά συνέπεια, ο ατομικός λογαριασμός του J. M. Mulder καταρτίζεται σύμφωνα με τα ποσά που περιλαμβάνονται στον ακόλουθο πίνακα:

	Σύνολα (σε NLG)
Πώληση γάλακτος	1 353 918
Πώληση αγελάδων και μόσχων	255 980
Σύνολο (ακαθάριστο υποθετικό εισόδημα)	1 609 898
Μεταβλητά έξοδα	756 323
Υποθετικό εισόδημα	853 575
Μέσα εναλλακτικά εισοδήματα	
— Εισόδημα εκ του κεφαλαίου	49 370
— Εισόδημα εκ του εδάφους	103 796
— Εισόδημα εκ της εργασίας	144 591
Σύνολο των μέσων εναλλακτικών εισοδημάτων	297 757
Διαφυγόν κέρδος	555 818

- 231 Βάσει όλων των ανωτέρω, το Συμβούλιο και η Επιτροπή πρέπει να υποχρεωθούν αλληλεγγύως να καταβάλουν στον J. M. Mulder, προς αποκατάσταση του διαφυγόντος κέρδους, συνολική αποζημίωση ύψους 555 818 NLG, πλέον τόκων με ετήσιο επιτόκιο

1,85 % από 1ης Οκτωβρίου 1984 μέχρι της ημερομηνίας δημοσιεύσεως της προσωρινής αποφάσεως.

- 232 Το ποσό αυτό γεννά τόκους υπερημερίας με ετήσιο επιτόκο 8 % από της τελευταίας ημερομηνίας μέχρις εξοφλήσεως.

2. Όσον αφορά την οφειλόμενη στον W. H. Brinkhoff αποζημίωση

- 233 Όσον αφορά τον W. H. Brinkhoff, οι τιμές που πρέπει να γίνουν δεκτές είναι ο μέσος όρος των τιμών που εφαρμόζουν τα γαλακτοκομεία Noord Nederland και Nestlé Nederland Friesland, στα οποία πραγματοποιεί τις παραδόσεις του. Οι τιμές αυτές ανέρχονται, ανά 100 kg γάλακτος, σε 77,66 NLG για το 1984, 79,55 NLG για το 1985, 79,20 NLG για το 1986, 80,20 NLG για το 1987 και 86 NLG για το τελευταίο έτος. Λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων αυτών, το συνολικό εισόδημα που θα είχε αντλήσει ο W. H. Brinkhoff από την παράδοση γάλακτος πρέπει να καθοριστεί, σύμφωνα με τον υπολογισμό του πραγματογνώμονα, σε 1 075 069 NLG (βλ. σκέψη 97 της παρούσας αποφάσεως).
- 234 Η πώληση των αγελάδων μετατροπής και των μόσχων θα του είχε αποφέρει, όπως εκτέθηκε στη σκέψη 111 της παρούσας αποφάσεως, το συνολικό ποσό των 174 324 NLG που αντιστοιχεί στο ποσό στο οποίο κατέληξε ο πραγματογνώμων.
- 235 Από τα ανωτέρω ποσά αφαιρούνται τα μεταβλητά έξοδα που αντιστοιχούν, σύμφωνα με ό,τι εκτέθηκε στη σκέψη 149 της παρούσας αποφάσεως, σε εκείνα στα οποία κατέληξε ο πραγματογνώμων. Συνολικά, τα μεταβλητά έξοδα ανήλθαν σε 607 116 NLG.

- 236 Όσον αφορά τους τρεις συντελεστές της παραγωγής που αποτελούν τα μέσα εναλλακτικά εισοδήματα, το εισόδημα που θα είχε αντλήσει ο W. H. Brinkhoff από το ελευθερωθέν κεφάλαιο εκτιμάται σε 40 596 NLG, το εισόδημα που θα είχε λάβει από τις διαθέσιμες γεωργικές εκτάσεις σε 80 746 NLG και το εισόδημα το οποίο θα του είχε αποφέρει μια εναλλακτική εργασία σε 158 532 NLG (βλ., αντιστοίχως, σκέψεις 191, 201 και 213 της παρούσας αποφάσεως).
- 237 Σύμφωνα με την αρχή της πλήρους αποκαταστάσεως της πράγματι προκληθείσας ζημίας, τα πραγματικά εναλλακτικά εισοδήματα πρέπει να ληφθούν υπόψη για τον υπολογισμό της οφειλόμενης αποζημιώσεως όταν υπερβαίνουν το ποσό των μέσων εναλλακτικών εισοδημάτων.
- 238 Όσον αφορά τα πραγματικά εναλλακτικά εισοδήματά του, ο ίδιος ο W. H. Brinkhoff αναφέρεται σε ορισμένες γεωργικές δραστηριότητες, όπως η εκμετάλλευση νέων ζώων, η πώληση ζωοτροφών, η ίδρυση επιχειρήσεως υπεργολαβίας και μια δραστηριότητα οδηγού φορτηγού οχήματος. Αν και προβάλλει την περιορισμένη επιτυχία αυτών των εγχειρημάτων του, δεν αμφισβητεί τους ισχυρισμούς της Επιτροπής κατά τους οποίους το πραγματικό εναλλακτικό εισόδημά του κατά τα τρία πρώτα έτη της περιόδου που πρέπει να ληφθεί υπόψη ενόψει της αποζημιώσεως ήταν ανώτερο του μέσου εναλλακτικού εισοδήματος.
- 239 Πάντως, ούτε οι ενδείξεις που προσκόμισε ο W. H. Brinkhoff ούτε αυτές της Επιτροπής, οι οποίες δεν περιλαμβάνουν εμπειριστατωμένα στοιχεία και στηρίζονται εν μέρει σε στατιστικά δεδομένα, επιτρέπουν στο Δικαστήριο να καθορίσει κατά τρόπο ακριβή και ανά περίοδο εμπορίας το ποσό των πραγματικών εναλλακτικών εισοδημάτων του ενάγοντος.

- 240 Κατά συνέπεια, ο ατομικός λογαριασμός του W. H. Brinkhoff καθορίζεται σύμφωνα με τα ποσά τα οποία περιλαμβάνονται στον ακόλουθο πίνακα:

	Σύνολα (σε NLG)
Πώληση γάλακτος	1 075 069
Πώληση αγελάδων και μόσχων	174 324
Σύνολο (ακαθάριστο υποθετικό εισόδημα)	1 249 393
Μεταβλητά έξοδα	607 116
Υποθετικό εισόδημα	642 277
Μέσα εναλλακτικά εισοδήματα	
— Εισόδημα εκ του κεφαλαίου	40 596
— Εισόδημα εκ του εδάφους	80 746
— Εισόδημα εκ της εργασίας	158 552
Σύνολο των μέσων εναλλακτικών εισοδημάτων	279 894
Διαφυγόν κέρδος	362 383

- 241 Βάσει των ανωτέρω, το Συμβούλιο και η Επιτροπή πρέπει να υποχρεωθούν αλληλεγγύως να καταβάλουν στον W. H. Brinkhoff, προς αποκατάσταση του διαφυγόντος κέρδους, συνολική αποζημίωση ύψους 362 383 NLG, πλέον τόκων με επίσιο επιτόκιο 1,85 % από της 5ης Μαΐου 1984 μέχρι της ημερομηνίας δημοσιεύσεως της προσωρινής αποφάσεως.

- 242 Το ποσό αυτό γεννά τόκους υπερημερίας με επίσιο επιτόκιο 8 % από της τελευταίας αυτής ημερομηνίας μέχρις εξοφλήσεως.

3. Όσον αφορά την οφειλόμενη στον J. M. M. Muskens αποζημίωση

- 243 Όσον αφορά τον J. M. M. Muskens, οι τιμές που πρέπει να γίνουν δεκτές είναι οι εφαρμοζόμενες από το γαλακτοκομείο Campina στο οποίο πραγματοποιεί τις παραδόσεις του. Οι τιμές αυτές ανέρχονται, ανά 100 kg γάλακτος, σε 76,73 NLG για το 1984, 77,09 NLG για το 1985, 78,63 NLG για το 1986, 79,57 NLG για το 1987, 82,12 NLG για το 1988 και 86,32 NLG για το τελευταίο έτος. Λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων αυτών, το συνολικό εισόδημα που θα είχε αντλήσει ο J. M. M. Muskens από την υποθετική παράδοση γάλακτος πρέπει να καθορισθεί, σύμφωνα με τον υπολογισμό του πραγματογνώμονα, σε 1 002 178 NLG (βλ. σκέψη 97 της παρούσας αποφάσεως).
- 244 Η πώληση των αγελάδων μετατροπής και των μόσχων θα του είχε αποφέρει, όπως εκτέθηκε στη σκέψη 111 της παρούσας αποφάσεως, το συνολικό ποσό των 157 090 NLG που αντιστοιχεί σε εκείνο στο οποίο κατέληξε ο πραγματογνώμων.
- 245 Από τα ανωτέρω ποσά αφαιρούνται τα μεταβλητά έξοδα που αντιστοιχούν, σύμφωνα με όσα εκτέθηκαν στη σκέψη 149 της παρούσας αποφάσεως, σε εκείνα στα οποία κατέληξε ο πραγματογνώμων. Συνολικά, τα μεταβλητά έξοδα ανήλθαν σε 574 588 NLG.
- 246 Όσον αφορά τους τρεις συντελεστές της παραγωγής που συνιστούν τα μέσα εναλλακτικά εισοδήματα, το εισόδημα που ο J. M. M. Muskens θα είχε αντλήσει από το ελευθερωθέν κεφάλαιο εκτιμάται σε 37 499 NLG, το εισόδημα που θα είχε λάβει από τις διαθέσιμες γεωργικές εκτάσεις σε 61 692 NLG και το εισόδημα που θα του είχε αποφέρει μια εναλλακτική εργασία σε 160 575 NLG (βλ., αντιστοίχως, σκέψεις 191, 201 και 213 της παρούσας αποφάσεως).

- 247 Σύμφωνα με την αρχή της πλήρους αποκατάστασης της πράγματι προκληθείσας ζημίας, πρέπει να ληφθούν υπόψη τα πραγματικά εναλλακτικά εισοδήματα για τον υπολογισμό της οφειλόμενης αποζημίωσης όταν αυτά υπερβαίνουν το ποσό των μέσων εναλλακτικών εισοδημάτων. Ο J. M. M. Muskens δεν αμφισβητεί τον ισχυρισμό της Επιτροπής ότι, κατά τα τρία πρώτα έτη της περιόδου που πρέπει να ληφθεί υπόψη για την αποζημίωση, είχε μηνιαίο εισόδημα μεταξύ 8 000 και 9 000 NLG. Ισχυρίζεται πάντως ότι τα ποσά αυτά αντιπροσωπεύουν τον κύκλο εργασιών των διαφόρων παραγωγών του, αλλά όχι το κέρδος μετά την αφαίρεση των σχετικών εξόδων.
- 248 Οι προσκομιζόμενες τόσο από την Επιτροπή όσο και από τον J. M. M. Muskens ενδείξεις επιβεβαιώνουν ότι ο τελευταίος άσκησε πραγματικές εναλλακτικές δραστηριότητες και επιτρέπουν επίσης να καθοριστεί το ύψος των εναλλακτικών εισοδημάτων του, έστω και αν ο ενάγων δεν έχει προσκομίσει συναφώς ακριβή αποδεικτικά στοιχεία. Από τις ενδείξεις αυτές προκύπτει πάντως ότι τα πραγματικά εισοδήματα ουδώς υπερβαίνουν τα μέσα ποσά που μνημονεύονται στη σκέψη 246 της παρούσας αποφάσεως. Πρέπει επομένως να ληφθούν υπόψη τα τελευταία για τον καθορισμό των εναλλακτικών εισοδημάτων του J. M. M. Muskens.
- 249 Κατά συνέπεια, ο ατομικός λογαριασμός του J. M. M. Muskens καθορίζεται σύμφωνα με τα ποσά που περιλαμβάνονται στον ακόλουθο πίνακα:

	Σύνολα (σε NLG)
Πώληση γάλακτος	1 002 178
Πώληση αγελάδων και μόσχων	157 090
Σύνολο (ακαθάριστο υποθετικό εισόδημα)	1 159 268
Μεταβλητά έξοδα	574 588
Υποθετικό εισόδημα	584 680
Μέσα εναλλακτικά εισοδήματα	
— Εισόδημα εκ του κεφαλαίου	37 499
— Εισόδημα εκ του εδάφους	61 692
— Εισόδημα εκ της εργασίας	160 575
Σύνολο των μέσων εναλλακτικών εισοδημάτων	259 766
Διαφυγόν κέρδος	324 914

- 250 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, το Συμβούλιο και η Επιτροπή πρέπει να υποχρεωθούν αλληλεγγύως να καταβάλουν στον J. M. M. Muskens, προς αποκατάσταση του διαφυγόντος κέρδους, συνολική αποζημίωση ύψους 324 914 NLG, πλέον τόκων με ετήσιο επιτόκιο 1,85 % από της 22ας Νοεμβρίου 1984 μέχρι της ημερομηνίας δημοσίευσης της προσωρινής αποφάσεως.
- 251 Το ποσό αυτό γεννά τόκους υπερημερίας με ετήσιο επιτόκιο 8 % από της τελευταίας αυτής ημερομηνίας μέχρις εξοφλήσεως.

4. Όσον αφορά την οφειλόμενη στον Tj. Twijnstra αποζημίωση

- 252 Όσον αφορά τον Tj. Twijnstra, οι τιμές που πρέπει να γίνουν δεκτές είναι οι εφαρμοζόμενες από το γαλακτοκομείο Twee Provinciën στο οποίο, σύμφωνα με τις δηλώσεις του, πραγματοποιεί τις παραδόσεις του. Οι τιμές αυτές ανέρχονται, ανά 100 kg γάλακτος, σε 78,97 NLG για το 1985, 78,77 NLG για το 1986, 80,55 NLG για το 1987 και 85,63 NLG για το τελευταίο έτος. Λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων αυτών, το συνολικό εισόδημα που θα είχε αντλήσει ο Tj. Twijnstra από την παράδοση γάλακτος πρέπει να καθορισθεί, σύμφωνα με τον υπολογισμό του πραγματογνώμονα, σε 1 399 748 NLG (βλ. σκέψη 97 της παρούσας αποφάσεως).
- 253 Η πώληση των αγελάδων μετατροπής και των μόσχων του απέφερε, όπως εκτέθηκε στη σκέψη 111 της παρούσας αποφάσεως, το συνολικό ποσό των 228 641 NLG που αντιστοιχεί στο ποσό στο οποίο κατέληξε ο πραγματογνώμων.

- 254 Από τα ανωτέρω ποσά αφαιρούνται τα μεταβλητά έξοδα τα οποία αντιστοιχούν, σύμφωνα με όσα εκτέθηκαν στη σκέψη 149 της παρούσας αποφάσεως, στα ποσά στα οποία κατέληξε ο πραγματογνώμων, εξαιρέσει των εξόδων των έξωθεν εργατικών χειρών. Συνολικά, τα μεταβλητά έξοδα ανήλθαν σε 773 196 NLG.
- 255 Όσον αφορά τους τρεις συντελεστές της παραγωγής που αποτελούν τα μέσα εναλλακτικά εισοδήματα, το εισόδημα που θα είχε αντλήσει ο Tj. Twijnstra από το ελευθερωθέν κεφάλαιο εκτιμάται σε 47 179 NLG, το εισόδημα που θα είχε λάβει από τις διαθέσιμες γεωργικές εκτάσεις σε 110 764 NLG και το εισόδημα που θα του είχε αποφέρει μια εναλλακτική εργασία σε 117 680 NLG (βλ., αντιστοίχως, σκέψεις 191, 201 και 213 της παρούσας αποφάσεως).
- 256 Σύμφωνα με την αρχή της πλήρους αποκατάσεως της πράγματι προκληθείσας ζημίας, πρέπει να ληφθούν υπόψη τα πραγματικά εναλλακτικά εισοδήματα για τον υπολογισμό της οφειλόμενης αποζημιώσεως όταν αυτά υπερβαίνουν τα μέσα εναλλακτικά εισοδήματα.
- 257 Όσον αφορά τα πραγματικά εναλλακτικά εισοδήματα, ο Tj. Twijnstra δέχεται ότι, κατά τα έτη 1985, 1986 και 1987, αφιερώθηκε στην καλλιέργεια κηπευτικών σε έκταση 10 εκταρίων. Η δραστηριότητα αυτή του απέφερε, σύμφωνα με τις δηλώσεις του οι οποίες δεν αμφισβητούνται, περίπου 9 000 NLG μηνιαίως. Προβάλλει πάντως ότι από το ποσό αυτό πρέπει να αφαιρεθούν τα σχετικά έξοδα.
- 258 Κατά τον Tj. Twijnstra, ο περιορισμός της δραστηριότητας αυτής σε έκταση 10 εκταρίων, που αποτελεί το ένα πέμπτο περίπου των γεωργικών του εκτάσεων, οφείλεται σε τρεις παράγοντες: πρώτον, όλες οι γεωργικές εκτάσεις δεν προσφέρονται για αυτόν τον τύπο δραστηριότητας· έπειτα, ο διαθέσιμος χρόνος εργασίας του ήταν περιορισμένος· τέλος, ήταν αναγκαίο να αποκτήσει τις αναγκαίες γνώσεις για την πραγματοποίηση αυτής της νέας παραγωγής.
- 259 Αν και ο Tj. Twijnstra, ο οποίος φέρει εν προκειμένω το βάρος της αποδείξεως, δεν προσκομίζει συναφώς ακριβή στοιχεία, το Δικαστήριο είναι εντούτοις σε θέση, χάρη στις

ενδείξεις αυτές, να υπολογίσει το ποσό των προβαλλομένων εναλλακτικών εισοδημάτων. Οι ενδείξεις πάντως αυτές δεν επιτρέπουν να συναχθεί το συμπέρασμα ότι υπήρχαν πραγματικά εναλλακτικά εισοδήματα υψηλότερα από τα μέσα εναλλακτικά εισοδήματα λαμβανομένων υπόψη των εξόδων που πρέπει να αφαιρεθούν από τα πραγματοποιηθέντα κέρδη.

260 Κατά συνέπεια, ο ατομικός λογαριασμός του Tj. Twijnstra καθορίζεται σύμφωνα με τα ποσά που περιλαμβάνονται στον ακόλουθο πίνακα:

	Σύνολα (σε NLG)
Πώληση γάλακτος	1 399 748
Πώληση αγελάδων και μόσχων	228 641
Σύνολο (ακαθάριστο υποθετικό εισόδημα)	1 628 389
Μεταβλητά έξοδα	773 196
Υποθετικό εισόδημα	855 193
Μέσα εναλλακτικά εισοδήματα	
— Εισόδημα εκ του κεφαλαίου	47 179
— Εισόδημα εκ του εδάφους	110 764
— Εισόδημα εκ της εργασίας	117 680
Σύνολο των μέσων εναλλακτικών εισοδημάτων	275 623
Διαφυγόν κέρδος	579 570

261 Βάσει των ανωτέρω, το Συμβούλιο και η Επιτροπή πρέπει να υποχρεωθούν αλληλεγγύως να καταβάλουν στον Tj. Twijnstra, προς αποκατάσταση του διαφυγόντος κέρδους, συνολική αποζημίωση ύψους 579 570 NLG, πλέον τόκων με ετήσιο επιτόκιο 1,85 % από της 10ης Απριλίου 1985 μέχρι της ημερομηνίας δημοσίευσης της προσωρινής αποφάσεως.

262 Το ποσό αυτό γεννά τόκους υπερημερίας με ετήσιο επιτόκιο 8 % από της τελευταίας αυτής ημερομηνίας μέχρις εξοφλήσεως.

V — Επί της ουσίας της υποθέσεως C-37/90

- 263 Πρέπει να υπομνηστεί προκαταρκτικά ότι το διαφυγόν κέρδος καθορίζεται σύμφωνα με τις αρχές που διατυπώθηκαν με την προσωρινή απόφαση και διευκρινίστηκαν στις σκέψεις 63 έως 84 της παρούσας αποφάσεως. Τα τελευταία αιτήματα με αριθμητικά στοιχεία τα οποία διατύπωσε ο Ο. Heinemann μετά τη δημοσίευση της προσωρινής αποφάσεως προς αποκατάσταση του διαφυγόντος κέρδους στηρίζονται σε υπολογισμούς που πραγματοποιήθηκαν στα πλαίσια νέας πραγματογνωμοσύνης η οποία διενεργήθηκε κατόπιν αιτήσεώς του από τον Srandau (στο εξής: πραγματογνωμοσύνη Srandau). Δεν αμφισβητείται ότι ο ίδιος ο Srandau στηρίζεται σε στοιχεία λαμβανόμενα από τις στατιστικές του Γεωργικού Επιμελητηρίου του Ανοβέρου, εξαιρέσει των αριθμών που αναφέρονται στα μεταβλητά έξοδα και στις τιμές των αγελάδων μετατροπής και των μόσχων. Η Επιτροπή απεναντίας επικαλείται τους αριθμούς που προκύπτουν από τις τρεις πραγματογνωμοσύνες οι οποίες διενεργήθηκαν προηγουμένως με πρωτοβουλία του ενάγοντος.

A — Όσον αφορά την περίοδο που πρέπει να ληφθεί υπόψη για την αποζημίωση

- 264 Ο Ο. Heinemann ζητεί να τύχει αποζημιώσεως για την περίοδο που εκτείνεται από την αρχή της πρώτης περιόδου εμπορίας, ήτοι από την 1η Απριλίου 1984, μέχρι τις 28 Αυγούστου 1989, ημερομηνία κατά την οποία άρχισε πράγματι εκ νέου την παραγωγή γάλακτος. Το Συμβούλιο και η Επιτροπή δεν δέχονται ούτε την αρχική ημερομηνία ούτε την τελική ημερομηνία της περιόδου αποζημιώσεως, όπως επισημαίνει ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 128 των προτάσεών του.
- 265 Κατά την ακρόαση της 20ής Μαΐου 1996, οι διάδικοι συμφώνησαν επί της ημερομηνίας της 20ής Νοεμβρίου 1984 ως ημερομηνίας ενάρξεως της περιόδου που πρέπει να ληφθεί υπόψη για την αποζημίωση, δεδομένου ότι κατά την ημερομηνία αυτή εξέπνευσε η περίοδος για την οποία ο ενάγων είχε αναλάβει τη δέσμευση περί μη εμπορίας.
- 266 Όσον αφορά την ημερομηνία εκπνοής της εν λόγω περιόδου, τα εναγόμενα όργανα συνάγουν από τη σκέψη 26 της προσωρινής αποφάσεως ότι ουδεμία αποζημίωση

οφείλεται πέραν της εκεί αναφερόμενης περιόδου. Από της 29ης Μαρτίου 1989, μόνον ο ενάγων θα έπρεπε να φέρει τις συνέπειες από την καθυστέρηση της επαναλήψεως της δραστηριότητας παραγωγής γάλακτος.

267 Απεναντίας, αμφισβητώντας την καταληκτική ημερομηνία της 29ης Μαρτίου 1989, ο Ο. Heinemann υποστηρίζει ότι η καθυστερημένη επανάληψη της δραστηριότητας παραγωγής γάλακτος τον Αύγουστο του 1989 οφείλεται αποκλειστικά στο γεγονός ότι του ήταν αδύνατο να λάβει ποσόστωση γάλακτος πριν από την ημερομηνία αυτή. Κατά την άποψή του, κανένας Γερμανός παραγωγός γάλακτος δεν ήταν σε θέση να αρχίσει εκ νέου την παραγωγή γάλακτος πριν από την τελευταία αυτή ημερομηνία.

268 Ο γενικός εισαγγελέας επισημαίνει ορθά στο σημείο 129 των προτάσεών του ότι η αποκατάσταση της ζημίας πρέπει να υπολογιστεί βάσει της πραγματικής διάρκειας της περιόδου κατά την οποία εμποδίστηκε η εμπορία γάλακτος. Πάντως, η σκέψη 26 της προσωρινής αποφάσεως επιτρέπει να θεωρηθεί ως λυσιτελής ενόψει της αποζημιώσεως μόνον η περίοδος μεταξύ της 1ης Απριλίου 1984 και της 29ης Μαρτίου 1989. Κατά συνέπεια, η περίοδος αποζημιώσεως δεν μπορεί να υπερβεί την 29 Μαρτίου 1989, ημερομηνία μετά την οποία η καθυστέρηση της επαναλήψεως της παραγωγής γάλακτος δεν μπορεί κατά κανένα τρόπο να καταλογιστεί στην Κοινότητα.

269 Κατά συνέπεια, η περίοδος που πρέπει να ληφθεί υπόψη για την αποζημίωση εκτείνεται, για τον Ο. Heinemann, από τις 20 Νοεμβρίου 1984 μέχρι τις 29 Μαρτίου 1989. Υπό τις συνθήκες αυτές, για τις περιόδους εμπορίας 1985/1986, 1986/1987 και 1987/1988 πρέπει να ληφθούν υπόψη 365 ημέρες ενώ η πρώτη περίοδος εμπορίας περιλαμβάνει μόνον 132 ημέρες και η τελευταία 363 ημέρες.

B — Όσον αφορά το υποθετικό εισόδημα του ενάγοντος

270 Το υποθετικό εισόδημα του Ο. Heinemann συντίθεται, σύμφωνα με τον τρόπο υπολογισμού ο οποίος διευκρινίζεται στις σκέψεις 67 έως 69 της παρούσας αποφάσεως,

από τα εισοδήματα τα οποία θα είχε αντλήσει — κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων — από την παράδοση γάλακτος και την πώληση των αγελάδων μετατροπής και των μόσχων, αφαιρουμένων των μεταβλητών εξόδων.

271 Αν και η Επιτροπή επικρίνει το αποτέλεσμα στο οποίο καταλήγει η εκτίμηση της ζημίας του Ο. Heinemann, δεν αμφισβητεί τα διάφορα στοιχεία του υπολογισμού στον οποίο προέβη ο τελευταίος, με εξαίρεση τα ποσοστά μείωσης που εφαρμόζονται στην αρχική ποσότητα αναφοράς σύμφωνα με τις σκέψεις 29 έως 32 της προσωρινής αποφάσεως.

1. Όσον αφορά το υποθετικό εισόδημα που αντλείται από την πώληση του γάλακτος και από την πώληση των αγελάδων μετατροπής και των μόσχων

272 Σύμφωνα με τη μέθοδο που έγινε δεκτή στη σκέψη 92 της παρούσας αποφάσεως, τα εισοδήματα που θα είχε αντλήσει ο Ο. Heinemann από την παράδοση γάλακτος, κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων, υπολογίζονται με τον πολλαπλασιασμό της ποσότητας γάλακτος που θα μπορούσε να είχε παραδοθεί κατά την περίοδο η οποία πρέπει να ληφθεί υπόψη για την αποζημίωση επί την τιμή του γάλακτος· στο ποσό που προκύπτει από τον πολλαπλασιασμό αυτό πρέπει να προστεθεί το εισόδημα που αντλείται από την πώληση των αγελάδων μετατροπής και των μόσχων.

α) Οι υποθετικές ποσότητες αναφοράς

273 Οι διάδικοι συμφωνούν επί της ποσότητας γάλακτος που πρέπει να γίνει δεκτή ως βάση για τον καθορισμό των υποθετικών ποσοτήτων αναφοράς ανά περίοδο εμπορίας γάλακτος. Η ποσότητα αυτή υπολογίζεται, σύμφωνα με τις σκέψεις 28 έως 32 της προσωρινής αποφάσεως, βάσει των ποσοτήτων που χρησίμευσαν για τον καθορισμό της πριμοδοτήσεως μη εμπορίας. Η εν λόγω ποσότητα ανέρχεται σε 36 705 kg.

- 274 Σύμφωνα με τη σκέψη 29 της προσωρινής απόφασης, σε αυτή την ποσότητα βάσεως, προσαυξημένη κατά 1 %, εφαρμόζεται ένα ποσοστό μείωσης που αντιπροσωπεύει τα ποσοστά μείωσης τα οποία ισχύουν επί των παραδόσεων στις οποίες αναφέρεται το άρθρο 2, παράγραφος 2, του κανονισμού 857/84. Αυτό το αντιπροσωπευτικό ποσοστό μείωσης αποτελεί σημείο διαφωνίας.
- 275 Ενώ δεν αμφισβητείται ότι το κανονικό ποσοστό μείωσης είναι 4 % σύμφωνα με τον Milch-Garantiemengen-Verordnung (κανονισμό για την εφαρμογή του κοινοτικού καθεστώτος συμπληρωματικής εισφοράς, στο εξής: MGVO), ο ενάγων ζητεί την εφαρμογή ποσοστού 2 % ισχύοντος, κατά την άποψή του, για ελάχιστες ποσότητες όπως οι δικές του.
- 276 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η εφαρμογή του γενικού ποσοστού μείωσης 4 % ευνοεί τον ενάγοντα διότι, για τις περιόδους μετά την περίοδο 1984/1985, τα ποσοστά μείωσης ήταν υψηλότερα.
- 277 Αναφερόμενο ιδίως στην απόφαση της 5ης Μαΐου 1994, C-21/92, Kamp (Συλλογή 1994, σ. I-1619), το Συμβούλιο δηλώνει ότι είναι διατεθειμένο να δεχθεί ένα αντιπροσωπευτικό ποσοστό μείωσης 7,5 %.
- 278 Ενόψει αυτών των διαφορετικών απόψεων, ο πραγματογνώμων αναφέρεται στη γερμανική ρύθμιση περί των ποσοστών μείωσης που προβλέπεται στο άρθρο 4, παράγραφοι 2 και 3, του MGVO και ιδίως στην παρέκκλιση που εισάγεται υπέρ των επιχειρηματιών των οποίων οι παραδόσεις είναι κατώτερες των 161 000 kg γάλακτος ανά περίοδο εμπορίας. Θεωρεί ότι η πλέον ενδεδειγμένη λύση είναι η θέσπιση διαφοροποιημένων ποσοστών όπως προκύπτει από υποθετική εφαρμογή της γερμανικής κανονιστικής ρυθμίσεως. Κατά την άποψή του, για τις τρεις πρώτες περιόδους εμπορίας, το ποσοστό μείωσης ανέρχεται σε 2 % και, για τις δύο τελευταίες, σε 7,5 %.

- 279 Ο πραγματογνώμων αναφέρεται επίσης σε επιδότηση 300 DEM για 1 000 kg μη παραθέντος γάλακτος λόγω της αύξησης κατά 5 % του αρχικού ποσοστού μείωσης για την περίοδο 1987/1988 και 241 γερμανικά μάρκα (DEM) υπό τις ίδιες προϋποθέσεις για την επόμενη περίοδο. Όπως επισημαίνει ο γενικός εισαγγελέας στο τέλος του σημείου 130 των προτάσεών του, ο πραγματογνώμων περιλαμβάνει στον υπολογισμό του υποθετικού εισοδήματος που απορρέει από την πώληση του γάλακτος ποσό 600 DEM για την περίοδο 1987/1988 και 482 DEM για την τελευταία περίοδο.
- 280 Ο ενάγων δέχεται την πρόταση του πραγματογνώμονα υπό την επιφύλαξη της αναγνώρισης του δικαιώματός του επί αποζημιώσεως στο ύψος της εν λόγω επιδοτήσεως. Λόγω πρόσθετης μείωσης που ισχυρίζεται ότι υπέστη, ζητεί επιπλέον, κατ' εφαρμογήν του MGVO, αποζημίωση 440 DEM για καθεμία από τις δύο τελευταίες περιόδους. Προς υποστήριξη του αιτήματός του διατείνεται ότι έπρεπε να φέρει το βάρος μιας άλλης μείωσης ύψους 3 % από 1ης Απριλίου 1987.
- 281 Η Επιτροπή επαναλαμβάνει την επιχειρηματολογία της κατά την οποία η επιλογή των εφαρμοστέων ποσοστών μείωσης είναι νομικό ζήτημα επί του οποίου απόκειται στο Δικαστήριο να λάβει θέση.
- 282 Τονίζεται συναφώς ότι τέτοιο ζήτημα εμπίπτει στο εσωτερικό δίκαιο κράτους μέλους. Δεν απόκειται επομένως στο Δικαστήριο να το ερμηνεύσει, ακόμη και όταν αυτό εξασφαλίζει τη μεταφορά κοινοτικής κανονιστικής ρυθμίσεως στην εσωτερική έννομη τάξη.
- 283 Είναι βέβαιο ότι ούτε το ενιαίο ποσοστό μείωσης 4 % που προτείνει η Επιτροπή για όλη τη σχετική περίοδο αποζημιώσεως ούτε το ποσοστό μείωσης 7,5 % που δέχεται να λάβει υπόψη το Συμβούλιο αντικατοπτρίζουν τα πραγματικά ποσοστά μείωσης που θα εφαρμόζονταν στον ενάγοντα κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων. Πράγματι, η ίδια η Επιτροπή δέχεται την ύπαρξη υψηλότερου ποσοστού περί το τέλος της οικείας περιόδου και το Συμβούλιο προτείνει, σύμφωνα με τις ίδιες τις δηλώσεις του, το ποσοστό που προβλήθηκε στο πλαίσιο της προσφοράς αποζημιώσεως η οποία πραγματοποιήθηκε κατ' εφαρμογήν του κανονισμού 2187/93.

- 284 Είναι απεναντίας βέβαιο — όπως άλλωστε έκρινε επανειλημμένα το Δικαστήριο (βλ. π.χ., απόφαση της 15ης Απριλίου 1997, C-22/94, Irish Farmers Association κ.λπ., Συλλογή 1997, σ. I-1809) — ότι οι χορηγηθείσες στον ενάγοντα ποσότητες αναφοράς θα είχαν ελαττωθεί κατά διαφόρους τρόπους κατά τη διάρκεια των διαφόρων περιόδων, είτε λόγω των ισχυουσών μειώσεων, είτε λόγω της αναστολής της εμπορίας ενός μέρους των ποσοτήτων αυτών.
- 285 Υπό τις συνθήκες αυτές, η μέθοδος του πραγματογνώμονα φαίνεται περισσότερο ενδεδειγμένη για την πραγματική κατάσταση του O. Heinemann. Κατά συνέπεια, στην αρχική ποσότητα των 36 705 kg γάλακτος πρέπει να εφαρμοστεί ποσοστό μείωσης 2 % για τις τρεις πρώτες περιόδους και 7,5 % για τις δύο τελευταίες σχετικές περιόδους. Δεδομένου ότι ο Γερμανός νομοθέτης, σε αντιστάθμισμα της αύξησης κατά 5 % του εφαρμοζομένου στις τελευταίες αυτές περιόδους ποσοστού μείωσης, προέβλεψε μια επιδότηση, αυτή πρέπει να ληφθεί υπόψη κατά τον υπολογισμό της αποζημίωσης. Απεναντίας, η επιδότηση των 440 DEM που ζητεί ο ενάγων δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη δεδομένου ότι ο τελευταίος δεν συνόδευσε το αίτημά του με καμία διευκρίνιση επιτρέπουσα στο Δικαστήριο να εκτιμήσει το βάσιμό του.
- 286 Κατά συνέπεια, λαμβανομένης υπόψη της διάρκειας κάθε περιόδου που πρέπει να ληφθεί υπόψη για την αποζημίωση, οι σχετικές υποθετικές ποσότητες αναφοράς γάλακτος ανέρχονται σε 13 139 kg για την περίοδο 1984/1985, 36 331 kg για τις περιόδους 1985/1986 και 1986/1987, 34 292 kg για την περίοδο 1987/1988 και 34 104 kg για την περίοδο 1988/1989.

β) Η τιμή του γάλακτος

- 287 Ο O. Heinemann επικαλείται τις τιμές του γάλακτος που προκύπτουν από την έκθεση πραγματογνωμοσύνης Spandau. Το Συμβούλιο προβάλλει ότι οι τιμές αυτές προσεγγίζουν εκείνες που είχαν γίνει δεκτές στο πλαίσιο της προσφοράς αποζημίωσης σε ορισμένους παραγωγούς με τον κανονισμό 2187/93.

- 288 Κατά την ακρόαση της 20ής Μαΐου 1996, οι διάδικοι συμφώνησαν ρητώς επί των τιμών αυτών. Βάσει της συμφωνίας αυτής, ο παραγωγόμων έλαβε υπόψη, ανά περίοδο και ανά 100 kg παραδοθέντος γάλακτος, τιμές ανερχόμενες σε 67,1 DEM για την περίοδο 1984/1985, 70,1 DEM για την περίοδο 1985/1986, 69,3 DEM για τις περιόδους 1986/1987 και 1987/1988 και 75,2 DEM για την περίοδο 1988/1989.
- 289 Για τον υπολογισμό των ποσών που αντιστοιχούν στα ανά περίοδο εμπορίας αποτελέσματα από την πώληση του γάλακτος, οι τιμές αυτές πρέπει να πολλαπλασιαστούν επί τις ποσότητες που αναφέρονται στη σκέψη 286 της παρούσας αποφάσεως, πράξη η οποία καταλήγει στο ποσό των 8 816 DEM για την περίοδο 1984/1985, 25 468 DEM για την περίοδο 1985/1986, 25 177 DEM για την περίοδο 1986/1987, 24 364 DEM για την περίοδο 1987/1988 και 26 128 DEM για την περίοδο 1988/1989.
- 290 Τα εισοδήματα των δύο τελευταίων περιόδων πρέπει να αυξηθούν αντίστοιχα, κατά ποσό 600 DEM και 482 DEM λόγω των μη υπολογισθεισών επιδοτήσεων.
- 291 Από τα προηγούμενα προκύπτει ότι, βάσει των αριθμών και των υπολογισμών του παραγωγόμων, το υποθετικό εισόδημα που ο Ο. Heinemann θα μπορούσε να έχει λάβει από την παραγωγή γάλακτος εκτιμάται σε 111 035 DEM.

γ) Η πώληση των αγελάδων μετατροπής και των μόσχων

- 292 Οι διάδικοι κατέληξαν επίσης σε συμφωνία επί των τιμών των αγελάδων μετατροπής και των μόσχων καθώς και επί του αριθμού, αφενός, των αγελάδων μετατροπής που οδηγούνται κατ' έτος στο σφαγείο και, αφετέρου, των μόσχων που γεννώνται κατ' έτος στην αγέλη. Πράγματι, αν και η Επιτροπή είχε αρχικά ζητήσει την εφαρμογή των αριθμών που προκύπτουν από μια πρώτη παραγωγωμοσύνη συνημμένη στην αγωγή του Ο. Heinemann, τα εναγόμενα όργανα δέχονται τα ανά χιλιόγραμμο γάλακτος ποσά που υποδεικνύει ο τελευταίος, ήτοι: 0,159 DEM για την περίοδο 1984/1985, 0,154 DEM για την περίοδο 1985/1986, 0,140 DEM για την περίοδο 1986/1987, 0,130 DEM για την περίοδο 1987/1988 και 0,141 DEM για την περίοδο 1988/1989. Σύμφωνα με όσα

αναφέρει ο ενάγων, οι αριθμοί αυτοί προέρχονται από στατιστικές του Γεωργικού Επιμελητηρίου της γειτονικής περιφέρειας Lippe της Βεστφαλίας, διότι στις στατιστικές του Γεωργικού Επιμελητηρίου του Ανοβέρου δεν υπάρχουν αριθμοί αναφερόμενοι στην πώληση των αγελάδων μετατροπής και των μόσχων.

- 293 Βάσει των αριθμών αυτών, ο πραγματογνώμων καταλήγει σε εισόδημα αντλούμενο από την πώληση των αγελάδων μετατροπής και των μόσχων το οποίο ανέρχεται σε 2 089 DEM για την περίοδο 1984/1985, 5 595 DEM για την περίοδο 1985/1986, 5 086 DEM για την περίοδο 1986/1987, 4 458 DEM για την περίοδο 1987/1988 και 4 809 DEM για την περίοδο 1988/1989.
- 294 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι δεν υπάρχει κανένας λόγος να μη γίνουν δεκτοί οι υπολογισμοί του πραγματογνώμονα οι οποίοι, εκτός από τις ποσότητες αναφοράς που πρέπει να γίνουν δεκτές, στηρίζονται σε μη αμφισβητούμενους αριθμούς.
- 295 Επομένως, τα υποθετικά εισοδήματα που ο ενάγων θα είχε αντλήσει από την πώληση των αγελάδων μετατροπής και των μόσχων καθορίζονται στο συνολικό ποσό των 22 037 DEM.
- 296 Υπό τις συνθήκες αυτές, τα συνολικά υποθετικά εισοδήματα που ο Ο. Heinemann θα είχε αποκομίσει από την πώληση του γάλακτος καθώς και των αγελάδων μετατροπής και των μόσχων εκτιμώνται σε 133 072 DEM.

2. Όσον αφορά τα μεταβλητά έξοδα

- 297 Οι διάδικοι είναι σύμφωνοι όσον αφορά τον τρόπο υπολογισμού των μεταβλητών εξόδων, αλλά υπάρχει μία διαφορά σχετικά με τα ποσά που πρέπει να γίνουν συναφώς δεκτά.

- 298 Χωρίς να προβάλει δικούς της αριθμούς, η Επιτροπή προσάπτει στον ενάγοντα ότι χρησιμοποιεί τους αριθμούς της πραγματογνωμοσύνης Srandau αντί να στηριχθεί στους αριθμούς που περιλαμβάνονται στην αγωγή και τα παραρτήματά της.
- 299 Δεν αμφισβητείται, αφενός, ότι οι αριθμοί στους οποίους αναφέρεται ο Ο. Heinemann είναι οι αριθμοί της πραγματογνωμοσύνης Srandau και, αφετέρου, ότι στην πραγματογνωμοσύνη αυτή χρησιμοποιούνται κατ' εξαίρεση, για τον υπολογισμό των μεταβλητών εξόδων, οι στατιστικές του Γεωργικού Επιμελητηρίου της Περιφέρειας Lippe της Βεστφαλίας.
- 300 Για τον καθορισμό των μεταβλητών εξόδων, ο πραγματογνώμων καθορίζει, βάσει της εξελίξεως της μέσης παραγωγικότητας ανά αγελάδα, τον αριθμό των αγελάδων που θα έπρεπε να κατέχει ο ενάγων για να παραγάγει τις υποθετικές ποσότητες αναφοράς οι οποίες αναφέρονται στη σκέψη 286 της παρούσας αποφάσεως.
- 301 Ο πραγματογνώμων, στηριζόμενος για τον καθορισμό της εξελίξεως της παραγωγικότητας, αντίθετα προς την πραγματογνωμοσύνη Srandau, στις στατιστικές του Γεωργικού Επιμελητηρίου του Ανοβέρου, καταλήγει σε μέση ποσότητα γάλακτος ανά αγελάδα που ανέρχεται σε 4 515 kg την περίοδο 1984/1985, 4 630 kg την περίοδο 1985/1986, 4 705 kg την περίοδο 1986/1987, 4 400 kg την περίοδο 1987/1988 και 4 390 kg την περίοδο 1988/1989. Ο πραγματογνώμων διευκρινίζει συναφώς ότι οι στατιστικές του Γεωργικού Επιμελητηρίου της Περιφέρειας Lippe της Βεστφαλίας εμφανίζουν παραγωγικότητα ανώτερη εκείνης που προκύπτει από τις στατιστικές του Γεωργικού Επιμελητηρίου του Ανοβέρου και, επομένως, δεν αντιστοιχούν στην πραγματική κατάσταση της εκμεταλλεύσεως του ενάγοντος.
- 302 Αφού υπέμνησε ότι, για ορισμένη ποσότητα γάλακτος που παραδίδεται στα γαλακτοκομεία, πρέπει να παραχθεί μεγαλύτερη ποσότητα, ο πραγματογνώμων επισημαίνει αφενός ότι η αναφερόμενη στην προηγούμενη σκέψη εξέλιξη της παραγωγικότητας είναι εκείνη των παραδιδόμενων ποσοτήτων γάλακτος και, αφετέρου, διευκρινίζει ότι για τον καθορισμό της σχέσεως μεταξύ παραδιδόμενης ποσότητας και παραγόμενης ποσότητας από την εκμετάλλευση του Ο. Heinemann στηρίχθηκε στα ισχύοντα για τις Κάτω Χώρες ποσοστά.

- 303 Οι εκτιμήσεις του πραγματογνώμονα καταλήγουν στην καταγραφή της ανάγκης σε γαλακτοφόρες αγελάδες η οποία ανέρχεται σε εννέα για την πρώτη περίοδο, οκτώ για τις τρεις ακόλουθες περιόδους και επτά για την τελευταία περίοδο.
- 304 Κατά συνέπεια, χρησιμοποιώντας τις στατιστικές που κατήρτισε το Γεωργικό Επιμελητήριο του Ανοβέρου, ο πραγματογνώμων καταλήγει, όπως επισημαίνει ο γενικός εισαγγελέας στον πίνακα που περιλαμβάνεται στο σημείο 136 των προτάσεών του, στα ακόλουθα ποσά όσον αφορά τα μεταβλητά έξοδα του ενάγοντος: 7 157 DEM κατά την περίοδο 1984/1985, 18 120 DEM κατά την περίοδο 1985/1986, 17 736 DEM κατά την περίοδο 1986/1987, 18 136 DEM κατά την περίοδο 1987/1988 και 15 608 DEM κατά την περίοδο 1988/1989. Συνολικά, τα μεταβλητά έξοδα ανέρχονται συνεπώς, κατά τους υπολογισμούς του, σε 76 757 DEM.
- 305 Οι επικρίσεις της Επιτροπής έναντι του πραγματογνώμονα, κατά τις οποίες αυτός θεώρησε εσφαλμένα ότι τα ισχύοντα για τις Κάτω Χώρες ποσοστά προσφέρονται για τον καθορισμό, στο πλαίσιο της εξελίξεως της παραγωγικότητας, της σχέσεως μεταξύ της ποσότητας του παραδιδόμενου και του παραγόμενου γάλακτος, δεν μπορούν να γίνουν δεκτές. Πράγματι, η αιτιολόγηση που προέβαλε ο πραγματογνώμων προς υποστήριξη της μεθόδου που χρησιμοποίησε είναι πειστική και επαρκής.
- 306 Επομένως, από τα ανωτέρω προκύπτει ότι, όσον αφορά τα μεταβλητά έξοδα, πρέπει να γίνουν δεκτά τα υπολογισθέντα από τον πραγματογνώμονα ποσά τα οποία είναι εύλογα και δίκαια.

Γ — Όσον αφορά τα μέσα εναλλακτικά εισοδήματα

- 307 Επισημαίνεται προκαταρκτικά ότι αν και εμμένει στην άποψή του κατά την οποία πρέπει να ληφθούν υπόψη μόνο τα πραγματικά εναλλακτικά εισοδήματα που προέρχονται από την πάχυνση των ταύρων, ο Ο. Heinemann προσκόμισε τα στοιχεία που επιτρέπουν να υπολογιστούν οι τρεις συντελεστές της παραγωγής.

1. Όσον αφορά το εισόδημα που αντλείται από το ελευθερωθέν κεφάλαιο

- 308 Αν και ο ενάγων εξακολουθεί να υποστηρίζει ότι, στην πραγματικότητα, δεν είχε ποτέ στη διάθεσή του το ελευθερωθέν κεφάλαιο, οι διάδικοι συμφώνησαν, στο πλαίσιο του τρόπου υπολογισμού που έγινε τελευταία δεκτός, επί του αντιπροσωπευτικού ποσού του ελευθερωθέντος κεφαλαίου. Αυτό ανέρχεται κατά τον ενάγοντα σε 6 200 DEM ανά θέση στάβλου. Το ποσό αυτό συντίθεται, αφενός, από το μισό της αξίας μιας θέσεως στάβλου, που εκτιμάται σε 8 000 DEM, και, αφετέρου, από τη μέση τιμή αγοράς μιας δαμάλεως, που εκτιμάται σε 2 200 DEM.
- 309 Η Επιτροπή προβάλλει ότι η τιμή των αναγκαίων επενδύσεων για την ανανέωση των μηχανών και ιδίως των εγκαταστάσεων αλμέγματος δεν συμπεριελήφθη στο προμνημιονευθέν ποσό.
- 310 Όσον αφορά το εφαρμοζόμενο επιτόκιο, ο ενάγων υποστηρίζει ότι αυτό ανέρχεται σε 3,5 %, δεδομένου ότι αυτό είναι το επιτόκιο που εφαρμόζει η Γερμανική Κυβέρνηση στις γεωργικές στατιστικές. Η Επιτροπή και το Συμβούλιο θεωρούν ότι ένα επιτόκιο ύψους 5,5 % περίπου είναι περισσότερο εύλογο. Η Επιτροπή υπενθυμίζει ιδίως ότι το επιτόκιο των τόκων υπερημερίας που οφείλονται από της δημοσιεύσεως της προσωρινής αποφάσεως είναι 8 % και ότι ο ίδιος ο ενάγων έλαβε υπόψη, για τους αντισταθμιστικούς τόκους, ένα επιτόκιο που κυμαίνεται μεταξύ 5 και 6,5 %.
- 311 Ο πραγματογνώμων θεωρεί ως ελευθερωθέν κεφάλαιο μόνο το κεφάλαιο που ήταν αναγκαίο για να επενδυθεί εκ νέου σε γαλακτοφόρες αγελάδες κατά την επανάληψη της παραγωγής το 1984. Συναφώς, λαμβάνει ως βάση υπολογισμού την τιμή επί της οποίας συμφώνησαν οι διάδικοι, ήτοι 2 200 DEM ανά δάμαλι, και το πολλαπλασιάζει επί τον αριθμό των αναγκαίων για την παραγωγή γάλακτος αγελάδων. Υπενθυμίζει ότι, όπως στην υπόθεση C-104/89, λαμβάνει υπόψη, αφενός, στα πλαίσια των μεταβλητών εξόδων, τα ποσά τα αναφερόμενα στο κεφάλαιο το οποίο αντιπροσωπεύει τις μηχανές αλμέγματος και τις εγκαταστάσεις ψύξεως και, αφετέρου, κατά την εκτίμηση των προερχομένων από τις ελευθερωθείσες γεωργικές εκτάσεις εισοδημάτων, τα ποσά που αναφέρονται στα προοριζόμενα για τη στέγαση της αγέλης κτίρια (βλ. σκέψη 184 της παρούσας αποφάσεως).

- 312 Λαμβανομένης υπόψη της προοδευτικής μείωσης που εφαρμόζεται στην ποσότητα αναφοράς, ήτοι 2 % κατά τις τρεις πρώτες περιόδους και 7,5 % κατά τις δύο τελευταίες, ο πραγματογνώμων καταλήγει σε ποσό 17 600 DEM όσον αφορά το συνολικό ελευθερωθέν κεφάλαιο.
- 313 Στο κεφάλαιο που προκύπτει κατά τον τρόπο αυτό, ο πραγματογνώμων εφαρμόζει τα προσφερόμενα από τα τοπικά ταμειυτήρια επιτόκια από τα οποία αφαιρεί, όπως εκιτέθηκε στη σκέψη 185 της παρούσας αποφάσεως, το ετήσιο ποσοστό διακυμάνσεως του δείκτη τιμών καταναλωτή. Έτσι, το εφαρμοζόμενο επιτόκιο είναι 0,99 % κατά την περίοδο 1984/1985, 1,25 % κατά την περίοδο 1985/1986, 2,88 % κατά την περίοδο 1986/1985, 2,18 % κατά την περίοδο 1987/1988 και 0,95 % κατά την περίοδο 1988/1989.
- 314 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι ο πραγματογνώμων προτείνει, ως εισοδήματα αντλούμενα από το ελευθερωθέν κεφάλαιο, ποσό 71 DEM για την περίοδο 1984/1985, 248 DEM για την περίοδο 1985/1986, 570 DEM για την περίοδο 1986/1987, 432 DEM για την περίοδο 1987/1988 και 187 DEM για την περίοδο 1988/1989.
- 315 Ο ενάγων προβάλλει ότι σε περίπτωση αφαιρέσεως του ποσοστού του πληθωρισμού από το προερχόμενο εκ του ελευθερωθέντος κεφαλαίου προϊόν, δεν θα είχε πραγματοποιήσει εισοδήματα διότι το επιτόκιο ήταν αρνητικό κατά την περίοδο αναφοράς.
- 316 Τα εναγόμενα όργανα επικρίνουν επίσης την αφαίρεση του ποσοστού του πληθωρισμού. Η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι αν ο επιχειρηματίας είχε τοποθετήσει το ελευθερωθέν κεφάλαιο στην τράπεζα, θα είχε λάβει τόκους βάσει του κανονικού επιτοκίου χωρίς αφαίρεση του ποσοστού του πληθωρισμού.
- 317 Τα εναγόμενα όργανα αμφισβητούν επιπλέον τη λήψη υπόψη μόνο της τιμής των δαμάλων. Κατά την άποψή τους, όλες οι κατηγορίες γαλακτοφόρων αγελάδων πρέπει να υπολογιστούν ώστε να ληφθεί υπόψη η σύνθεση της αγέλης από αγελάδες ευρισκόμενες σε διάφορα στάδια θηλασμού.

- 318 Όσον αφορά τη σύνθεση της αγέλης που έλαβε υπόψη ο πραγματογνώμων για να καθορίσει το ελευθερωθέν κεφάλαιο, διαπιστώνεται ότι ο πραγματογνώμων υιοθετεί την ίδια μέθοδο με την περιγραφείσα στη σκέψη 188 της παρούσας αποφάσεως, στο μέτρο που λαμβάνει υπόψη μόνο τις αγελάδες οι οποίες ήταν αναγκαίες για την παραγωγή των υποθετικών ποσοτήτων που χορηγήθηκαν στην αρχή της αναλήψεως της παραγωγής γάλακτος.
- 319 Επισημαίνεται ότι ο πραγματογνώμων στηρίζεται, στην περίπτωση του Ο. Heinemann, μόνο στην τιμή μιας δαμάλεως και δεν λαμβάνει υπόψη, αντίθετα με την υπόθεση C-104/89, τις διάφορες κατηγορίες αγελάδων που συνθέτουν κατ' ανάγκη την αγέλη κατά την επανάληψη της παραγωγής γάλακτος (βλ. σκέψη 182 της παρούσας αποφάσεως).
- 320 Εντούτοις, η υιοθετηθείσα από τον πραγματογνώμονα μέθοδος πρέπει να θεωρηθεί ως εύλογη και δίκαιη για δύο λόγους. Αφενός, το περιορισμένο μέγεθος της αγέλης του Ο. Heinemann δεν επιτρέπει να ληφθούν υπόψη όλα τα χαρακτηριστικά των αγελάδων που συνθέτουν μια αγέλη μεγαλύτερου μεγέθους· η διακύμανση άλλωστε των τιμών των ζώων βάσει των διαφόρων κατηγοριών στις οποίες ανήκουν είναι ελάχιστη, όπως προκύπτει από την ανάλυση των ολλανδικών τιμών. Αφετέρου, παρά τις επικρίσεις της, η ίδια η Επιτροπή στηρίχθηκε, για τους υπολογισμούς της, σε τιμή 2 200 DEM.
- 321 Απεναντίας, για τους λόγους που εκτίθενται στη σκέψη 191 της παρούσας αποφάσεως, πρέπει να μη ληφθεί υπόψη η αφαίρεση του ποσοστού του πληθωρισμού και, κατά συνέπεια, να γίνει δεκτή η εφαρμογή των επιτοκίων που προσφέρονται από τα τοπικά ταμειυτήρια.
- 322 Λαμβανομένων υπόψη των επιτοκίων ύψους 3,39 % για την περίοδο 1984/1985, 3,25 % για την περίοδο 1985/1986, 2,78 % για την περίοδο 1986/1987, 2,38 % για την περίοδο 1987/1988, και 2,25 % για την περίοδο 1988/1989, το κεφάλαιο που ήταν αναγκαίο το 1984 για να αγοραστούν εννέα δαμάλεις στην τιμή των 2 200 DEM η καθεμία θα είχε αποφέρει στον ενάγοντα εισοδήματα αντιστοίχως 243 DEM, 643 DEM, 550 DEM, 471 DEM και 443 DEM.

323 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι τα προερχόμενα από το ελευθερωθέν κεφάλαιο μέσα εναλλακτικά εισοδήματα του Ο. Heinemann ανέρχονται συνολικά σε 2 350 DEM.

2. Όσον αφορά το εισόδημα που αντλείται από τις ελευθερωθείσες γεωργικές εκτάσεις

324 Οι διάδικοι — βάσει των στοιχείων που προκύπτουν είτε από τις στατιστικές του Γεωργικού Επιμελητηρίου του Άνοβέρου, τις οποίες χρησιμοποιεί ο Ο. Heinemann, είτε από τις στατιστικές του Γεωργικού Επιμελητηρίου της Περιφέρειας Lippe της Βεστφαλίας, στις οποίες αναφέρεται η Επιτροπή — επικαλούνται διαφορετικούς αριθμούς τόσο σχετικά με τις τιμές εκμισθώσεως όσο και τις ανάγκες σε εκτάρια ανά αγελάδα, όπως προκύπτει από τους πίνακες που περιλαμβάνονται στο σημείο 142 των προτάσεων του γενικού εισαγγελέα.

325 Σύμφωνα με τη μέθοδο υπολογισμού που εφαρμόστηκε στην υπόθεση C-104/89, ο πραγματογνώμων λαμβάνει υπόψη, εκτός της τιμής εκμισθώσεως των ελευθερωθεισών γεωργικών εκτάσεων, την τιμή εκμισθώσεως των κτιρίων που βρίσκονται στις εκτάσεις αυτές. Αναφερόμενος στα ίδια στατιστικά στοιχεία με τον ενάγοντα, αποτιμά αντιστοίχως την τιμή εκμισθώσεως ανά εκτάριο και την ελευθερωθείσα συνολική έκταση σε 560 DEM και 5,06 εκτάρια για την περίοδο 1984/1985, 520 DEM και 4,74 εκτάρια για την περίοδο 1985/1986, 717 DEM και 4,46 εκτάρια για την περίοδο 1986/1987, 644 DEM και 4,27 εκτάρια για την περίοδο 1987/1988, και 610 DEM και 4,26 εκτάρια για την περίοδο 1988/1989.

326 Βάσει των στοιχείων αυτών, καταλήγει σε αντλούμενο από την εκμίσθωση των γεωργικών εκτάσεων εισόδημα ύψους 1 026 DEM κατά την περίοδο 1984/1985, 2 463 DEM κατά την περίοδο 1985/1986, 3 289 DEM κατά την περίοδο 1986/1987, 2 749 DEM κατά την περίοδο 1987/1988 και 2 585 DEM κατά την περίοδο 1988/1989· από τα στοιχεία αυτά προκύπτει συνολικό εισόδημα, προερχόμενο από τις ελευθερωθείσες γεωργικές εκτάσεις, ύψους 12 112 DEM.

327 Ο Ο. Heinemann υποστηρίζει, πρώτον, ότι ο πραγματογνώμων συμπεριέλαβε εσφαλμένα στους υπολογισμούς του το μίσθωμα των κτιρίων και ότι, εν πάση περιπτώσει, τα ποσά που ελήφθησαν υπόψη από την εκμίσθωση των γαιών ανά εκτάριο δεν μπορούν να υπερβαίνουν εκείνα στα οποία αναφέρεται η Επιτροπή. Δεύτερον, εμμένει στην επι-

χειριματολογία του κατά την οποία η μόνη κατηγορία εισοδήματος που πρέπει να ληφθεί υπόψη είναι η προερχόμενη από τη δραστηριότητα της παχύνσεως εννέα ταύρων.

- 328 Δεδομένου ότι η γεωργική έκταση που ελευθερώνεται κατόπιν της παύσεως της παραγωγής γάλακτος είναι μόνον η κατεχόμενη από την αγέλη γαλακτοφόρων αγελάδων και ότι μόνον η έκταση αυτή μπορεί να εκμισθωθεί, η έκταση αυτή πρέπει να καθοριστεί με τον πολλαπλασιασμό του αναγκαίου ανά περίοδο εμπορίας αριθμού αγελάδων επί τον συντελεστή επιβαρύνσεως ανά εκτάριο· το τελευταίο αυτό στοιχείο εμφανίζει, σε μονάδες μεγάλων ζώων, τον αριθμό αγελάδων που μπορούν να εκτραφούν ανά εκτάριο.
- 329 Οι υπάρχουσες διαφορές, παρά τη χρήση των ίδιων στατιστικών στοιχείων, μεταξύ του αποτελέσματος το οποίο προβάλλει ο ενάγων και του αποτελέσματος στο οποίο καταλήγει ο πραγματογνώμων, οφείλονται, σύμφωνα με τις διευκρινίσεις του τελευταίου, σε εσφαλμένη ερμηνεία εκ μέρους του Ο. Heinemann των αριθμών σχετικά με τον συντελεστή επιβαρύνσεως σε μονάδες μεγάλων ζώων.
- 330 Οι διευκρινίσεις που παρέχει ο πραγματογνώμων σχετικά με την πλάνη στην οποία υποπίπτει ο ενάγων είναι λογικές και πειστικές. Δεν προσκομίστηκε άλλωστε από τους διαδίκους κανένα στοιχείο που να ανασκευάζει την ανάλυση του πραγματογνώμονα, η οποία πρέπει κατά συνέπεια να γίνει δεκτή, αφού διορθωθούν πάντως ορισμένα μικρά υπολογιστικά σφάλματα που περιέχει. Είναι επομένως δικαιολογημένο και εύλογο να εκτιμηθεί το υποθετικό εισόδημα που ο ενάγων θα είχε αντλήσει από την εκμίσθωση των ελευθερωθεισών γεωργικών εκτάσεων σε 12 112 DEM.

3. Όσον αφορά το εισόδημα που αντλείται από τον ελευθερωθέντα χρόνο εργασίας

- 331 Ο ενάγων υποστηρίζει ότι ο χρόνος εργασίας που αφιέρωνε στις γαλακτοφόρες αγελάδες ήταν μία και μισή ώρα ημερησίως, ήτοι 45 λεπτά το πρωί και 45 λεπτά το βράδυ. Από αυτό προκύπτει ότι η παύση της παραγωγής γάλακτος ελευθέρωσε 547,5 ώρες εργασίας ετησίως.

- 332 Κατά την άποψη της Επιτροπής, ο συνολικός αριθμός ωρών που είναι αναγκαίος για την εκτροφή μιας γαλακτοφόρου αγελάδας ανέρχεται σε 80 ετησίως. Ο αριθμός αυτός υπόκειται σε διακυμάνσεις αναλόγως του μεγέθους της αγέλης, δεδομένου ότι μια μεγάλη αγέλη απαιτεί κατ' αρχήν λιγότερες ώρες εργασίας ανά αγελάδα απ' ό,τι μια μικρότερη αγέλη. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι ο ενάγων χρειαζόταν, για 9 γαλακτοφόρες αγελάδες, συνολικό χρόνο εργασίας 720 ωρών ετησίως.
- 333 Όσον αφορά την αμοιβή της εργασίας, ο ενάγων εμμένει στην επιχειρηματολογία του κατά την οποία το εισόδημα που πρέπει να ληφθεί υπόψη είναι εκείνο που θα είχε αποκομίσει ο έχων την εκμετάλλευση ή ένα μέλος της οικογενείας του ασκώντας δραστηριότητα στον τομέα της παχύνσεως ταύρων. Προβάλλει πάντως ότι η εργασία στον τομέα της παχύνσεως ταύρων παρουσίασε αρνητικές αμοιβές, με εξαίρεση την περίοδο 1985/1986 η οποία του απέφερε εισόδημα 8 567 DEM.
- 334 Η Επιτροπή απεναντίας στηρίζει την εκτίμησή της στο μέσο ωρομίσθιο ανά εργαζόμενο στη γεωργία, το οποίο ανερχόταν σε 9,79 DEM κατά την περίοδο 1984/1985, 8,15 DEM κατά την περίοδο 1985/1986, 4,50 DEM κατά την περίοδο 1987/1988 και 9,77 DEM κατά την περίοδο 1988/1989. Πολλαπλασιαζόμενοι επί τις ελευθερωθείσες ώρες εργασίας, οι αριθμοί αυτοί καταλήγουν σε εισόδημα 25 390 DEM από τον ελευθερωθέντα χρόνο εργασίας.
- 335 Ο πραγματογνώμων επισημαίνει ότι, σύμφωνα με τις στατιστικές του Γεωργικού Επιμελητηρίου του Άνοβερου, ο χρόνος εργασίας που αφιερώνεται ετησίως στην εκτροφή ανέρχεται ανά αγελάδα σε 60 ώρες. Επιβεβαιώνει την εκτίμηση της Επιτροπής κατά την οποία οι ανάγκες σε ώρες εργασίας είναι μεγαλύτερες για τις αγέλες μικρού μεγέθους, όπως αυτή του ενάγοντος. Για τον λόγο αυτό, λαμβάνοντας υπόψη τις προβαλλόμενες από τον ενάγοντα 547,5 ώρες εργασίας ετησίως, καταλήγει στον αριθμό των 68,44 ωρών ετησίως ανά αγελάδα, αριθμό τον οποίο στρογγυλοποιεί σε 70 ώρες για να λάβει υπόψη το μικρό μέγεθος της αγέλης του Ο. Heinemann, ήτοι συνολικά σε 560 ώρες ετησίως.
- 336 Πολλαπλασιάζοντας τον χρόνο που ο ενάγων θα έπρεπε να αφιερώσει στην εκτροφή της αγέλης του ανά περίοδο επί το ελάχιστο ωρομίσθιο, καθαρό από κοινωνικές επι-

βαρύνσεις, ενός εργαζομένου στη γεωργία, ήτοι: 9,67 DEM κατά την περίοδο 1984/1985, 9,97 DEM κατά την περίοδο 1985/1986, 10,17 DEM κατά την περίοδο 1986/1987, 10,40 DEM κατά την περίοδο 1987/1988 και 10,55 DEM κατά την περίοδο 1988/1989, ο πραγματογνώμων καταλήγει σε εισοδήματα ανερχόμενα σε 2 203 DEM κατά την περίοδο 1984/1985 για 227,84 αναγκαίες ώρες εργασίας, 5 583 DEM, 5 695 DEM και 5 824 DEM αντιστοίχως κατά τις περιόδους 1985/1986, 1986/1987 και 1987/1988 για 560 ώρες εργασίας, και 5 141 DEM κατά την περίοδο 1988/1989 για 487,32 ώρες εργασίας. Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι το μέσο συνολικό εναλλακτικό εισόδημα που ο ενάγων θα είχε αποκομίσει από τον ελευθερωθέντα χρόνο εργασίας ανέρχεται, κατά τον πραγματογνώμονα, σε 24 446 DEM.

- 337 Οι διάδικοι διαφωνούν με τις εκτιμήσεις του πραγματογνώμονα. Ο ενάγων θεωρεί ότι το συνολικό εισόδημα είναι υπερβολικά υψηλό λόγω του ότι τα ωρομίσθια που λαμβάνει υπόψη ο πραγματογνώμων ανά περίοδο δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα. Η Επιτροπή, αν και επικρίνει το γεγονός ότι ο πραγματογνώμων παρέλειψε να λάβει υπόψη δευτερεύουσες εργασίες συνδεδεμένες με την εκτροφή των αγελάδων, όπως η καλλιέργεια και η εναποθήκευση ζωοτροφών, εμμένει στην άποψή της ότι η ανάγκη 80 ωρών ετησίως ανά αγελάδα είναι εγγύτερη προς την πραγματικότητα.
- 338 Οι επικρίσεις των διαδίκων δεν μπορούν να γίνουν δεκτές. Δεδομένου ότι ο πραγματογνώμων, για να υπολογίσει τον αριθμό των ωρών εργασίας που ελευθερώνονται από την παύση της παραγωγής γάλακτος, αναφέρεται συγχρόνως στα στοιχεία του αρμόδιου γεωργικού επιμελητηρίου και στις παρεχόμενες από τον ίδιο τον ενάγοντα πληροφορίες, τα συμπεράσματα στα οποία καταλήγει πρέπει να θεωρηθούν ως ακριβή. Όσον αφορά τον ισχυρισμό του ενάγοντος ότι το λαμβανόμενο υπόψη ωρομίσθιο ενός εργαζομένου στη γεωργία είναι υπερβολικά υψηλό, ο ενάγων δεν προσκομίζει εμπειριστατωμένα στοιχεία ικανά να θέσουν υπό αμφισβήτηση την ακρίβεια των ποσών που έλαβε υπόψη ο πραγματογνώμων.
- 339 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι ως μέσα εναλλακτικά εισοδήματα που ο Ο. Heinemann θα είχε αποκομίσει από τον ελευθερωθέντα χρόνο εργασίας πρέπει να ληφθεί υπόψη ποσό 24 446 DEM.

Δ — Όσον αφορά τα αντλούμενα από την πάχυνση ταύρων πραγματικά εναλλακτικά εισοδήματα

- 340 Πρέπει να υπομνηστεί ότι, σύμφωνα με τη νομολογία κατά την οποία η αποζημίωση έχει ως αντικείμενο να αποκαταστήσει στο μέτρο του δυνατού την περιουσία του θύματος της παράνομης συμπεριφοράς των κοινοτικών οργάνων (βλ. προμνημονευθείσα απόφαση Grifoni κατά ΕΚΑΕ, σκέψη 40), τα πραγματικά εναλλακτικά εισοδήματα πρέπει να ληφθούν υπόψη για τον υπολογισμό της οφειλόμενης αποζημίωσης όταν υπερβαίνουν τα μέσα εναλλακτικά εισοδήματα.
- 341 Δεν αμφισβητείται εν προκειμένω ότι ο Ο. Heinemann αφιέρωσε τον ελευθερωθέντα χρόνο εργασίας του στη δραστηριότητα παχύνσεως ταύρων. Απεναντίας, υπάρχει διαφωνία μεταξύ των διαδίκων όσον αφορά τον αριθμό των ταύρων και το αποτέλεσμα που προέκυψε από τη δραστηριότητα αυτή.
- 342 Παρά την αβεβαιότητα όσον αφορά τον αριθμό των προοριζόμενων για πάχυνση ταύρων, ο ενάγων δέχεται ότι είχε αγέλη περιλαμβάνουσα κατά μέσο όρο 14,4 βοοειδή. Ισχυρίζεται επίσης ότι είχε γαλακτοφόρες αγελάδες επί ένα έτος και πλέον μετά την εκπνοή της περιόδου μη εμπορίας, εν αναμονή της χορηγήσεως ποσοστώσεως γάλακτος. Για τον λόγο αυτό του ήταν αδύνατο να εκτρέφει περισσότερους από εννέα ταύρους. Συναφώς, αναφέρεται απλώς στο μέγεθος του στάβλου του που μπορεί να περιλάβει μόνον εννέα αγελάδες.
- 343 Η Επιτροπή αμφισβητεί ότι μια θέση για αγελάδα αντιστοιχεί σε μια θέση για ταύρο και εκτιμά σε 35 τον αριθμό των ταύρων στην εκμετάλλευση του ενάγοντος. Επιπλέον, αμφιβάλει αν ο ενάγων διατήρησε επί ένα έτος μια αγέλη για παραγωγή γάλακτος.
- 344 Όσον αφορά τα προερχόμενα από τη δραστηριότητα της παχύνσεως ταύρων αποτελέσματα, δεν είναι αναγκαίο να εξεταστούν λεπτομερώς οι αριθμοί που προβάλλει ο ενάγων διότι αυτός διατείνεται ότι η δραστηριότητα αυτού του τύπου προκάλεσε ζημιές, με εξαίρεση την περίοδο 1985/1986 για την οποία αναφέρει κέρδη ύψους 8 567 DEM.

- 345 Η Επιτροπή παρουσιάζει διάφορα αποτελέσματα όσον αφορά τα πραγματικά εναλλακτικά εισοδήματα. Πρώτον, επικαλείται πιστοποιητικό προερχόμενο από εταιρία εμπειρογνομόνων λογιστών, προσαρτημένο στην αγωγή αλλά μη φέρον καμία διευκρίνιση, το οποίο αναφέρεται σε πραγματικά εναλλακτικά εισοδήματα ύψους 15 227 - DEM.
- 346 Δεύτερον, στηριζόμενη σε αριθμό 35 ταύρων και σε ακαθάριστο περιθώριο κέρδους ανά ταύρο και ανά περίοδο του οποίου η προέλευση παραμένει αδιευκρίνιστη, η Επιτροπή προβαίνει σε υπολογισμό τον οποίο χαρακτηρίζει «συγκεκριμένο» και ο οποίος καταλήγει σε πραγματικά εναλλακτικά εισοδήματα ύψους 67 541 DEM, αντιστοιχούντα σε πραγματικό κέρδος ύψους 9 303 DEM για την περίοδο 1984/1985, 15 227 DEM για καθεμία από τις τρεις επόμενες περιόδου και 12 557 DEM για την περίοδο 1988/1989.
- 347 Τρίτον, προβαίνοντας στον ίδιο υπολογισμό, αλλά στηριζόμενο τη φορά αυτή στα ακαθάριστα περιθώρια κέρδους ανά ταύρο και ανά περίοδο που προκύπτουν αντίστοιχα από την αγωγή και από την πραγματογνωμοσύνη Spandau, η Επιτροπή καταλήγει σε ποσά 50 252 DEM και 57 286 DEM.
- 348 Αν υποθεθεί, όπως το πράττει ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 149 των προτάσεών του, ότι τα ακαθάριστα περιθώρια κέρδους ανά ταύρο που προκύπτουν από την πραγματογνωμοσύνη Spandau — ήτοι: 356 DEM κατά την περίοδο 1984/1985, 340 DEM κατά την περίοδο 1985/1986, 432 DEM κατά την περίοδο 1986/1987, 325 DEM κατά την περίοδο 1987/1988 και 389 DEM κατά την περίοδο 1988/1989 — δεν αμφισβητούνται και ότι ο αριθμός των προοριζόμενων για πάχυνση ταύρων ανέρχεται σε 21 σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του πραγματογνώμονα, ο ενάγων θα είχε αποκομίσει πραγματικά εισοδήματα ύψους 33 448 DEM, ποσό που αντιστοιχεί σε εκείνο στο οποίο κατέληξε ο γενικός εισαγγελέας στο εν λόγω σημείο 149 των προτάσεών του.
- 349 Ενόψει των διαφορετικών αυτών ποσών που μπορούν να αντιστοιχούν στα εναλλακτικά εισοδήματα τα οποία αποκόμισε πράγματι ο ενάγων από την πάχυνση ταύρων, δια-

πιστώνεται ότι η Επιτροπή δεν προσκόμισε στοιχεία αρκούντως ακριβή για να θέσει υπό αμφισβήτηση τους αριθμούς στους οποίους στηρίχθηκε ο O. Heinemann. Κανένα από τα στοιχεία υπολογισμού τα οποία επικαλείται η Επιτροπή δεν στηρίζεται πράγματι στον ακριβή αριθμό ταύρων που κατείχε ο ενάγων διότι, παρά τις προσπάθειες του πραγματογνώμονα να εκτιμήσει τον αριθμό αυτό, αυτός παρέμεινε ανακριβής. Επιπλέον, τα ακαθάριστα περιθώρια κέρδους σχετικά με τη δραστηριότητα παχύνσεως ταύρων προέρχονται από στατιστικά στοιχεία και έχουν επομένως χαρακτήρα κατά το μάλλον ή ήττον υποθετικό.

- 350 Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι δεν αποδείχθη ότι ο ενάγων αποκόμισε από τη δραστηριότητα παχύνσεως ταύρων πραγματικά εναλλακτικά εισοδήματα υπερβαίνοντα τα μέσα εναλλακτικά εισοδήματα.

Ε — Όσον αφορά τους αντισταθμιστικούς τόκους

- 351 Στο μέτρο που ο ενάγων, με το αίτημα αντισταθμιστικών τόκων, αποσκοπεί στο να επιτύχει μεγέθυνση των με αριθμητικά στοιχεία αιτημάτων που περιλαμβάνονται στην αγωγή του, πρέπει να υπομνηστεί ότι τέτοιο αίτημα είναι παραδεκτό μόνον όσον αφορά την αποκατάσταση των ζημιών που οφείλονται στη μείωση της αξίας του νομίσιματος (βλ. σκέψεις 52, 53 και 58 της παρούσας αποφάσεως).

- 352 Συναφώς, είναι εύλογο και δίκαιο, το συνολικό ποσό της οφειλόμενης αποζημιώσεως να γεννά τόκους με επιτόκιο 1,5 % από τις 20 Νοεμβρίου 1984, ημερομηνία κατά την

οποία εξέπνευσε η δέσμευση περί μη εμπορίας. Το επιτόκιο αυτό προκύπτει από το γεγονός ότι, σύμφωνα με την έκθεση πραγματογνωμοσύνης, το ποσοστό του πληθωρισμού ήταν 1,2 % κατά μέσο όρο κατά τη διάρκεια της λαμβανόμενης υπόψη περιόδου.

ΣΤ — Όσον αφορά την οφειλόμενη στον Ο. Heinemann αποζημίωση

- 353 Βάσει των ποσοτήτων γάλακτος που πρέπει να ληφθούν υπόψη και των τιμών που αντιστοιχούν στην κατάσταση του ενάγοντος, το συνολικό εισόδημα που αυτός θα είχε αποκομίσει από την υποθετική παράδοση γάλακτος πρέπει να καθοριστεί σε 111 035 DEM (βλ. σκέψη 291 της παρούσας αποφάσεως).
- 354 Η πώληση των αγελάδων μετατροπής και των μόσχων θα του είχε αποφέρει, όπως εκτέθηκε στη σκέψη 295 της παρούσας αποφάσεως, το συνολικό ποσό των 22 037 DEM, που αντιστοιχεί σε εκείνο στο οποίο κατέληξε ο πραγματογνώμων.
- 355 Από τα ανωτέρω ποσά αφαιρούνται τα μεταβλητά έξοδα που αντιστοιχούν, σύμφωνα με τα εκτεθέντα στη σκέψη 304 της παρούσας αποφάσεως, σε εκείνα στα οποία κατέληξε ο πραγματογνώμων. Συνολικά, τα μεταβλητά έξοδα ανέρχονται σε 76 757 DEM.
- 356 Όσον αφορά τους τρεις συντελεστές της παραγωγής που αποτελούν το μέσο εναλλακτικό εισόδημα, το εισόδημα που θα είχε αντλήσει ο Ο. Heinemann από το ελευθερωθέν κεφάλαιο εκτιμάται σε 2 350 DEM, εκείνο που θα είχε αποκομίσει από τις

διαθέσιμες γεωργικές εκτάσεις σε 12 112 DEM και εκείνο που θα του είχε αποφέρει μια εναλλακτική εργασία σε 24 446 DEM (βλ. σκέψεις 323, 330 και 336 της παρούσας αποφάσεως).

357 Η αρχή της πλήρους αποκαταστάσεως της πράγματι προκληθείσας ζημίας επιβάλλει να λαμβάνονται υπόψη τα πραγματικά εναλλακτικά εισοδήματα για τον υπολογισμό της οφειλόμενης αποζημιώσεως όταν υπερβαίνουν τα μέσα εναλλακτικά εισοδήματα. Ο ενάγων διατείνεται όμως ότι δεν είχε εισοδήματα, με εξαίρεση μιας μόνης περιόδου. Δεδομένου ότι οι συναφείς ενδείξεις της Επιτροπής δεν επιτρέπουν να τεθούν υπό αμφισβήτηση οι αριθμοί τους οποίους επικαλείται ο Ο. Heinemann, διαπιστώνεται ότι ο τελευταίος δεν είχε πραγματικά εναλλακτικά εισοδήματα υψηλότερα από τα μέσα εναλλακτικά εισοδήματα.

358 Κατά συνέπεια, ο ατομικός λογαριασμός του Ο. Heinemann καθορίζεται σύμφωνα με τα ποσά που εμφανίζονται στον ακόλουθο πίνακα:

	Σύνολα (σε DEM)
Πώληση γάλακτος	111 035
Πώληση αγελάδων και μόσχων	22 037
Σύνολο (ακαθάριστο υποθετικό εισόδημα)	133 072
Μεταβλητά έξοδα	76 753
Υποθετικό εισόδημα	56 319
Μέσα εναλλακτικά εισοδήματα	111 035
— Εισόδημα εκ του κεφαλαίου	22 037
— Εισόδημα εκ του εδάφους	133 072
— Εισόδημα εκ της εργασίας	76 753
Σύνολο των μέσων εναλλακτικών εισοδημάτων	38 908
Διαφυγόν κέρδος	17 411

359 Κατόπιν των ανωτέρω, το Συμβούλιο και η Επιτροπή οφείλουν αλληλεγγύως να καταβάλουν στον Ο. Heinemann, προς αποκατάσταση του διαφυγόντος κέρδους, συνολική

αποζημίωση ύψους 17 411 DEM, πλέον τόκων με ετήσιο επιτόκιο 1,5 % από της 20ής Νοεμβρίου 1984 μέχρι της ημερομηνίας δημοσιεύσεως της προσωρινής αποφάσεως.

- 360 Το ποσό αυτό γεννά τόκους υπερημερίας με ετήσιο επιτόκιο 7 % από της τελευταίας αυτής ημερομηνίας μέχρις εξοφλήσεως.

VI — Επί των δικαστικών εξόδων

- 361 Σύμφωνα με το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπήρχε σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δεδομένου ότι το αίτημα καταδίκης στα δικαστικά έξοδα μπορεί να υποβληθεί κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, το γεγονός ότι ο Ο. Heinemann διατύπωσε τέτοιο αίτημα με το υπόμνημα απαντήσεως δεν έχει επίδραση επί του παραδεκτού του. Επομένως, διαπιστώνεται ότι όλοι οι διάδικοι διατύπωσαν αιτήματα σχετικά με τα δικαστικά έξοδα.
- 362 Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 3, του ίδιου κανονισμού, το Δικαστήριο μπορεί να κατανείμει τα έξοδα ή να αποφασίσει ότι κάθε διάδικος φέρει τα δικαστικά του έξοδα σε περίπτωση μερικής ήττας των διαδίκων ή εφόσον συντρέχουν εξαιρετικοί λόγοι.
- 363 Επισημαίνεται συναφώς ότι τόσο από το διατακτικό της προσωρινής αποφάσεως όσο και από το σκεπτικό της προκύπτει ότι τα αιτήματα των εναγόντων κατ' ουσία έγιναν δεκτά. Πράγματι, το Δικαστήριο αναγνώρισε το δικαίωμά τους να αποκατασταθεί η

ζημία την οποία υπέστη καθένας από αυτούς λόγω του ανίσχυρου χαρακτήρα της ρυθμίσεως που εισήχθη με τους κανονισμούς 857/84 και 1371/84, στο μέτρο που η ρύθμιση αυτή δεν προέβλεπε τη χορήγηση ποσότητας αναφοράς στην κατηγορία των παραγωγών SLOM στην οποία ανήκαν οι ενάγοντες.

364 Επισημαίνεται επίσης ότι έστω και αν οι ενάγοντες ηττήθησαν εν μέρει όσον αφορά τα αιτήματά τους περί καταβολής αποζημιώσεων, στο μέτρο που το Δικαστήριο δεν δέχθηκε το σύνολο των αιτούμενων ποσών προς αποκατάσταση του διαφυγόντος κέρδους, οι ενάγοντες επέτυχαν εντούτοις αποζημίωση που υπερβαίνει εκείνη την οποία ήταν διατεθειμένα να τους καταβάλουν τα εναγόμενα όργανα.

365 Κατά συνέπεια, ενόψει της σημασίας της διαφοράς και των κεφαλαίων των αιτημάτων των εναγόντων τα οποία έγιναν δεκτά, τα εναγόμενα όργανα φέρουν τα δικαστικά τους έξοδα, καταδικάζονται δε αλληλεγγύως να καταβάλουν το 90 % των εξόδων των εναγόντων, με εξαίρεση τα έξοδα της πραγματογνωμοσύνης.

366 Τα τελευταία αυτά έξοδα θεωρούνται, κατά το άρθρο 73, στοιχείο α, του Κανονισμού Διαδικασίας, ως έξοδα που μπορούν να αναζητηθούν και συνεπώς βαρύνουν τους διαδίκους.

367 Το Συμβούλιο και η Επιτροπή φέρουν επομένως αλληλεγγύως το 90 % των εξόδων της πραγματογνωμοσύνης. Το απομένον 10 % των εξόδων αυτών βαρύνει το σύνολο των

εναγόντων στις δύο υποθέσεις. Αναλόγως της συμμετοχής των τελευταίων στο συνολικό αιτούμενο ποσό ως αποζημίωση και στο μέτρο που τα αιτήματα του καθενός από αυτούς έγιναν δεκτά, οι ενάγοντες στην υπόθεση C-104/89 φέρουν ο καθένας το 22 % των απομενόντων εξόδων και ο Ο. Heinemann το 12 %.

- 368 Για την κατανομή των εξόδων είναι άνευ σημασίας το γεγονός ότι το Συμβούλιο και η Επιτροπή δήλωσαν διατεθειμένα, επικουρικώς, να αποζημιώσουν τους ενάγοντες βάσει του κανονισμού 2187/93, εφόσον η δήλωση αυτή δεν συνοδεύθηκε ή τουλάχιστον δεν ακολουθήθηκε από την καταβολή των αντίστοιχων ποσών, οπότε η διαφορά θα περιοριζόταν στα ποσά που θα εξακολουθούσαν να οφείλονται μετά μία τέτοια καταβολή.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα)

αποφασίζει:

— στην υπόθεση C-104/89:

- 1) α) Υποχρεώνει το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ενώσεως και την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων να καταβάλουν αλληλεγγύως στον J. M. Mulder αποζημίωση ύψους 555 818 NLG.

β) Το ποσό αυτό είναι τοκοφόρο, με ετήσιο επιτόκιο 1,85 %, από 1ης Οκτωβρίου 1984 μέχρι της ημερομηνίας δημοσιεύσεως της προσωρινής αποφάσεως.

γ) Από της τελευταίας αυτής ημερομηνίας, το εν λόγω ποσό γεννά τόκους υπερημερίας με ετήσιο επιτόκιο 8 %, μέχρις εξοφλήσεως.

2) α) Υποχρεώνει το Συμβούλιο και την Επιτροπή να καταβάλουν αλληλεγγύως στον W. H. Brinkhoff αποζημίωση ύψους 362 383 NLG.

β) Το ποσό αυτό είναι τοκοφόρο, με ετήσιο επιτόκιο 1,85 %, από της 5ης Μαΐου 1984 μέχρι της ημερομηνίας δημοσιεύσεως της προσωρινής αποφάσεως.

γ) Από της τελευταίας αυτής ημερομηνίας, το εν λόγω ποσό γεννά τόκους υπερημερίας με ετήσιο επιτόκιο 8 %, μέχρις εξοφλήσεως.

3) α) Υποχρεώνει το Συμβούλιο και την Επιτροπή να καταβάλουν αλληλεγγύως στον J. M. M. Muskens αποζημίωση ύψους 324 914 NLG.

β) Το ποσό αυτό είναι τοκοφόρο, με ετήσιο επιτόκιο 1,85 %, από της 22ας Νοεμβρίου 1984 μέχρι της ημερομηνίας δημοσιεύσεως της προσωρινής αποφάσεως.

γ) Από της τελευταίας αυτής ημερομηνίας, το εν λόγω ποσό γεννά τόκους υπερημερίας με ετήσιο επιτόκιο 8 %, μέχρις εξοφλήσεως.

4) α) Υποχρεώνει το Συμβούλιο και την Επιτροπή να καταβάλουν αλληλεγγύως στον Tj. Twijnstra αποζημίωση ύψους 579 570 NLG.

β) Το ποσό αυτό είναι τοκοφόρο, με ετήσιο επιτόκιο 1,85 %, από της 10ης Απριλίου 1985 μέχρι της ημερομηνίας δημοσιεύσεως της προσωρινής αποφάσεως.

γ) Από της τελευταίας αυτής ημερομηνίας, το εν λόγω ποσό γεννά τόκους υπερημερίας με ετήσιο επιτόκιο 8 %, μέχρις εξοφλήσεως.

— στην υπόθεση C-37/90:

5) α) Υποχρεώνει το Συμβούλιο και την Επιτροπή να καταβάλουν αλληλεγγύως στον O. Heinemann αποζημίωση ύψους 17 411 DEM.

β) Το ποσό αυτό είναι τοκοφόρο, με ετήσιο επιτόκιο 1,5 %, από της 20ής Νοεμβρίου 1984 μέχρι της ημερομηνίας δημοσιεύσεως της προσωρινής αποφάσεως.

γ) Από της τελευταίας αυτής ημερομηνίας, το εν λόγω ποσό γεννά τόκους υπερημερίας με ετήσιο επιτόκιο 7 %, μέχρις εξοφλήσεως.

— στις δύο υποθέσεις:

6) Απορρίπτει τις αγωγές κατά τα λοιπά.

7) Καταδικάζει το Συμβούλιο και την Επιτροπή στα δικαστικά τους έξοδα και, αλληλεγγύως, στο 90 % των εξόδων των εναγόντων, εξαιρεί των εξόδων της πραγματογνωμοσύνης που διέταξε το Δικαστήριο. Το 90 % των τελευταίων αυτών εξόδων φέρουν αλληλεγγύως το Συμβούλιο και η Επιτροπή.

Το εναπομένον 10 % των εν λόγω εξόδων βαρύνει το σύνολο των εναγόντων στις δύο υποθέσεις, από τους οποίους οι ενάγοντες στην υπόθεση C-104/89 φέρουν ο καθένας το 22 % ο δε Ο. Heinemann το 12 %.

Karpeyn

Hirsch

Ragnemalm

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 27 Ιανουαρίου 2000.

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος του έκτου τμήματος

R. Grass

J. C. Moitinho de Almeida

Περιεχόμενα

I — Επί των αιτημάτων των διαδίκων και των αποτελεσμάτων της πραγματογνωμοσύνης . . .	I- 293
A — Τα αιτήματα στην υπόθεση C-104/89	I- 293
B — Τα αιτήματα στην υπόθεση C-37/90	I- 296
Γ — Τα αποτελέσματα της πραγματογνωμοσύνης	I- 297
II — Επί του παραδεκτού	I- 299
A — Όσον αφορά τον όψιμο χαρακτήρα των αιτημάτων	I- 301
1. Όσον αφορά τον όψιμο χαρακτήρα των με αριθμητικά στοιχεία αιτημάτων	I- 302
2. Όσον αφορά τον όψιμο χαρακτήρα των αιτημάτων καταβολής αντισταθμιστικών τόκων	I- 302
B — Όσον αφορά την ένσταση απαραδέκτου που αντλείται από την ισχύ του δεδικασμένου	I- 306
III — Επί της ουσίας των δύο υποθέσεων	I- 307
A — Όσον αφορά τον υπολογισμό του διαφυγόντος κέρδους σύμφωνα με την προσωρινή απόφαση	I- 307
B — Όσον αφορά τις αρχές που διέπουν την αποκατάσταση της ζημίας που υπέστησαν οι ενάγοντες	I- 308
1. Όσον αφορά τον τρόπο υπολογισμού	I- 309
2. Όσον αφορά τις στατιστικές τιμές	I- 310
3. Όσον αφορά το βάρος αποδείξεως	I- 313
IV — Επί της ουσίας της υποθέσεως C-104/89	I- 314
A — Όσον αφορά τις περιόδους που πρέπει να ληφθούν υπόψη για την αποζημίωση	I- 314
B — Όσον αφορά τα υποθετικά εισοδήματα των εναγόντων	I- 316
1. Όσον αφορά τα προερχόμενα από την παράδοση γάλακτος υποθετικά εισοδήματα	I- 316
α) Οι υποθετικές ποσότητες αναφοράς	I- 316
β) Η τιμή του γάλακτος	I- 318
2. Όσον αφορά τα υποθετικά εισοδήματα που προέρχονται από την πώληση των αγελάδων μετατροπής και των μόσχων	I- 319
Γ — Όσον αφορά τις μεταβλητές επιβαρύνσεις που πρέπει να αφαιρεθούν	I- 324
1. Όσον αφορά τα μεταβλητά έξοδα, εξαιρουμένου του κόστους των έξωθεν εργατικών χειρών	I- 324
α) Όσον αφορά τους υπολογισμούς των διαδίκων και του πραγματογνώμονα	I- 324
β) Όσον αφορά την έννοια των μεταβλητών εξόδων	I- 326
γ) Όσον αφορά το κόστος των ζωοτροφών	I- 327
δ) Όσον αφορά τα έξοδα τα αναφερόμενα στο κεφάλαιο «μίσθωση και συντήρηση των μηχανών»	I- 328
ε) Όσον αφορά τη λήψη υπόψη της υπερπαραγωγής γάλακτος	I- 329
στ) Όσον αφορά τον διπλό υπολογισμό των εξόδων σποράς και άλλων εξόδων	I- 330

ζ) Όσον αφορά τις επικρίσεις σχετικά με τις εδαφικές εκτάσεις που ελήφθησαν υπόψη ή που πρέπει να ληφθούν υπόψη	I- 331
η) Όσον αφορά την ατομική αποδοτικότητα	I- 331
2. Όσον αφορά το κόστος έξωθεν εργατικών χεριών	I- 332
Δ — Όσον αφορά τα μεταβλητά εισοδήματα	I- 336
1. Όσον αφορά τον λυσιτελή χαρακτήρα των μέσων εναλλακτικών εισοδημάτων και των πραγματικών εναλλακτικών εισοδημάτων	I- 336
2. Όσον αφορά το εισόδημα που αντλείται από το ελευθερωθέν κεφάλαιο	I- 337
3. Όσον αφορά το αντλούμενο από τις ελευθερωθείσες εκτάσεις εισόδημα	I- 342
4. Όσον αφορά το εισόδημα που αντλείται από τον ελευθερωθέντα χρόνο εργασίας	I- 345
Ε — Όσον αφορά τους ανπισταθμιστικούς τόκους	I- 348
ΣΤ — Όσον αφορά τις ατομικές αποζημιώσεις	I- 350
1. Όσον αφορά την οφειλόμενη στον J. M. Mulder αποζημίωση	I- 350
2. Όσον αφορά την οφειλόμενη στον W. H. Brinkhoff αποζημίωση	I- 353
3. Όσον αφορά την οφειλόμενη στον J. M. M. Muskens αποζημίωση	I- 356
4. Όσον αφορά την οφειλόμενη στον Tj. Twijnstra αποζημίωση	I- 358
V — Επί της ουσίας της υποθέσεως C-37/90	I- 361
Α — Όσον αφορά την περίοδο που πρέπει να ληφθεί υπόψη για την αποζημίωση	I- 361
Β — Όσον αφορά το υποθετικό εισόδημα του ενάγοντος	I- 362
1. Όσον αφορά το υποθετικό εισόδημα που αντλείται από την πώληση του γάλακτος και από την πώληση των αγελάδων μετατροπής και των μόσχων	I- 363
α) Οι υποθετικές ποσότητες αναφοράς	I- 363
β) Η τιμή του γάλακτος	I- 366
γ) Η πώληση των αγελάδων μετατροπής και των μόσχων	I- 367
2. Όσον αφορά τα μεταβλητά έξοδα	I- 368
Γ — Όσον αφορά τα μέσα εναλλακτικά εισοδήματα	I- 370
1. Όσον αφορά το εισόδημα που αντλείται από το ελευθερωθέν κεφάλαιο	I- 371
2. Όσον αφορά το εισόδημα που αντλείται από τις ελευθερωθείσες γεωργικές εκτάσεις	I- 374
3. Όσον αφορά το εισόδημα που αντλείται από τον ελευθερωθέντα χρόνο εργασίας	I- 375
	I - 391

Δ — Όσον αφορά τα αντιλούμενα από την πάχυνση τούρων πραγματικά εναλλακτικά εισοδήματα	I- 378
Ε — Όσον αφορά τους ανπισταθμιστικούς τόκους	I- 380
ΣΤ — Όσον αφορά την οφειλόμενη στον Ο. Heinemann αποζημίωση	I- 381
VI — Επί των δικαστικών εξόδων	I- 383